ئاگرێ خودێ ب ڕوحێ کەتێ
تو بەس بکە ڤێ حکایەتێ
نێ قیامەتا ل دوی پێ مەتێ تە
وەز برمە هەلاکەتێ
خاتوینا دبێژتێ:-
زەمبیل فرۆش کوڕکێ بیانی
لاوکۆ لاوکێ بیانی
تو کەرەمکە وەرە خانی
هەر من تو ژ بو دلێ خو ئانی
ئاخ دلێ من ئای دلۆ؟! (هەی دلۆ؟).
هەرم تو ژبو دلێ خو ئانی
دێ وەرە هیدایەتێ
دێ تو وەرە مەسلەحەتێ
خێرا خودێ ئو سوحبەتێ
ئینشەللا دێ چینە جەنەتێ.
زەمبیل فرۆش دبێژتێ:-
خاتوینێ وێ نەکە یا دل تڤێتن
ڕوی ڕەشێ وە نەکە یا دل تڤێتن
دێ ژ خودێ ببینی فهێتە
ژ خاتوینێڕا حورمەتێ
ئاگرێ خودێ ب ڕوحێ کەتێ
تو بەس بکە ڤێ حکایەتێ
نێ قیامەتا ل دوی پێ مەتێ
تە وەز برمە هەلاکەتێ
خاتوینا دبێژتێ:-
زەمبێل فرۆش قەت وە نەبێژە
لاوکۆ قەت وە نەبێژە
دێ تە هاڤێمە قەید و زیندانێت درێژە
حەفت هەیڤا ب سەر چنەڤە ڕۆژی و نڤێژە
خو دێ بینی زەحمەتێ
خو دێ هێیە هیدایەتێ

خێرا خودێ و سوحبەتێ
وەم دا ببینین لەزەتێ
عەلەللا ڕۆژکا قیامەتی
ئینشەللا دێ چینە جەنەتێ
زەمبیل فرۆش دبێتێ:-
خاتوینا گەردەن ب مۆری
دەلالا گەردەن ب مۆری
شۆل نابن ب کوتتەک و زۆری
خو بگرە حەتا هنگۆری
بەلکی بێمە هیدایەتێ
بەلکی بێمە مەسلەحەتێ
خێرا خودێ ئو سوحبەتێ
ئینشەللا تو نابینی وێ لەزەتێ
خاتوینا زێڕ ل وەنی
ئەو ڕابو خۆش خۆش کەنی
لاو هاتە هیدایەتێ
وەڤ شەڤ ل من دێ بت خەنی
خدامێ سڤک بلەزینە
ڕوی رەشێ سڤک بلەزینە
قازانا ناڤێ تو بینە
برنجەک لاوڕا بکەلینە
شیر و شەکرێ ل سەر بڕەشینە.
زەمبیل فرۆش بچویکە تفالە
یێ برسییە و واقلێ وی چو نینە
لەو هاتە هیدایەتێ
نێ لەو هاتە مەسلحەتێ
خێرا خودێ ئو سوحبەتێ
وەم دێ ژنوی بینین لەزەتێ
عەلەللا ڕۆژکا قیامەتێ
ئینشەللا دێ چینە جەنەتێ
تو جها دانە خەوا مەتێ.

زەمبیل فرۆش لاوکێ سەربەستە
ئو مەسینەک ژ خاتوینێ خوازتە
ب وێ حەجەتێ دچیتە تارەت و دەستە
خاتوینا سەر ب مەستە
ل سەر لنگەکی ڕاوەستا
ئو مەسین سڤک دایە ڤە دەستە
زەمبیل فرۆش سەر دکەڤیتە سەربانی
چو عەردا نا بینیتن ژغەیری عەسمانی
ژپێڤە دبێت یارەبی ڕەبێ ذوالجلال
تە ئەمانەتەک بۆ عەیال
وەزێ (ئەز دێ) خو دبورجێت کەلێدا پاڤێمە خار.
کوڕکێ خودێ خو دڤێت
لاوکێ خودێ خو دڤێت
خو ل بورچێت کەلێدا تاڤێت
لەپیسا گوری و فێت
جبرائیل پەرکێ سڤک
گەهشتە عەبدێ کوڕک
دانا بو عەردی نەرمک.
خاتوینا ڤان شالییا
وەی شەمالا شەڤ تارییا
مەشیا بو دگەل جارییا
من نەزانی لاو خو تاڤێت
یارەبێ چولێ نەهێت
خاتوینێ ڕوندک بو دێت
زەمبیل فرۆش ڕابو چوڤە مال
ژێ سوئال کرڤە عەرز و عەیال
گۆتی: «پا کانێ قیمەتا سەلکێت مەییێت عال؟»
زەمبیل فرۆش دبێژتێ: مرۆڤ هەبون عاقل ل جۆر،
سەلک ژمن ستاندن ب کوتتەک و زۆر
من هلپراستینی خالقێ ل ژۆر.
عەرز و عەیال دبێژتێ: ئەم ڕابوین مە تەنویر دادابی، نان و ئاڤ پێڤە هاتن کادە و کەباب. کوڕک بو

هاتی بێ حەد و بێ حساب. وەکو زەمبیل فرۆش چۆیە مال، ڤێجارێ عەیالێ وی پسیار ژێ کر بۆ سەلکێت وی. ئەوی جابا خو دا جامێری.

ئینا ما ب پسیاراڤە، کانێ ئەڤ مرۆڤە ژ کیڤە هات؟

کایێ ژ کییە؟ ئێکی گوتی: «بابۆ وێ هە خانیکێ وییە، زەمبیل فرۆشە زەمبیلکا چێدکەت دفرۆشێت.

هەکو من گولێ بوی، دبێژن: خاتوینێ پالەک (عەمەلەک) گرت، لەغمەک ل ناڤ حەوشا قەسرا خو کولا دبن عەردێرا بر حەتا گەهاندی خانیکێ زەمبیل فرۆشی دەرێخست. مابەینا مەغرب و عەیشا دبێژن:

خاتوین ڕادبتن گەلەک چەکێت زێڕی ب خوڤە دکەت، د لەغمێدا دچیتە خارێ، زەمبیل فرۆش یێ چۆیە مزگەڤتێ. ژنکا وی یا ڕونیشتییە خارێ جلکێت بچویکێت خو پاتە دکەت. دبێژن، هند دیت خاتوینەک د خانیکێ وێدا ب ژۆرکەڤت. ژنک ژنا زەمبیل فرۆشی پێشڤە ڕابو.

خاتوینێ گوتێ: خویشکێ زەحمەتێ نەکێشە، هەکە تو دێ چاکییەکێ دگەل من کەی، عەیالێ خو ژخانی دەربێخە ئەڤ شەڤە ئەزا دل ماییمە، ژ مالا خو، من نەڤێت کەس بزانیت ئەز ل کیرێمە چەند چەکێت خو ییێت زێڕی ئەز دێ دەمەتە، هەما عەیالێ خو دگەل خو ببە، دگەل بانگێ سپێدێدا تو بینە دخانییێ خوڤە ئەز دێ چم. ژنکا زەمبیل فرۆشی چەکێت وێ ییێت زێڕی، بو خو هەلگرتن، عەیالێ خو دا بەرسینگێ خو ژ خانی دەرکەڤت.

خاتوین ڕابو نڤینکێت زەمبیل فرۆشی ڕاییێخستن چۆ سەر جهێت وی هەکە ڕوناهی ژی هەبیت ڤەمراند و ڕازا، لحێفک ب سەر چاڤێت خو دادا (خوڤە هاڤێت) خو بێ دەنگکر حەتا زەمبیل فرۆش هاتیەڤە.

دبێژن زەمبیل فرۆش هاتەڤە هەر وەکی هەر نەقل (جار) قەستا جهێت خوکر، ئەزبەنی سەری تارییە، وەختێ زانی گەهشتە سەر جهێت خو ڕاوەستیا، خو شەلاند، لحێفک بلندکر، خو بەردا درێژکر دا سەرێ خو دانتە سەر بالیفکێ، دبێژن:

خاتوینێ، پێت خو و دەستێت خو ڤێکرا هاڤێتنە زەمبیل فرۆشی داکو زەمبیل فرۆشی بگریت، خرێنا خرخالێت د لنگێ خاتوینێ هات.

دبێژن: زەمبیل فرۆش لحێفک هاڤێت و ڕەڤی.

وەختێ لحێفک هاڤێت و ڕەڤی. خاتوینێ بەردا ب دویڤە، ها ل ڤێرێ ها ل وێرا هە، خاتوینا بزاڤێ دکەت دەستێ خو بگەهینتێ. هەکو من گولێ بوی، دبیژن هێشتا خاتوین نەگەهشتییێ. ئەزبەنی سەری زەمبیل فرۆش نەگرتییە، هێژ خانی خلاس نەکرییە، زەمبیل فرۆشی بەرێ خودایێ سپێدە بەیان بو، نڤێژا سپێدێ فەرز بو، یێ دڕەڤیتن بزاڤا وییە دا خاتوین نەگەهتێ.

دوعا ژ خودێ خازتن گوت: یارەبی تو هند موهلەتێ بدەیە من دەستێ ڤێ زالمێ نەگەهیتە من حەتا ئەز نڤێژا سپێدێ بو تە ئەدا بکەم. یێ دەرڤیت ل سەر ملێ خو زڤڕی کا خاتوین نێزیک بویە، هو بەرێ خو دایێ ڕەبێ عالەمێ هاتە کەرەمێ پێستوینکێ پێت خاتوینێ گرتن.

هەکو من گولێ بوی، دبێژن: زەمبیل فرۆشی دو ڕوکعەتێت نڤێژا سپێدێ کرن، جوتەکێ سوننەتا (سنة) ئەزبەنی سەری د دیڤڕا کرن. سەرێ خو دانا چۆ سوجدێ، دوعا ژ خودێ خازتن، گوت: یا ڕەبی تو ئەمانەتێ خو ژمن بستینی تو من شەهمزار نەکەی ددەستێ ڤێ زالمێدا.

رەب العالمین دبێژن ئەمرێ حزرەتی عزرائیلی کر ڕوحا وی قەبزکر. ب ئەمرێ خالقی نورهە ژێ بلندبو. وەختێ خاتوینێ دیت کو نورهە ژێ بلندبو، خو هاڤێتە سەر تەرمێ وی، شەهدە دا هاتە سەر دینێ حەق، ئەوێ ژی بو خو دوعا ژ خودێ خازتن خودێ ئەمانەتێ خو ژوێ ژی ستاند. ئەز هاتمەڤە، ڕەحمەت ل دایبابێت گوهدارا.

***

زەمبیل فرۆش

دەنگێ مەلا یوسف محەمەد
خەلکێ گوندێ دەرکا نێرییێ
«قەزا زاخو» ٦٠ سالییە
١٩٧٢/٨/١٥
نڤیسینا: ڕێنجبەر صادق بهاءالدین

دێ دل وەرە وەسا بێ جۆش
ئای دل وەرە دیسا بێ جۆش
جارەک ژ جاما مەی مە لۆش
کر قسەتا زەمبێل فرۆش
دا سەهبکن حکایەتێ.
زەمبیل فرۆش لاوەک دەلال بو
دائیمەن ئەو ڕاست و حەق بو
سنعەتێ وی حەق سەدەق بو
قیمەتێ سەلکان وەرەق بو
ئەو یەدە زەمبیل ب دەستە
برنە بازاڕێ ب قەستە
نان و ئاڤ پێ دهاتە دەستە
ڕازییە ب ڤێ قسمەتێ
هەر دەما سەلکان کوتینی
ل سویک و بازێران دگەڕینی
خاتوینەک ل بورجان دبینی

دل ل جانێ وی د حەبینی
کەتی بەندا موحبەتێ.
موجبەتێ گول موبتەلاکر
سۆر ل جارییێ ئاشکەراکر
وەکی قەلبێ من خوداکر
من ژ عشقان خەو نەتێ
ئەو لەطیفا ئیختیارە
جارییەک ژ وەردا هنارە
تو هەڕە بێژێ بژارە
چێدکەت مەصلعەتی (مصلحتێ)
چێدکەت سەلکێن دچاکە
بینە دەرگاهی بهاکە
میر زێدە حەقی ئەداکە
شۆلەکە خێر تەتێ
لەو ڤ ڕێ بو چۆ بومالە
چێکرن سەلکێن دەلالە
ئانی دەرگاه و حەوالە
ڕزق ئەوە حەق بدە تێ
زەمبیل فرۆش لاوکێ بیانی
کەرم بکە وەرە خانی
دەرگەه ددا دەرگەهڤانی
چی بەلابو لاوکە تێ
رەبەنۆ فیعلان نزانی
ل دەرەجان لێل(*) چویە بانی
خاتوینا وی ل سەرێ خانی
چاڤکری ڤێ دەرگەهڤانی
دەری دادا مفتەهلانی
من تو ئینای ژبو ڤی جانی
کەس ب دەردێ کەسێ نزانی
ژ کەربان ئاگر بەردن خانی

(*) ژێ لەل، ژێ هەل

خاتوینی وەز توبەدارم
ڕەبەنێ وەز تو بەدارم
ل سەر ئەمرێ ئەللاھ (الله) نکارم
بەس بکەڤێ سوحبەتێ
تە ئەز برم هەلاکەتێ
ئاگرێ خودێ وێ ل پای مەتێ
نێزیکە ڕۆژا قیامەتێ
زەمبیل فرۆش لاوکێ دەروێشە
کەرەم بکە وەرە پێشە
قیمەتێ سەلکێن خو بێژە
یا بچویک لبەر زێڕا بکێشە
یا مەزن قیمەتی بێژە.
خاتوینێ وەیە وە نینە
قیمەتێ سەلکان چو نینە
لەپەکێ ئاری تو بینە
ئەڤ شۆلە شۆلا مەنینە
خدامی لەزکە بلەزینە
قازانا بچویک تو بینە
برنجەکێ بو وی بکەلینە
فلفل و دارچین لێ بڕەشینە
بچویکە ئاقل چو نینە
بلا بخوت ئاقل جەمینە
بەلکی بێت مەصلحەتێ.
لەو دبیت قەنجی تەمامی
هەر وەکی شەکرێ و زوجامی
سەر ب تێت ل من حەرامی
ترسم ژ مەعنا ئایەتێ
گول دبێت لاوێ ڤەرێوان
وەرە ناڤ ڕەیحان و سێڤان
شەکرێ بم ژ دو لیڤان
شبهی تاسا شەربەتێ

ئەو دبێت زولفێ حەریرە
ماکو پیرۆز کت ل میرە
چ حەدێ لاوێ فەقیرە
بەس بدە (بکە) ڤێ سوحبەتێ
تە ئەز برم هلاکەتێ
ئاگرێ خودێ وێ ل پای مەتێ
نێزیکە ڕۆژا قیامەتێ
هەی هەوار سەد هەوار
من نە خالەت و نە خال
بچویک و عەرز و عەیال
هەمی برسینە ل مال
کەتم حوکمێ زولمەتێ.
گول دبێت لاوێ عەباسی
سەرکۆلێ پێ لنگ پێ خاسی
تە نە دەرپێ و کراسی
تو بچی سەر پشتا گا ماسی
ژدەستێ من نابی خلاسی.
زەمبیل فرۆشی: خاتوینا گەردەن ب مۆری
شۆل نابن ب گوتتەک و زۆری
خو بگرە حەتا هنگۆری
چ ئەمر کر پادشاهێ ژۆری
خاتوینا لەب لەب و سەنگە
خوە خەملاندی حەفتێ ڕەنگە
گۆت: یا ڕەب تو بکەی درەنگە.
زەمبیل فرۆش لاوکێ سەربەستی
مەسینێ ژ خاتوینێ خواستی
خاتوینێ مەسین دا دەستی
دێ ژبوتە کم خزمەتێ
لەو ڕابویە دەر مەنجەلێ
ڕابو چۆ سەربانێ کەلێ
جهەک نەبو پێدا هەلێ

مابو دفکر و حیرەتێ
زەمبیل فرۆش یێ ڕابویە
دوعا ژ خودێ وێ خواستییە
خو دکەلهێدا ئاڤێتییە
هێدی ب ئاخێ کەتییە
گول خاتوینێ پێ نزانییە.
زەمبیل فرۆش وێ چۆییە
قەستا مالا خو کرییە
بچویکێن وی هاتن پێشییە
کانێ حەقێ سەلکێت مەیی جندییە
تە نور هەلبو ژقودرەتێ
تەعام (طعام) چێبو ژ نعمەتێ
بچویکێت وی خار نە چۆن هلاکەتێ
ڕەحمە ل بابێ جەماعەتێ

خاتوین ما ل هیڤیێ، کو زەمبیل فرۆش وێ چۆبی سەربانێ کەلهێ، هندی مال ل هیڤیێ نەهات خوارێ. نەهات خوارێ، وەختێ ڤەمایە چۆ دا بەرێ خو بدەتێ کا جارێ ئەڤە کویڤە چۆ، وەکی بەرێ خو ددتێ مەسین یێ ل وێرێ زەمبیل فرۆش وێ چۆبی نزانیتن کویڤە چۆ. تێتن چەند ئۆدێ قەسرا خو هەمی سەحکرن کو بەلکی خو تێڤە ڤەشارت بتن، خو تێڤە نەڤەشارت بو، دەرکەت ژ دەرڤە پرسا شڤانان و گاڤانان کر گو:

وللا زەمبیل فرۆش وێ ل هێڤە چۆبی، ڕێیەک نیشان دا کو وێ ل هۆڤە چۆبی. ئەو ڕادبتن تێتن مال تاخم لباسەکێ عەسلی دکتن بەرخوە و بەریکێت خوە تژی زێڕێت عوسمانی دکتن و دکەڤتن دیڤ پرس و پسیاران دویڤ زەمبیل فرۆشی هەتا گەهشتی بازێڕان، دێ ل ڤی بازێڕی ل وی بازێڕێ هەنێ حەتا چۆیی بازێڕێ زەمبیل فرۆش تێدا (لێ) پرسا مالا زەمبیل فرۆش کر گو: ل کی دەرێیە؟ خودان خێرەکی گوت: وا هە مالا وی، هەما مقابلی خانیێ وی. ما ل وێرێ حەتا بۆ مەغربا تاری، ما ل وێرێ.

عادەتێ زەمبیل فرۆش ئەو بوی د چۆ جامعێ حەتا عەیشا نڤێژا خو دکر حەتا دەمێ نڤستنی، دما ل جامعێ نە دزڤڕی ڤە. وەختێ دیت زەمبیل فرۆش چۆبو قەستا جامعێ دکر ئەو چۆنک ژنا وی چۆ گوتێ: بلا ئەڤ شەڤە مێرێ خو بدە من، ئەڤ تاخما لباسێ من بلا بۆتە بت. ئەڤ سەد زێڕێن ئوسمانلی بلا ئەو ژی بۆ تە بن، هەما ئەڤ شەڤە بتنێ مێرێ خو بدەمن. ڕابو ژنا وی، ژنا زەمبیل فرۆش جلکێت خو دانە خاتوینێ و خاتوینێ ئێت خو ژبەر خوکرن دانە ژنا زەمبیل فروشی، ئەو زێڕێن زەرێن ئوسمانلی هەمی دان ژنا زەمبیل فرۆشی ئو خاتوین مال ل شوینا ژنا زەمبیل فرۆشی دخانیڤە و، ژنا زەمبیل فرۆشی چۆ مالەکێ ژ مالێت جیرانان وێ شەڤێ حەتا دبیت سپێدە.

ئەو ژی حەتا دەمێ نڤستنێ، ئەوێ ژی جهێ خو (نڤینێت) خو دەینان وێرێ و چۆ ناڤ جهێ خوەڕا. هنگی ئەو جلکێ دبەربون ژبەر خو کرن ئەو جلکێت ژنا زەمبیل فرۆشی داینێ، دەینان بن سەرێ خوە ئو چۆ دناڤ جهادا. نانڤیت بەلێ خو درێژکر، ما ل هویڤییا زەمبێل فرۆش حەتا ژ جامعێ ڤەگەڕێت بێت و دەمێ نڤستنێ. یال هیڤیێ، دێ ما ل هیڤیێ حەتا زەمبێل فرۆش تێتن. بەرێ چۆ فانوس و لەمپە و چرا(*) نەبون هەما ژ تارێی هات دەست پەرکی دەست پەرکی (ب لەپە قوتێ) ئاخر جهێ خو دیت. ئەوی ژی خو ڤەشەلاند چۆ ناڤ جهێ خوەڕا. ل نک حسێبا وی ژنا وییە،

چۆ نک خاتوینێ خاتوین دناڤ جهادایە، نزانتن خاتوین د ناڤڕایە. وەختێ چۆ دناڤ جهیڕا، خاتوین مەعلومە نە نڤستییە، خو هۆڤە لێدا هۆڤە لێدا، هوڤە وێڤە، ئاخر وەسان چێکر زەمبیل فرۆش ئەو شۆل ل گەل کر، جماع دگەل کر. وەختێ جماع دگەل کر، پێی زەمبیل فرۆش ب خرخالەکا خاتوینێ یا دپیا کەڤت، گوت: ئاه خودێ ئەڤە نەژنا منە دیارە ژنا من چو جارا خرخال ل پێیت وێ نە دیتینە. ئو ڕابوی سەرخوە. ئاخر ژناڤ جهی (نڤینا) دەرکەڤت ئو ستە ئو بەرستە هەبوین، ستە و بەرستێ خو ژەنین. هندە پویش ئینا دەرکر دناڤ کاییڕا دا بەرتفان، بەرێ چرا نەبوین، ئاخر پیچەک ڕوناهی چێکر.

هۆ بەرێ خودتێ هندە جلکێت ژنا وی وێ ل بن سەرێ وێ خاتوینێ، هندەک ژی وێ ل بن سەرێ وی گوت:-

«الحمدللّه» وللا ئەوە، ئەڤە جلکێت ژنا منن. کەیفا وی هاتێ گو قاتینە، حەتا ئاگرێ خوشکر، ڤێچا ل سەر چاڤێ وێ هاڤێت دیت کو، ئەڤە ئەو خاتوینە یا بکەلهێڤە مای، پێڤە نوسایی ئو کەتی د زولمەتا وێدا. ئاها ئەڤە ئەو خاتوینە، ژنوی ڤێجارێ هەما خاتوین هێلا ل وێرێ و قەستا ڕوباری کر، ما ل وێرێ ل سەر وی ڕوباری حەتا بویە سپێدە (فەجر)، ئێدی ئەبەن ژ ڕوباری دەرنەکەڤت. یێ دئاڤیدا. هێژ شەڤ تاری (سپێدەکا زوی) نڤێژا خو یا سحارێ کر ئو تێت دچیت نک ئیمامی گوت: من ئەڤ قەباحەتە وێ کری (کرییە) حال و مەسەلێ من ئەڤەیە، بێ حەمدی سەرێ منە من نزانیا. ئیمامی گوتێ: «بوتە چو نینە (انشاء اللە) نە گونەهە، چونکو تە نزانی، هەما هەڕە تو عەفو» هات بۆ نک ژنا خوە گوتێ: بۆچی تە ئەڤ قوباحەتە ژمن چێکر؟ ئو تە هۆکر؟ تە ئەڤ خاتوینە مولتەقایی (بەرهنگاری) من کر؟ ئو تو دەرکەتی ژ مال ڤە تە ئەڤە چکر؟

خاتوینێ گوتێ: ئەڤە هندە زەمانە تو سەلکان دفرۆشی ئو هندە حەق ب دەست تە ناکەڤیت، بۆ تە حال نابت، ئاها ئەڤ چەند زێڕین هێن زەر و سەد زێڕێن عوسمانلی ئاڤێتن وێرێ. ئەڤ چەند حەقێ هەوێ دای مە، ئەز تەماع کرم ئو ئەڤ تاقم لباسێ تو دبینی هندە ژێ هاتی، ئێ خاتوینا من، وێ دای من، منێ کری بەر خوە ڤێچا ژ تەماعێ من ژی وەکر، ئەڤەیە ئو ڕەحمەت ل دەیبابێن گوهدارا. ئەڤە بو قسەتا زەمبیل فرۆش.

***

(*) چرا ڕەنگە هەبن بەلێ نەچراییێت گازێ (نفتێ).

بەیتەکا ب شەڕێ کوردا گوتی

دەنگێ: مەلا یوسف محەمەد
گوندێ دێرکا نێری
(زاخو)
نڤیسینا : ڕێنجبەر صادق بهاءالدین

کوڕەک ل مە ڕابو لسەر جەعدا دیاربەکر
بەرێ خودا پارتێ لێ جلێ حەربێ ل خوەکر
بەرێ خودا بتلیسێ خان و قشلە قیم نەکر
دەولەتا عەلی عوسمان چو ڕوتبا لاوکان نەکر
قوماندار دخائینن بەژنا لاوکان مێزە کر
های لا ل من هەوارە دەلیل حالێ کوردانە
ئەز چۆم کوپری کوبێ سوغان دابی ل دەڤ ئاڤێ
قوماندار دخائینن تۆپان ل هەوایی تاڤێن
عەسکەرێ کوردان خامێن کەتن حەربا سنگۆیێ
خوین ب سەر عەردی خستن هەوار مثلێ کانیێ
یارەبی لاوێ بابان خلاس بکی ژ تەنگیێ
هەی لا ل من هەوارە دەلیل حالێ کوردانە
ئەز چۆم کۆپری کوبێ ساغان داڤێ ل دەڤ چەمە
گوللێ ڤی کافری، ل ئەسمانان لەمە لەمە
بریندار کەتنە عەردێ دوختور کانێ مەلحەمە
مەلحەمێ ڤان برینداران ل جەم ڕەسولێ ئەکرەمە
یارەبی تو بشەوتینی مالا قوماندارێ خائینە
مەحمود شەوکەت پاشا قەت ئیمانێ نە بینە
تابۆرێ خورتان ددەت ب ڤان ڕەشوەت و بەرتیلان
های لا ل من هەوارە سولتان ڕەشاد هەوارە
خودێ خرابکەت مالا قوماندار و سەر عەسکەر
چاوان ئەمر نادن لێ بدن ل حدودان بینە دەر
حەیفا دینێ موحەممەد کافر کێشا هاتە سەر
کەسکی (کەسەکێ) ئەڤ شەڕ نەدیتبو دوەڤتێ عەلیێ حەیدەر
های لێ ل من هەوارە دەلیل حالێ کوردانە
ئەز چۆم کوپری کوبێ سوغان داڤێ ل دەڤ ڕێبێو

ئوردیا ئیسلامێ کرانە ژ وێڤە تێبێو...
گرگرێت ئەشیرا ڕونیشتن ل سەر تێلێ یێ
تێل دانە ستامبۆلێ ل جەم تەختێ دەولەتێ و ۆ (دەولەتێوۆ)
ئمدادا کوردان بلا نەسەکنت ژمە ڕەبێ و ۆ (ڕەبێوۆ)
های لێ ل من هەوارە دەلیل حالێ کوردانە
ئێ ژ وێڤە هاتییە ئیسماعیل بەگێ مللییە
سالمێ دەولەتێ مۆسا بەگێ خوویێتییە
رمبازێ دەولەتێ مۆسا بەگێ خوویێتییە
سەد حەیف و سەد مخابن بشار شەهید کەتییە
هەوارا من خودێ حەزرەتێ نور شێلییە
هەوارا من ئیسلامی مال خودێ ئو جەدێ وییە
میراتا ئەلاجگرێ ب ڕەبی یا ڕاست و پانە
دسەرڕا گومرییە ، دبنڕا ئەردیهانە
سحارا بەرێ سوبەهێ بو هورمێنا تۆپانە
دەنگێ هورمێنا تۆپان بو مژ گرت و ل ئەسمانە
بیست و چار سەعتان بویە تەمب و دەورانە
خوین ب سەر عەردی خستن وەکی جو و کانیانە
پرسا ڤان لاوکان تێت ژ ڕێ ئو کاروانە
لاشێ ڤان خۆش مێران ل دەڤێ تابیان ڕزیانە
گوشتێ ڤان لاوکان بو خۆڕی تەیر و تەوالاتە (تولانە)
جۆکێن دەست خەنە مانە ل مالێن بابانە
حەسەن ڤال ب شەوتە بۆچ تێچ بو قەساسێ میرانە
کوپری کو ب شەرتە بو تێجرێ لاوانە
های لا ل من هەوارە سولتانێ دینێ ئیسلامێ
پشتی دینێ موحەممەد تەوبە مە دنیا ناڤێ
سەلەوات ل ئسمی موحەممەد ل سەر بابێ فاتیمایێ
رەحمە ل بابێ گوهدارا.

***

سەرهاتییا سێ بران و کوڕێ حاکمی

دەنگی: سعیدێ پیروی

نڤیسینا: صادق بهاءالدین

(١٩٧٢/٨/١٢)

حاکمەکی سێ کوڕ هەبون. حاکم ب خو گەلەکێ ب ئەدەب و عەدالەت بو، دبێژن ژیێ وی چۆ هەڤتێ سالیێ، تا مرنێ گرت، گەلەک نەساخ و شەپرزە بوی. مروڤێن باژێڕی کومبوین ژ هوشمەند و عالمان، گوتی: ئەز دێ وەسیەتەکێ کم. گوتێ: وەسیەتا تە چیە؟ گو: کوڕەکێ من یێ بێ بەهرە. (یێ زڕبەهرە، بەلێ سافی نەکر کو بێژتن کی ژ هەرسێکا بێ بەهرە. ژشەرمادا، ناڤێ بێ بەهرەیی نەئینا، دایێ زڕبەهر کری شەرم نەکت. دبێژن، فەرمانا خودێ ب جە هات، چو بەر ڕەحما خودێ. وەزیرێ وی ئێ ملێ ڕاستێ، ئەو بو شوینا جهگرێ وی، ڕێ نیشا کوڕێن وی ددا، چەوا ملەتی درێڤە ببەن. دبێژن: ها چەند هەیام پێڤە چۆن، هەر سێ برا هەڤرویشی سەرێ ئێک و دو بون.

برایێ بچویک دا ڕابیت دانیت یێت دی (ئانکو برایێت خو قوتیت. ب ڤی ڕەنگی چوحال بو ئێک و دو نەهێلا. ئەوی دگۆتە یێ دی، تویێ زڕ بەهری؛ یێ دی دگۆتە وی، نەخێر تو زڕبەهری، یێ سێ دگۆت، نەخێر ئەز زڕبەهرە نینم، وەکی کروسکا ب سەر و چاڤێ (چاڤێت) ئێک و دوڤە. هەیها ماشەللا بونە تەماشەیێ عالەمێ. وەزیرێ جهگرێ بابێ وان، گوتە وان: مام خولام هەڕن نک شەهرەزا وزانا بگەڕهن (بگەڕیێن) ل دنیایێ بەلکینێ بشێن ڕێکەکێ بو وە ببینن بزانن کاکی ژ هەوە هەر سێیا بێ بەهرە، داکو بچیت دراهە، ئەڤێت دی تازە ڕوینن سەر کارگێڕییا ملەتێ خوە. گوتێ: خەبەرێ تەیە مامۆ. دبێژن: هەر سێک ڕونیشتن خوارێ، پرس و پرسیارێ خوە پێک کرن، گوت: ئەمێ (ئەم دێ) ڕابین چین ل دنیایێ گەڕین، مە ئێک دو کوشت. دبێژن: هەر سێ ب دویڤ ئێک کەتن و قەستا زاناکر کاکی یێ زڕ بەهرە. وەختێ چۆن ل دنیایێ گەڕهان گو: ئەمێ چین ل نک کێ، ل نک کێنە؟ ئەمێ چین نک قازیێ ئیسلامێ ل باژێڕێ بەغدایێ. چۆن قەستا قازیێ ئیسلامێ کر. دەمێ گەهشتین بەر دەرگەهی تەق – تەق دەرگەه قوتا، گوتێ: کییە؟ گوت: بابۆ ئەمن.

خولامی دەرگەه لێ ڤەکر چۆن دژۆرڤە. ڕاست چۆنە دەستێ قازی و ڕونیشتن خوارێ. قازی بەرێ خودایێ، ڕوتبە و نیشانێن وان پانێ کوڕێن حاکمانن، گەلەک قازی قەدرێ وان گرت: گوتێ: خولام. گوتێ: بەلێ. گوتێ هەڕە کەوالکێ تازە بینە بۆ ڤان مرۆڤێت ماقویل ڤەکوژە، قەدرێ وان بگرن. ئەو چۆ نک شڤانی کاڤرەک دایێ، ئینا بۆ وان ڤەگوژت و کر شیڤ. ب شەڤێ شیڤا وان دەیناد (دەینا) بەر گوتێ: دێ کەرەمکن شیڤێ بخون. هندی برایێ مەزن بوی گوتێ:

ئەز ناخوم ئەڤە گوشتێ سانە، هنکی ناڤەتر (یێ ناڤی) بوی گوت: ئەر ناخۆم ئەڤە نانێ مریانە. برایێ دیترێ (دی) گوت: قازی کوڕێ جوهیانە. هەرێ هەرێ؟! وەختێ گو قازی کوڕی جوهیانە، شلکا سەرێ قازی چۆ هەتا پییێ وی، هندی ژ شەرمێ خودا زادێ دئامانادا ڤرێکر (راکر)، کەسێ دەڤێ خو نەکرێ. زاد ڕاکر و قازی ژی زوی و سڤک ژ پێش چاڤێت وان ژ شەرما خودا چۆ. هنارت ب پارە شیڤا وان ژ

لۆکونتەکێ ئینا، شیڤا وی نەخوار چو نک شڤانی.

شڤان دانا دەڤ خوە گوتێ: شڤان، گوتێ: چیە؟ گوتێ: هەرێ ئەو چ کەوال بوی تە بۆ مە هنارتە (هنارتی)؟ گوتێ: کەوالا چی؟ گوتێ: کەوالا تە بۆ مە هنارتی بو سەر ژێکرنێ ئەو کچا بەرخکا کی ژ مەهێ بوی؟ گوتێ: یا چاوا بوی؟ گوت: هۆ؟! جا قازی جا ل دویڤ نەچە. ئەزبەنی ئەو مالکا وێ مر بوی. بەرجکینێ من دیڕا گەرما ڕابوی من پێ شیرێ وێ خودانکربو ئەڤە ئەو کاڤڕە. گوت: هەینە؟ گوت: بەلێ. تە ب شیرێ دێلێ خەدانکربو. گوت: بەلێ. گوت: ئەڤە تەمامە، ئەڤە درستە. چو نک جۆتیارێ خو یێ خولام، گوتێ: چییە؟ گوت: سەرا زراعەتا ل کیڤ زەڤییێ بوی. گوتێ، ئەزبەنی سالانێ مە ژێ ڕاکرە ئەڤێ ئەم دخوین. یانی ئەو زەڤیا مە یا ل بەر موغەبرێ، مە داچاند بوی، مە ڕاکرە ئەمێ دخوین. گوت: هەی نە؟ گوت: بەلێ. گوت: ڕاستە ئەڤە ژی نانێ مریانە. ما کی؟ ما دەیکاوی. مەراقێ گرت، ئەڤە دو شەرتێن وانا ب جە هاتن گوت: ئەڤ مرۆڤەنە نەڤالانە. ئەڤەنە هەر تشتەکن. چۆ نک دایکێ، هەتا شەڤ بە سەردا هات، ئەزمانێ حولی دکرن ل بەر ئەوێدیا (خوشتڤییا) دایکێ: گوتێ: دایێ من خوهاڤێتە بەر پێت تە، ئەزێ مرم ب ڤێ مەرامێ، مەرەقە بۆ من چێبویە، ئەز هیڤی دکم تو بو من بێژی، درەنگی شەڤێیە، کەس نەمایە کو تو شەرم ژێ بکی. گوت: بێژە کوڕێ من. گوت: ئەڤ مێهڤانێ هە من ئینانە. مەشیڤا وان لێنا، مەئینا دەیناد بەر. من گوتێ: کەرەمکن شیڤا خو بخون. برایێ مەزن گو: ئەز ناخوم، ئەڤە گوشتێ سانە، برایێ پێداتری گو: ئەز ناخوم ئەڤە نانێ مریانە. برایێ بچویک گوت: قازی کوڕێ جوهیانە. ڤێجا ئەڤە دو شەرتێ وان وێ ب جە هاتن، یێ تە یێ مایی. ڤێجا من هیڤی هەیە، تو ژی بو من ڕاستییێ بێژی کانێ ئەڤە چیە؟ کا ڕاست دبێژیت ئان نە؟ دایک پانێ ب عەیبا خو دزانن و شەرم دکەت بێژتن، یا خودێ. گوتێ: دایێ من هیڤی ژ تەیە، تو ڤێ مەرەڤێ بۆ من نەهێلی تو ڕاستییێ بێژی، یا چووە چووە (یاچۆیی چۆ) گوت: هەینە؟ گوت: بەلێ. گوتێ: تو بو من نەبێژی ئەڤ مەرەقە دێ من کوژت. گوتێ: کوڕێ من، ڕاست دبێژن. دبێژن وەختەکی زەمانێ بابێ تە چۆ بوی تەبدیل هەوایێ دگەڕها ل نیایێ ل ناڤ ملەتی. مە جوی هەبوی، لاوەکێ گەلەک تازە بوی، تێکەلێ مەبوی، هاتبون مالامە، وێ شەڤێ ئەو و داتە بوین بینجی دبن جهەکی ڤەبوین نە دویرە هەما تویێ وێ شەڤێ بوی. گوتێ دایێ درێژ نەکە، هەما درستە. ئەڤ هەر سێ مرۆڤە ڕاست دبێژن. نەیێت خلافێ نە. زڤڕی هات ڤە. دلێ قازی گەلەک ڕەحەت بوی. چۆ سەر جهێ خو پال دا. گوت: ئەڤ مرۆڤە تشتەکی ژ دنیایێ دزانن. ئێه! هەتا بوی سپێدە. سپێدی دیسا چۆن سەرتێشتا وان ژ دەرڤە ئینا، زادێ مالا قازی نەخار. بێژە سەرتێشتا خوە خوار، جگارێت خو کێشان. گوتێ: قازی. گوتێ: بەلێ. گوتێ: ئەمێن هاتین تو شریعەتێ مە ببڕی. گوتێ: شریعەتێ تە یێ چی؟! گوتێ:

بابێ دژینا خودا، ل بەر مرنێ ئێک ژمە سێ برا زڕ بەهرکرییە. بێژە یێ زڕ بەهر ژمە هەر سێیا کییە؟ ئەشکەراکە. گوت: وە زڕ بەهر بکم؟ گوتێ: ئەرێ. گوت: کوڕێ من ئەژی تەمەت وە دزانم. هوین ژ من پێتر دزانن. ئەز هندی وە عولمی نزانم. هەما هەڕن بۆ خو پسیار بکن. هەڕن کارێزێ حوکمی ل نک شێخ سەیتوشی، ئەو دێ بۆ وە ڕاستییێ بێژیت. گوت: هەینە؟ گوت: بەلێ. گوت کی ڤەیە کارێزێ؟ گوت بابۆ

هەڕن قەستا حوگنیێ بکن. چۆن قەستا حوگنیێ کر. دبێژن ب ڕێڤە ل زۆمەکا عەرەبا بوین مێڤان. بابۆ کا شێخ؟ گو: شێخ نە ل مالە. دو ژنک ل وێ دەرێنە، هەر دو ژنک هەوێن ئێکن، یا مەزن چو بچویک نینن، یا دیتریێ کوڕەک هەیە، کوڕێ وێ ب شیرە وێ دلاندکێدا (دلاندکێ دایە). وێ شەڤێ مانە ل دەڤە. گەلەک قەدرێ وان گرت هەتا بەرێ سپێدێ، هەویا وێ ڕابوی دخەوێدا د(خەو) سەر ژێ کر، دخەوێدا هێلا وەسا و مەدکی (چەرچەفێ) دسەر ئیناد. سحارێ سەر تێشتا مێڤانێن خوە داییێ، ئەو هە چۆن.یا بچویک ژی ڕادبێن مالێ ب سەر و بەردکێن. هەتا مێڤان چۆن، ژنکێ پاشی مالا خو لێکدایی، بەزی لاندکێ، مەدک ل سەر هاڤێت بەرێ خودایێ سەروتکێ کوڕکی دلاندکێ دایە. هەی داییێ هەی داییێ، دەینادسەرێ خوە (تەپ ب سەرێ خودادان، کرە قویڕی و هەوار) خو ڤەڕوچکاند (خو ڤەبچڕی) ئەو زۆم ب جارەکێ لێدا گێڕاند (پێدا جڕیان) گوتێ: ئەڤە شڤێدی (شڤێدیتریێ) کی ل نک وە بوی. کی ل نک وە نەبوی؟! گوت: وللا مێڤان من هەبون. گوت: وان مێڤانا کوڕێ من یێ سەر ژێکری (سەر ژێ کریە). ئەرێ هەرێ! خو ڤەبچڕاند و شەپرزەکر، نەهەرێ؟! پانێ باب نە ل مالە! کەتن دەشتێ هەیامەکی پێ داچۆن، برایێ مەزن گوت: وللا ئەڤە دەوسا ژنکەکا پێ خواسە. برایێ دی یێ ناڤێ گوت: وللا ئەڤ ژنکە زیزە. برایێ بچویک گوت: وللا ئەڤ ژنکە ب حالکییە (ب زکە). هەر سێکا بیروراییێت ناڤبری ژ ژنگێ گوتن و چۆن.هەیامەکێ دی چۆن. دبێژن بەرێ خوەدایێ دەوسا حێشترکێ یا بۆری دیت. دەوسا وێ چو ڕەخەکی. پاشی ئەو هاتێن نەبێژە بابێ کوڕکی زڤڕیڤە. ژنا وی گوتێ: مە سێ مێڤان هەبوین. ب شەڤێ ڕابوینە سەرێ کوڕێ تە یێ دخەو دلاندکێدا سەر ژێ کرنە. گو: ئەڤە ژی ددنیایێدا قەومییە؟ گو: بەلێ، پانێ قەومی. گوتێ: دکی ڕێدا چۆنە، کینە؟ گوتێ: دهێردا چۆنە. ئەو ڕابوین چکر؟ هەر دو هەوی ڕابوین تەرمێ کوڕێ خو ل گەل خو ڕاکر و یاخودێ کەتن شۆپا مێرکی. مێرێ وان شیرێ خو ڕویسکر، ل دەوارێ خوە سویار بوی و کەت شۆپا وان و هەر دو ژنک ژی ب دویڤدا. چۆن یێ لێ دگەڕهن و پسیاردکن. مێرێ ژنا ب سەر وان مروڤان هەلبو. بەرێ خوە داییێ ئەو هەر سێ مروڤێن ب ڕێ دچن. گو: بابۆ وە چو ژنک نەدیتنە؟ برایێ مەزن گوتێ: بەلێ. ژنکاتە نەپێ خواسە؟ گوت: بەلێ. برایێ ناڤێ گوتێ: پانە زیزە؟ گوت: بەلێ. برایێ بچویک گوتێ: پانە ب حالکییە (ب زکە)؟ گو: بەلێ. گوتێ: پا من ژنکا خوە ژ وە دڤێت. گوتێ: پا م سەرفزانێ وێ (وەسفێت وێ) بو تە گوتن. هەڕە ل ژنکا خوە بگەڕە. گوتێ: نە ڤێ حالێ ڤێ سوندێ من ژنکا خوە ژ وە دڤێت. گوتێ: پا دێ هەڕە نک شێخ سەیدوشی بلا شریعەتێ مە ببڕت (بکت)، ئەم ل دوی شریعەتی دچین تو ژی وەرە. ئەو ژی ب ڕەخ کەڤت دبێژن ها هەیامەکی چۆن، بەرێ خودانێ (خودایێ) خودانێ حێشترێ وێ تێتن. دۆڤەک وێ ل سەر ملییە، یەوەل یەوەلا وییە، عەجەل وە چو حێشتر نەدیتینە. بەلێ مە حێشتر دو سێ دیتینە حێشترە. گو: حێشترا تە نە کۆرەیە. گو: بەلێ. کو بارەک بارملەک سهکە بوی نەهنکی ڤی بەراڤکی؟ گو: بەلێ. گو: عەجەل وە حێشترا من ئابری؟ گو: مە های ژێ نینە. ئەڤە مە ساروخدانێ وێ بو تە گوتن، هەڕە ل حێشترا خو بگەڕە گو: چێنابێن، ئیللا هون دێ حێشترا من بدن من. گوتێ: وەرە ئەم دێ چین نک شێخ سەیدوشی شریعەتی. هەکە شریعەت ل مە کەت ئەم دێ حێشترا تە دین تە. گوتێ: دێ

وەرە. ئەو ژی دگەل چۆ. هەردو ب ڕەخ کەتن دگەل چۆن، ئەڤە بون پێنج. ها هەیامەکی چۆن، بەرێ خوەداییێ، هەی ها! بابێ کوڕکی وێ تێت، هەر دو ژنک ژی یێ ب دویڤدا. تەرمێ کوڕیێ ب پشتدا (ب پشتێڤە)، وێ تێن. یەوەل یەوەلا وییە، شیرێ وی یێ ڕویسە، هەما برق (birq) وێ دکەڤن شیرێ وی. دبەرڕا زڤڕی گو: هونێ کویڤە خلاس بن ژبەر دەستێ من. وە حەقێ مێڤانداریێ ل سەرخوە ڕاکرە هند قەدرێ وە گرتە، هوین ڕابوینە وە ئەو کوڕ مە ب هەوایێ دنیایێ (ل دارێ دنیایێ) هەبو، وە ئەو کوڕ ژی سەر ژێ کریە؟! گو: بابۆ مە های ژێ نینە. گو: نەخێر، وە های ژێ هەیە. گوتێ: دێ باشە ئەمێ ڕابوین چین نک شێخ سەیدوشی شریعەتی. هەکە شریعەت ل مەکەت، ئەڤە سەرێ مە، شیر وێ ددەست تەدا. گوتییێ: بلانکێ. یا خودێ قەستا شێخ سەیدو شی کرن. گەهشتن مالا شێخ سەیدوشی. السلام علیکم، علیکم السلام ورحمة الله وبرکاتە. چۆن دەستێ شێخ سەیدوشی پێکڤە ماچ کر و ڕونیشتن خوارێ. عەدەتێ وان ئەو بوی هەتا سێ ڕۆژ تەمام دبوین، ژ نویکا پرسیار ژێ دکرن پاشی سێ ڕۆژا گوتێ: هەوە خێرە. کۆتێ: شێخی مە، برایێ مەزن گوت: شریعەتێ مە و ڤانێ ڤەدەر سافی بکە، پا شینێ ئەمێ یا خوە بێژینە تە. گوتێ: دێ بلانکێ. شریعەت ژی کییە. کی دەعوەچییێ وەیە؟! گو: بێژن خودانێ ژنکێ. ئەوێ ژنا وی بەرزە بوییە. وان گوتییێ تو چ دەعوایێ ل ڤان هەر سێ مرۆڤان دکی؟ گو: ئەزبەنی شێخێ مە ئەڤانە ژنکا من برە (بریە). گو: ما چما وە ژنکا وی برە؟ گوت: ئەزبەنی، ئەم ب ڕێڤە دچۆن، برایێ مەزن گو: من گوتییێ ئەڤە دەوسەکا ژنکەکێیە، پێ خواسە. برایێ ناڤییێ گو: من گوتێ: ئەڤ ژنکە زیزە. گو: تە ب چ زانی یا زیزە؟ گو: هەکو ژنک (ژن) زیز دبن، ل خو دزڤڕن پێییێن وان دبن جۆت، ئەز، ب هندێ دزانم زیزن. برایێ بچویک گو: من گوتێ، ئەڤ ژنکە ب حالکییە. گو: هەرێ تە کوی زانیە ئەڤ ژنکە ب حالکییە؟ گو: ئەزبەنی وەختێ دچن، هەیام مەتەڤەرا (چار کنارێ) ڕیکێ وا ڕونیشتە خوارێ، دەستێ خو هەر دو دانە پشت خوە. یا ڕابوی، ژبەر حالێ خوە نەشیایە ڕاست و ڕاست ڕابیت، دەستێ خوە دانە بەر خوە، ڕابویە من ب هندێ زانی ئەو ژنکە یا ب حالکییە. کوڕۆ ڕاستە ئەو بە حالکییە؟ گوتێ: بەلێ. گوت: سەربار دێ هەڕە سالوخدانێ ژنکا تەنە. دێ هەڕە ل ژنکا خو بگەڕە. ما ژنکاتە کرنە دپاخلا خوەدا. دێ زوی دەرکەڤە (ڤەڕەسە) هێژ من تو سەقەت نەکری؟ ئەو دەرکەت چۆ. گوت: کی مایە؟ گو بابۆ ئەڤە خودانێ حێشترێ. پانێ خودانێ حێشترێ چویڤێ وی دۆڤێ وییە وێ ل سەر ملێ وی، هەما غەزەبا ژناڤ چاڤێت وی دچیت. گوتییێ: تە چ دەعوا دگەل ڤان مروڤان هەیە؟ گوت: ڤان حێشترا من برە. کوڕۆ وە بۆ چی حێشترا وی برە؟ گو: ئەزبەنی، خێر مە های ژ حێشترا وی نینە. من گوت: برایێ خوە ئەڤە دەوسا حێشترێیە. گوتی: ئە ڕاستە. برایێ دی گوتێ: من گوت: ئەڤ حێشترە کۆرەیە. برایێ دی گوت: من گوت: بارکی ڕخکی، سهکی برابچی. گوت: تە ژکو زانی کۆرەیە؟ شێخێ ژێ پسیارکر، گوتییێ: ئەزبەنی بهار بوی، ڕەخەک ڕێ چەری (چەریابوی)، هەکە چاڤ ساخبا، دا ل هەر دو ڕەخێن ڕێ چەرتن. ئەڤە دروستە، ڤێجا ئەو چاڤی بوی، ب ڕەخێ چاڤێ ساخ چەری بوی. گوتییێ: وەردە. گوتە یێ دی تە کوی زانیا بارێ وێ ملک (milik) سکەک هنگی بوی؟ ئینا برایێ بچویک گوت: ئەزبەنی هیزێ وان دڕها (دڕیا) بوین ل ڤێ ملێ گیا ب ڕێڤە ڕشت بوین، یێ سهکێ پێشی وان

ئێ هنگڤینی مێش پێ وەرانی. گوت: هەی نە؟ گوت: بەلێ. گو: ڕاستە بەرێ وەسانە؟ گوت: بەلێ. گوت: دێ هەڕە زویکا هێژ من تو سەقەت نەکری. هەڕە ل حێشترا خو بگەڕە. بوتە سالوخدانێ، تو هاتی ب ڤان مرۆڤانە نویسیایی، ژبەر چی؟ زوی هەڕە. ئەو ژی دەرێخست چۆ. ئێ بابۆ چ دەعوایێ دی وە دگەل ڤان مرۆڤان هەیە؟ ئەڤێدی، گو: شێخێ عەرەبا دەعوا دگەل منە. شێخ تو چ دەعوا لێ دکەی؟ گو: ئەزبەنی ئە نە ل مال، هەر دو ژنکێت من ل مال، هاتینە بوینە مێڤانێت من، من ل سەر هەوایێ (دارێ) دنیایێ هەر ئەو کوڕ هەبو، وێ ڕابوینە قەنجیا مە ل سەر خو ڕاکرە، کوڕێ من وێ شەڤێ دخەوێدا سەر ژێ کرە، وێ هێلادن (هێلاین) و وێ هاتنە. ئەڤە د دنیایێدا دبتن؟! گو: کوڕۆ (کوڕینۆ) وە بۆچی کوڕێ وی سەر ژێ کرە؟ هوین ڤان شۆلێن نەباش دکن؟! گوت: ئەزبەنی خێر، عولمێ مە ناگەهتێ. گوتێ: هەینە؟ گو: بەلێ. گوت: پا دێ چاوا سافی بت؟ گوتە برایێ مەزن، دێ خڕ (هەمی) بچن دەرڤە، دێ ڤێ گاڤێ سافی بتن. هەمی دەرێخستن دەرڤە بەس هەر سێ برا ب شێخ ڤە مان. گوتێ: شێخێ من. گوتێ: بەلێ. گوتێ: تو ژ دەولەت سەرێ خوە ئەمتحانەکێ ئەمێ دەینن تو بکە هەکە وەسا دەرکەڤت، شیرێ وی حازە، ئەڤە سەرێ مە ژی بلا ببڕتن. دبێژن: وەختێ گوتییێ گازیکە ژنا خو یا بچویک بلا بێت هەرە، کازیکرییێ، ژنا وی یا بچویک هات. گوتییێ: تە چ دەعوا ل ڤان دکەی؟ گوتییێ: ڤان مرۆڤان کوڕێ من سەر ژێ کرە. گوتێ: دێ باشە سەر ژێ کرە؟ گوتییێ: بەلێ. گوتییێ ژ هەکە ڕاستە سەر ژێ کرە ب تفاقا ڤی حزویرێڕا، خودێ هەما تو ستاربکە وە دیارە ڕاستە بێ گومان وان هاژ کوڕێ تە هەیە، ئەمێ سەرێ وان لێ دین (بڕین) گو: «استغفراللّه، استغفراللّه، استغفراللّه» من عەرزێ خوە، من کوڕی خوە، دبێژن سێ جارا ب خودادا، گوتێ: ئێدی دەرکەڤە، دەرکەڤە پێش چاڤێت من. ئەو دەرێخست گوتێ: کا یا مەزن بلا بێت. یا مەزن ئینیاند (ئینا). ها تو چ دەعوا ل ڤان مرۆڤان دکی؟ گوت: ئەز دعوایێ دکم مە ل سەر هەوایی دنیایێ هەر ئەو کوڕ هەبوی، عەمرێ مە چو وە شێست هەڤتێ سالیێ، چ حەقێ وا ل سەر مە بوی کوڕێ مە سەر ژێ بکن؟ گوتێ: دێ باشە دەیکا من، هەکە هەما تو دڤێ حزویرێڕا، خودێ هەما تو ستاربکی، وە دیارە ڤان مرۆڤان های ژێ هەیە، هەکە تو ستارنەکی ڤان مرۆڤان های ژێ نینە، هەما دەست ئاڤێت هەڤال کراسێ خوە دێ ئینت خوارێ گوت: ول (wil) مەلعوین دێ دەرێخن دەرڤە. گوتییێ: ئاها ئەڤێ کوڕێ تە وێ کوژتی. هەما چەما (چەمیا) چەنگلێ وێ، شێخ شیر هەلگرتییە چڕەپ چڕەپ پەژنتییێ (ڤەوەشاندێ) کا چاوا مرۆڤ ل دەرەکی بدەت پەژنتن وەسا ژنک پەژنی (هنجنی) قەت قەتکر و ب وێدا هاڤێت. مرچ مرچ ب ئەنیا ژنکا خویا بچویکڤە ماچیکر و چنگلێ وێ گرت گوت: بابو ب خاترێ وە مال ئاڤا. ڕێیا خو گرت و قەستا مالا خوەکر. ئەو چو سەر ڕێیا خوە. مان شێخ سەیدوشی و هەر سێ مرۆڤ (برا) ڕونیشتن خوارێ. ئێهـ! گو کوڕێ من ئەڤە هەمی چۆن، مان هوین، هەوە خێرە؟ گوتی: ئەمێ هاتینە نک وە، بابێ مە ل بەر مرنێ دعەمرێ شێست هەڤتێ سالیدا، بەری مرنێ وەسیەتێت خوکرن، گو: ئێک ژ کوڕێن من بێ بەهرە (زڕ بەهرە). ڤێجا ئەم نزانین کییە ژ مەیێ زڕ بەهر. ئەمێ دو بوین هەڤال (ئێک) دەینین یێ دی ترێ. ڤێجا مە دڤێت تو بۆ مە دیار بکەی کاکی ژ مە هەر سێ برا یێ زڕ بەهرە، دا ئەو بچیت درا هە، ئەم هەر دوکێت دی، ڕوینین خوارێ، بزانین کا جا حالێ مە چییە. گوتییێ: تو گەلەک باش

دبێژی، بەلی وللا ئەڤ شۆلا وە ل نک من سافی نابیت، ئەز نەشێم سافی بکەم. گوت: پا؟ گوت: هەڕە نک کچا گتەپی (gitepî)، گتەکەڤنێ ل جهێ بۆتا ل توخوبێ عیراقێ و تورکییە. وێ ل وێ درێ گتەکەڤنێ هەڕن، ئەو کچک دێ بۆ وە سافیکتن. گوتێ: هەینە؟! گوت: بەلێ. گوتێ: دێ باشە. کا دەستێ تە؟ دەستێ وی گرت، ڤە هژاند (هژاند) پێڤە ماچیکر (ماچیکر)، خاترا خوە ژێ خوەست و یا خودێ قەستا بتەکەڤنێ کر. دێ ب پرس و پرسیارا هاتن بتەکەڤنێ. دێ بابۆ مالا مەلکایێ کیژکە کچکا کتەیی؟ پا قەسرا وێ هەیها! قەسرا وێ دو تەبەکە، هەر سێ زێرەڤانێت وێ یێ ل بەر دەروکی (دەرگەهی) ژنن، ب شیر و مەتالن، هەر وەسا زێرەڤانێت وێ یێ ل ناڤ بەرێ پەییکا (دەرەجا) ژنن، ب شیر و مەتالن، هەر وەسا ئێت سەری ژی ژنن ب شیر و مەتالن. تو بێژی مێر ل بەر خزمەتا وێ نینن. پرسیارکر گو: مەلکە ل مالە؟ گو: بەلێ ل مالە. ڕێ بدنێ، ئەوا جاب دا زیرەڤانێت وێ گوت: دەستویریێ بخازە. گوت: مێڤان هاتن. گوت: کەرەمکە بێژە مێڤانا بلا ببورن. ڕێ دایێ هەر سێ دەستێت زێرەڤانا، ڕێ دایێ هەتا ب سلال کەتن، چۆن نک مەلکایێ. پانێ ژن بوی، نەچۆن دەستێ وێ، بێ شریعەت بوی. سلاڤ کر و گوت: هوین ب خێرهاتن گوتێ: خودێ خێرا بدەت. ڕونیشتن خوارێ. هەکە جگارە کێشان، هەکە قەلوین کێشان، سێ شەڤ و سێ ڕۆژێن وان تەمام بوین ئێهـ! گوتێ: تو یی کچا پتەی؟ گوت: بەلێ ئەزم. ئەز مەلکم «melikim» بەلێ ناڤێ من ئەوە. گوتێ: دێ باشە. تو ل ڤێ دەرێ، چو ناڤێ مێری ژی ل ڤێ دەرێ دخزمەتا تەدا نینن، هەما تویی؟! گوتێ: درێژ نەکە کا هوین ب چ هاتینە بێژە. گوتێ خزمەتا ئەم پێ هاتین؟! گوتێ: ئەرێ. گوت: ئەم هەر سێ برایێن ئێکین. گوت: ئەرێ. گو: بابێ مە ئێک ژ مە ڤا هەر سێکا وێ زڕ بەهر کری. ڤێجا ئەم نزانین کی ژ مەیە؟ گوتێ: هەی نە؟!گوتێ: بەلێ. گو: ئەم دو دێ بین هەڤال (ئێک) و دەینین یێ دی ترێ. کارێ مە دگەلێک ئەوە. مە ئێک و دو شەپرزەکر. ڤێجا مە دڤێت تو مە ژێک سافی کی. گوتێ: دێ باشە. ئەز دێ بو وە بێژم بەس نەنوکە. دێ سێ ڕۆژا تەمامکین.

ئێڤارەکێ پشتی شیڤێ ب خو نەئینادەر کو بێژیت ئەز دێ بو وە بێژم ژنکێ بەلێ سەرهاتیەک وەک چێروکێ گوت. گوتی: دبێژن، جارەکێ ئێکی دبێژنێ خواجە عەلی و ئێکێ دی خواجە عەمەر. هەر دو برایێت ئێک بوین. باش تێجر (بازرگان) بوین ل بازێڕێ (وەلاتێ) مسرێ. هندی خواجە عەلی بوی ئەوی کچەک هەبوی. هندی خواجە عەمەر بوی ئەوی کوڕەک هەبوی. وان هەر دووا چەوا حەزدکر بچنە بەحەشتێ وەسا حەز دکر ئەو ببنە هەڤگیانێت ئێک دو. هندی خواجە عەمەری کچا خواجە عەلی بو کوڕێ خو دخازت نەددایێ. ها چەند سال پێڤە چۆن، خواجە عەمەری ئەمرێ خودێ کر. ما کوڕێ وی و دەیکا خوە. پاشی مرنا وی دەفتەرێن وی دەینان، هەر ئێک و بەختێ خوە دایێ پارێت ل سەر نڤیسی دایێ، نەدایێ چو. ب ڤێ ڕێکێ مالێ خواجە عەمەری هەمی پویچ کر. پاشی شەشی هەڤت سالا ڕویت بوی چو ددەستادا نەما، چونکی کەسێ دەینێ وی نەدا. کوڕێ وی ڕویت بوی. پاشی دەفتەر لێ هاتین ڤەشارتن و هەلگرتن. تو دەرزیکێ هەلکێشی پانزدە هەتا دڤێل ڤێدا دهاتن. ئەو مال ل سەر وێ سوزا مەرەڤا دوتمامێ مادزکێ ویدا. خواجە عەلی ڕابو چکر؟ دل ب برازایێ خوڤە نەبوی، زگرەش دگەل دەرگەت، پێ

بڕی ژێ کر، ب سەرڤە نە دچو. حاکمێ باژێڕی هات کچا خواجە عەلی خواست. رابوی کچا خوە دایێ. ژ سەری هەتا ناڤتەکێ پێدا هەمی کر زێڕو لولو. ئەز خولامی سەری یانی ب زێڕو زیڤ و مەرجانا و جلێ ئارمویشی کچک خەملاند. محاتەک (معافەک) ئینا تێخست (کرتێدا)، ئەز خولامی سەرا و برە مالا خوە. وەختێ بر مال، وێ شەڤێ کر کەیف و شاهی هەتا درەنگی شەڤێ زاڤا هات سەرجهێ خو، خو شەلاند، ژنکێ دبن پالیێ ڤە (پەریاڤە) گو: ئاخ ئاخ مێرکێ زاڤا. کوڕێ حاکمی گوتێ: کچا خاجەی تو بۆچی هند دکەی ئاخ ئاخ؟ ئاخ ئاخا تە چیە؟ دەرمانێ تە چیە؟ بێژە. گوتیێ: چونە. گوت: چێنابت نڤینێ تە ل من حەرام بت، هەکە تو یا ددلێ خو بو من نەبێژی. گوتێ: هەر وەسا. دێ وەرە ل دویڤ وێ شۆلێ نەچە، هەما قەسەک بوی من کۆت و بۆری. گوتیێ: چێنابت، ئەڤە تە بو من کر مەراق، وێ ئاخێ ئاخێ تشتەک تێدا هەیە. ئللاهی تو دێ بۆ من بێژی. ب چ ڕەنگێ هەیی دڤێ بێژی شەرم نەکە، ڕاست بێژە، پشتڕاست بە ئەز چو ل تە ناکم.

گۆتێ: مادەم تە هەر وە گوت کوڕێ قەنج. هندی ئەز بوم تو ب خو دزانی ئەز کچا خواجە عەلی مە. من پسمامەک هەیە کوڕێ خواجە عەمەری. من حەز دکر دێ بلا ڤێ گاڤێ ل جهێ تە پسمامێ من بیا (ببا)، یانی ئەز بویک باما هاتبویما سەر جهێ و بویک زاڤا یا یەک، یا ب ڕەخ یەک ڤەیە، ئاها من هوسا حەز دکر. گوت: هەی نە؟ گوت: بەلێ. گوتێ: تە گەلەک، حەز وی دکر؟ گوت: هەما دەینەکە، ددارێ دنیاییێدا، چەوا مرۆڤ تاعەتی بو خودێ دکت دابچیت بەحەشتێ، وەسا من حەزدکر ئەز شوی ب پسمامێ خوبکم. گوت: کچا قەنج ئەڤە ئێک و ئەڤە دو و ئەڤە سێ، هەر سێ تەلاقێن وێ وێ شەڤێ ئاڤێتن. گو: تو ل شوینا دەیکا من و خوشکا من بی، هەڕە ئەڤ زێڕ و چەکێن ب تەڤە، ئەو ژی هەمی بۆ تە گەردەنا تە ئازا. بەرهنی کەڤلێر گرت و ددەرگەهێرا دەرهەلگرت: گوت: ئەمان، بەخت، بەختێ من ڕەشی بوی. گوت: چێنابت دێ هەرچی، هەڕە سەد جارا پیرۆز و مبارەک بی، تو بو پسمامێ خو. ئەز هوسا خێرێ ژتە نابینم. خودێ ئەڤ ژنە دێ چ کت؟ بچت مال دێ باب کوژتن. بوی نۆڕە نۆڕا وێ، هەر چاڤەکی ڕادکت وەکی سورکی ڕوندک ڤێداتێن خارێ. زڕ زڕا خشر و چەکانە. کیڤە بچم ڤێ شەڤێ کیڤە نەچم؟ ناچم مالا بابێ ئەز نەوێرم. ئەز دێ چم بەر دەرگەهێ پسمامێ خوە. چو بەر دەرگەهی، تەق، تەق قوتا. گوتی: توکی؟ گوتێ: ئەز فلان کەسم. ئەز عەدلامە. مال خرابنەیۆ کاجێ دەرۆکی ل من ڤەکە! ئەزا بۆ تە هاتیم. گوتێ: تو بویکی ئەڤ شەڤە دێهل کچا دێهلێ. تو هاتی ڤێ ئەردێ. تو سحارێ هاتی سەرێ من بدی لێدانێ (سەرێ من ببڕی). تو بویکا حاکمی؟ دێ زوی هەڕە. ئەمان بەخت ئەز بەردامە. تەلاقێ من هاڤێتنە، من قەستا خودێ و تەکرە. وی گوتە من هەڕە تو بۆ پسمامێ خو سەد جارا پیرۆز و مبارەک بوی؟ گو: نابیت هەڕە ئەز دەرۆکی ل تە ڤەناکم. پا خو سحارێ تو سەرێ من بدی بەر لێدانێ. کچک ب وان سەر ودلان ڤە ب وێ گرییێڤە نەویرت بچت مال. ل باژێڕی گەڕا (گەڕیا)، بەرێ خودایێ کۆلانەک پچەک تاری ل بەر دکانەکێ دیت، خوکر دکونجکێ ژ وانڕا. دبێژن وەکی گوتنێ بەرێ گوتنێ موغلاجێ، گوتنێ میرێ چیایی سەرۆکێ وان موغولاجیا بوی. داهێن شەڤێ ل باژێڕا گەڕن، نهارا ڕاکن بن تالانا. باژێڕ سەرێک و بنێک دکر. ئەو موغولاج هاتن بەرێ خو ددنێ تشتەک وێ ل وێرێ، هو چاڤ

پێکەت دیت ئەو ژنەکا چەندا سپەهی و ژێهاتییە. وەکی هەیڤا چاردە شەڤییە، ڕەشە ڕوحانا حەودێ بێشەنگا دار و بارا هەو ڤا ژێهاتییە. گوتێ: باوەرکە لائقی میری چیایی ئەڤەیە. هەمابلا نێچیرا مە ئەڤە بتن.ژنک دگەل خو ڕاکر و بر چۆن چیایی. هەتا سپێدێ گەهشتن بنەجهێ. میرێ چیایی نزانی، گوتی: کا چیە؟ گوتی: تو دەینەکە میر ئەڤە لائق و بابەتێ تەیە. مە خەلاتکێ باش بو تە ئینادە. گو: هەی نە؟ گوت: بەلێ. هو چاڤێ میرێ چیایی ڤێ کەت، گوت: باوەرکە سەد جارا پیرۆز و مبارەکی بت، سەحەتا وە خۆش ئەڤ خەلاتێ وە بو من ئینادە. یانی ب شریعەتێ محەمەدی ئینا لێ مەهرکر. ئانکو ل میرێ چیایی مەهرکر. کر دوان شکەڤتاڤە. ئەزبەنی سەرا بوی زاڤا. دێە، هەتا درەنگی شەڤێ، هەر ئێک چو سەر جهێت خو، میرێ چیایی ژی پانێ زاڤایە، زێرەڤانێت ل چارکنارێت خو دانان و چو سەر جهێ ژنکێ. ژنکێ دیسا گو. ئاخ ئاخ! میرێ چیایی گوتێ: ئەڤە چ ئاخ ئاخە؟ گوتیێ: چونە. گوتیێ چێنابت، ژبەر چ تە گوت: ئاخ ئاخ؟ تە دیارە مەرامەک هەیە! تو دێ بو من بێژی کا چیە؟ گوتیێ: چو نینە. گوتیێ: نڤینێ تە ل من حەرام بت هەکە تو ڕاستیێ بۆ من نەبێژی، هەکە ئەز نێزیکی تە بم. گوتیێ: وللاهی ئەز شەڤا دیترێ بویکا حاکمی بوم. ئەڤ پسیارێت تە نهو ژ من کرین، وی ژی هەر ئەو ژمن کرن. ئەوی تەلاقێ من ئاڤێتن گوتی: هەڕە شوی ب پسمامێ خو بکە. پسمامەک من هەیە، من گەلەک حەژێ دکر. من گوت: ژ خێرا خودێڕا ڤێ گاڤێ ل جهێ تە پسمامێ من ببا، هاتبا سەر نڤینێ من. من وەسا حەز کرە.

گۆت: حەی نە؟ گوت: بەلێ. گوت: تو گەلەک حەز ژ پسمامێ خو دکەی؟ گوت: هەی تو دەی نەکە، گەلەک ئەز حەژێ دکم، چاوا مرۆڤ تاعەتێ خودێ بکەت کو بچیتە بەحشتێ وەسا ئەز حەزدکم شوی ب پسمامێ خوبکم. میرێ چیایی خو نێزیکی وێ کچا ژێهاتی نەکر یا وەسا تەڕ و تول وەک هەیڤا چاردە شەڤی، ڕەشە ڕوحانا حەودێ، بیشەنگا دار و بارا. گوتێ: ئەڤە ئێک، ئەڤە دو، ئەڤە سێ، وی ژی تەلاقێ وێ ئاڤێتن، گازیکر چار ناڤدەستێت خو گوت: هەڕن ڤێ ژنکێ بەنەڤە، ل شوینا دەیکا من و ل شوینا خوشکا من بتن. ل من حەرام بت، بلا بچت. دەرێخست. برایێ بچویک گوت: چاوا دەست پێنەکن وەسا وا (یا) ژێهاتە (ژێهاتی) هن تازە؟ گوت: (واللّە) ئەز بویما هو ئەز داخو پێ حیتکم. مالا وی خراب نەبوی. گو (ژنکێ گوت): ئاها وی زڕ بەهر بگرە (گۆتێ: ئەڤەیە یێ زربەهرکری)

سەعیدێ پیروی (٣٥) سالی ١٩٧٢/٨/١٧

***

سەرهاتییا کوڕی و بابێ

دەنگێ سەعیدێ پیروێ
(٣٥) سالی. نەخویندەوار
نڤیسینا صادق بهاءالدین
(١٩٧٢/٨/١٢)

هەبو نەبو کەس ژخودێ و پێغەمبەرا مەستر نەبوی. دبێژن: هندی ئەحمەد و مەحەمەد بوین هەر دو باب و کوڕێ ئێک بوین، ئەحمەد باب بوی، محەمەد کوڕێ وی بوی. هەردوا کەرەکێ تەرشی هەبوی. دەولەمەندێن وی گوندی بوین. هەر دو بوین کەسێ دیتری نەبوی. ئەوان دو سە هەبوین. داپەزی ڕاکن بن چەرێ، ئێڤارێ دیسا وەکی مرۆڤی کا چاوا زێرەڤانیێ ماتیێ ژ تەرشی دکن ئەو سە دوەبون، ڤان هەردو جانەوەرا (حەیوانا) وەسا ماتی ژ تەرشی دکر. یانی نە قەدەری هەکەر حەڤت سالا هەکەر ژحەڤت سالا پێتر، ئەو هەر دو سە ب دویڤ وی تەرشی ڤە بوین، نویکەرک ژ وی تەرشی ڤە نەبوی یاکو ئەمرێ خودێ پێ نەبا. دبێژن ماشەللا، ئێڤاریەکێ ئەو پەزێ ب ڕێز دچیتە گوڤێ، سەیێ وی ژی دگەلن، بەرێ خو دتێ، بەرانێ پێشیا پەزی(*)،یێ چاڤێ پەزێ وی دگەل نینە. محەمەدی گوتێ: بابۆ، گوتییێ: تە چیە بابۆ؟ گوتییێ بەرانێ مەیی ڕسە «Rise» یێ چاڤێ پەزێ مە ئەو نەهاتیە، دگەل پەزی نینە. گوتێ: کوڕێ من چ عەجێبە! پانێ شڤانێن مە مەزبویتن. گوتییێ پانێ ئەز نزانم! دێ بابۆ بەلکی کەتبیت دجهەکیدا. بۆ ئێڤارا پاشتر بەرێ خودایێ نێری یێ پێشاهیکا پەزی ژی دیسا دگەل پەزی نەهاتییە. گوتێ: بابۆ نێرییێ مەیێ کەڤەر، یێ چاڤێ پەزێ مە ل پێشاهیکێ ئەوێ زەنگل دستوی ئەو ژی نەهاتە. دەی! گوتییێ چ عەجێبە! گوتییێ: ئەز نزانم! گوتێ: کوڕێ من بەلکی کەتبیت درەکی دخەولەکی (دۆلەکێ)دا پانێ حەیوانە نەکر چۆ. بۆ ڕۆژا پاشتر قەولێ خودێ سێ حالێت کرن دیسا پەز هات و میهەکا قەر ژێ هاتە ناڤدار بوی، دیسا دیار نەبوی. ئەڤ هەر سێ کەوالە دیاربوین. پەزێ خو ئیناند گوت: فلان مەها قەر ئاهوسانە ئەو ژی نەهاتە. گوتێ: کوڕێ من ئەڤ شۆلە نەڤالایە، سوبەهی لدوی پەزێ خو هەڕە، زێرەڤانیێ لێ بکە کا جانێ ئەڤە چ کریارە هەڕۆ دبیت و هۆ لێ هاتی؟ گوتێ: دێ باشە بابۆ. وێ شەڤێ تەبات ب وی کوڕکی نەکەت هند قەهری، ئەڤە سێ ئێڤارییە سێ کەوالێ وان چۆنە، چاڤێ پەزێ وان ئەو بوین، نەزانی دێ کەنگی بیتە سپێدە دێ بچیت سەحکەتێ. هەکو بویە سپێدە هەکە نانەک دگەل خو بری، پەزێ خوە بەردا سەرکەڤت پێشاهیکا دویماهیکا پەزێ خو هەلکر وان نهالا، جار چۆ ناڤ بەرێ خو، چۆ بەرێڤە د ملا دی، گوتێ: دێ هلو هەڕە بابو وەسا هەڕە تە نەبینن. هەتا بوی دەمێ تێشتا پالا (تشتەگەھ) کوڕکی خو خلوەت کر (خو ڤەشارت) زێرەڤانی ل ڤان سان کر. دەمێ چو زێرەڤانی لێ کر، دا دێ دێ نێزیک بوی. بەرێ خو ددتێ گورک و سە وێ مەها چاڤێ پەزێ وان ژبلی ییێت دی دگەلێک یێ دکوژن و وێ دخون. وەختی وەسا سەیێن خو دیتین هەر ئێکی ژ سان بازدا و چۆن. گوت: ئەز دبێژم ئەڤەنە.هەر دو

(*) نێری پێشیا پەزی دکەڤیت هەکە تێکەل بزن و پەزبیت یا پەزێ ڕەش و پەزێ سپی

سەیێ خو دانە بەر بەلێ دانە بەر هەر پێدادا هەتا دلێ خو هوینکری. دبێژن زڤڕی هاتە ڤە پانێ فایدە نەکر. هاتە ڤە گوت: بابۆ حال و حەوالێت سەیێن مە ئەڤەنە. گوتێ: دێ کوڕێ من پاچلێ بکێن تو حەزکی بکوژە. گو: نەبلا جارێ بمینن. دبێژن: ئەو ما ل سەر وێ تاس و حەمامێ، (ل سەر وی دەست و دانی) هەڕۆ دا سەیێن خوە ئێشینیت و چیتە بەر پەزی. دبێژن خونکار و وەزیر ژ ستامبۆلێ ڕابون، گوت: ئەمێ ڕابوین ل دنیایێ گەڕین بو باگوهوڕینێ و بەرێ خودینێ کاجا خوندکارێت وان د چەوانن، ل سەر ڕاستییێ دچن؟ دبێژن ژجهی چۆنە جهێ دی هەتاکو ل نک ئەحمەدی دەرکەتین. بەرێ خودایێ ڤان کار و کریارا خوکریە سە قوتان (لێدان)، سەیان (سان) عویز عویزا وانە، ئەو ل سەرێک یێ پێدادن. دبێژیت: فکرا قازیێ ئیسلامێ خراب بویە، لەوما سەیێن مە خراب بوینە.

گوهێ خونکاری و وەزیری لێیە. وان خو ب دەرویشینی دیارکرییە کەس نزانت نە ئەو خونکارە و نە ئەو وەزیرە. هەر دووا ژی کەشکۆلێ وان ل بن ملییە.

خونکاری گوتێ: وەزیر. گوت: چیە؟ گو: تو ڤی مرۆڤێ هە بینە چ قەسەکر، باش گوهێ خو بدێ، هەر وێ ددەینتێ کا چاوا شەل و شەموا ب هرچێ دکت (شەم و شەمو) وەسا سەیێن خو هلدایە عویزە عویزا وانە، هەتا دلێ خو لێ هوین دکەت ب لێدانا وان عاجز بوی. ڕێیا خو گرت هات ئەو ژی ڕونیشت ل دەڤ وان السلام علیکم، علیکم السلام، سەرچاڤا. بێژە ڕونیشت خوارێ گوتێ: تە خێرە، ئەو چ لێدانا وان حەیوانانە بۆ؟.

گو: ئەزبەنی تو دەی نەکە، هەما تشتەکێ عەجیبە، ئەڤە حەڤت سالە هەشت سالە ئەڤ حەیوانانە (سەیانە) وێ ل بەر پەزێ مە، نەحەوجەی چو شڤانانە، ئێک دکەڤیت پێشێ ئێک دکەڤیت دویماهیکێ، دێ بن (پەزی بن) و ئینن تو بێژی موتبارەک ژێ ڤەنویە. ئەڤە نێزیکی نیڤ هەیڤێیە، هەیڤەکێیە ئەمێ بەرێ خوە ددینێ سێ ئێڤاریا چاڤێ پەزێ مە کییە، دێ ئێکی ژێ کوژن.

ئەم چین بەرێ خوە ددینێ ئەو و گورک وێ لێک بوینە پشکدار - شریک - وێ دگەلێک دخون. من بو خو گوت: ئەز هەر دبێژم فعلێت قازیێ ئیسلامێ خراب بوینە، لەوما فعلێت سەیێت مە ژی خراب بوینە، دزیا ژ مەژی هەدەکەن. گو: هەی نە؟ گوتێ: بەلێ. گوت: ئەڤە ژی هەیە؟ گوتێ: بەلێ. دێ کەرەمکە دابچین مال. گوتێ: کا مالا تە ل کیرێیە، ئەم مێڤانێت تەنە. گو: سەر سەرێ من و بابێ من. دگەل خو برن هەتا گەهشتن مال... السلام علیکم، علیکم السلام ورحمة الله وبرکات. قەدرێ وان وێ شەڤێ گرت. دبێژن، سێ شەڤا مانە ل مالا وان: گوتێ: ها! ناڤێ تە ب خێر گو: ناڤێ من «محەمەد»ە. ناڤێ بابێ تە گوتی: «ئەحمەد»ە. ناڤێ هەر دوکا ل نک خو نڤیسین ب دزیڤە. گوتێ: وەزیر. گوت: چیە. گوت هلو ڕابە مەراقێ ئەز گرتیمە، هەکە ئەڤ مەراقە من بەرنەدەت زوی دێ نەساخیەک د من ئالییێت. ئەڤە ژ نوکە پێڤە ئێک گاڤێ ئەم ناهاڤێن ب دنیایێ ڤە، هەما چو ژڤێ گرنگتر ئەم نابینین. هنگی زوییە ئەم دێ ڕابن زڤڕن ڤە، گوتێ: کەیفا تەیە خوندکارێ من. دبێژن: جارەک دی لێک پێش و پاشی بوین، قوناغەکێ هەکە دوا هاتن دو قوناغ کرنە قوناغەک هند ب لەز هاتن، قوناغا سییێ گوت: تو دزانی مە گەلەک خەلەتی کر؟ گوتێ چاوا؟ گوتێ: پانی مە نەگوتێ: ها ئاها خوندکاری تو یێ خازتی. پانێ ئێشەک دێ

من گرتن. ڤێجا هەتا ب سەرێک ڤەبێت یا بگەهیت وێ قوناغێ، ڕابوی پوستەک نڤیسی، دا ڤ ئێلچی یێ خوە گوتیێ: هەڕە بدە فلان کەسی ل فلان گوندی یێ ناڤێ بابێ وی (ئەحمەد)ە. ناڤێ کوڕێ وێ (محەمەد)ە. بێژە (محەمەد)ی ئەڤە ئەمرێ خوندکاری، تو وێ خازتی باژێڕێ ستامبۆلێ، دڤێت تو زوی بێی. ئەز خولامێ سەرا ئێلچی یێ وی کاغەز ئینا، هندی کاغەزا وی بوی ئێلچی بو (ئەحمەد)ی و (محەمەد)ی بر، هندی خوندکار بو ڕێکا ستامبۆلێ گرتبو. هەتا گەهشتی ستامبۆلێ، کاغەزا وی گەهشت (ئەحمەد)ی و (محەمەد)ی. باب و کوڕا. کاغەزا وی داخاندنێ: تێدا گوتییێ: خونکاری تویێ خازتە (خازتییە) ستامبۆلێ! بابێ گوتە کوڕی حەز دکەی ئەز دێ چم. کوڕێ گوتێ: نە بابۆ، گوتییە: دڤێت محەمەد بێت ئەز دێ چم.

ئەز خولامێ سەرا وێ سحارێ کوڕێ وی خو لێکدا پەتیکێ خو هاڤێت ناڤ ملێت خو، گوپالکێ خوە دزەندا خوەدا دەیناند، (یاالله) قەستا باژێڕێ ستامبۆلێ کر. کەت ڕێزا گوندا و دویڤ وانڕا چۆ، هندی ئەو بوین هەکەر هەڤتێیەکێ هەکە پێتر بەری کورچی چۆن، پانی ئەو شەهرەزا بوین، کوڕەک نەشەهرەزا و خشیم، جار ژ ڕێ دەردکەت جارنە. دبێژن: خوندکار و وەزیر بەری بگەهنە باژێڕێ ستامبۆلێ، خەلکێ باژێڕی بجارەکێ هاتن بەراهیێ هەتا گەهاندن سەر تەختێت خوە ڕونیشتن. وەختێ ڕونیشتن دبێژن سێ ڕۆژا دیوانخانا خوندکاری و وەزیری ژ گر گرا و ماقویلا یێت باژێڕی ستامبۆلێ نە ڤەڕەڤی. هەمی هاتینە سوحبەتا وان ب کاروبارێت دنیایێ د ئاخڤتن چ ل باژێڕی بویە، دەمێ ئەو لێنە. بەلێ ل نک ڕونیشتی یێت دیوانێ دیار بو کو دلێ خوندکار نە ب کەسێ نەژی ب سوحبەتا حەڤتێیا وان تەمام بوی، پشتی وان کوڕک گەهشتە باژێڕێ ستامبۆلێ. پاشی گەهشتی ب پرس و پرسیارا کو دگوتێ: دیوانا خوندکاری کیژکە؟ گو: دیارە تو خەلکی باژێڕی نینی تو ڕێڤینگی؟ گو: ئەرێ. خوندکاری ئەز خوازتیمە نزانم چ شۆل ب منە؟ ئێک کەت پێشاهیکێ برە بەر دەرێ دیوانخانێ: گو: ئەڤەیە. پاسوانا گوتێ: تەخێرە! گوتێ خونکاری ئەز خوازتیمە. پاسەوانەکی بر بەر دەرگەهێ دیوانخانێ گوتێ: دێ دەستوریێ بخازە دەرگەهـ قوتا. ئێک هات گوتێ: تە خێرە؟ گوتی: خوندکاری ئەز خوازتیمە. گوتییێ: ها! گوتییێ: خونکارێ خوشبیت ئەڤێ هاتی ل دوی پسیارا تە بتن، کا چ ئیش هەیە؟ وەختێ وە گوت، هات بیرا خونکاری: گوتییێ: بێژنێ بلا بێت. وەختێ چویە ژۆرڤە مەندهۆش ما بەرێ خودایێ، هەر ئەو مرۆڤەیێ بویە مێڤانێ وان. هەی گوتێ: تو ب خێرهاتی، کا دانن سەر کورسییێ. بەری چۆ دەستێ وی ماچیکر و ڕونیشتە سەر کورسییێ. هەکە جگارەک کێشای گوتێ: ها «محەمەد» وەهـ؟ گوتییێ: بەلێ. گوت: توی ئەوێ تە دەینادە سەیی؟ وەختێ گوتی تو ئەوی یێ تە دەینادە سەیی؟ ئەڤێ نەشێت بێژت. گوتێ: ڕاستییێ بێژە تویی. وەختێ تە گوتی فکرا قازیێ ئیسلامێ خراب بویە، لەوما سەیێ مە خراب بیە. ئەو بوی هات بیرێ گوتێ: وە دیارە ئەڤە ئەو مرۆڤن. گوت: بەلێ ئەزم. پانێ نەشیا ڤەشێرت. گوت: تە بۆچی دەیناد سەیێن خوە؟ گو: من گوت: فکرا قازیێ اسلامێ خراب بویە لەوما سەیێن من خراب بوینە. گوت: ڕاستە من وە گوت. گوت بەلێ دیسانێ ئەز وە بێژم فکرا قازی خراب بویە لەوما سەیێن من خراب بوینە. هەکەر فکرا قازی درست بیا، یا سەیێ من خوە درست (بوی) ئێـهـ! دێ کاجا بێژە کاجانێ ژبەر چ فکرا قازیێ

ئیسلامێ خراب بویە؟ گوتییێ: نێ ئەز نابێژم، ڤێ گاڤێ، ئەزێ پاشی بۆتە بێژم. دێ ئەو مان هەتا جڤات ڤەڕەڤی. چنگلێ وی گرت، گوت: وەرە مالا من، تو مێڤانێ منی. خونکاری برە مالا خوە. گوتێ: بەختێ تەدا، تو بێژییە من. گو: ئێڤارێ دێ بێژم. پاشی شیڤ خاری گوتێ: دێ کا بێژە؟ گو: ئەزێ سحارێ بێژم. بوی سحار. گوتێ: دێ کا بێژە. گو: ئەزێ نیڤرۆ بێژم. بوی نیڤرو گوتێ: دێ کەنگی بێژی؟ گو: ئەزێ ئێڤارێ بێژم. دبێژن سێ ڕۆژا وەسا ما. زکێ خونکاری ز قەهرادا وەخت بوی بدڕیێت نەهش بکەڤت ژ قەهرادا. دبێژن: بوی ئێڤار ژ ڕۆژا سییێ دەرباز بوی کەتی دجارێدا گوتییێ: ما نهە تو بۆ من نابێژی؟ تە ئەز پرتکاندم، ئەز کوژتم. گوتێ: کا بێژە وەزیرێ خو یێ ملێ ڕاستێ ئەڤ شەڤە دگەل تە بت، توژی شیرێ خو بدی من، ئەمێ دەرکەڤین، ئەزێ پاشی بو تە بێژم. گوتێ: بلانکێ. ئەو ڕابوی خوندکاری شیرێ خوە یێ نادت چوکەسێ داڤێ، نێ ئەو دار حازرکر و بۆ مەراق لێ چاوا خونکار دێ شیرێ خو دت هەرکەسەکی؟! پاشی دایەڤێ. ئەوی خو تازە پێک ئینا. هەر دووا وی و خونکاری خو ب عەشیرێ پێچا (ب ڕاپێچا عەشیرەتا) ب کوردینی و یا «اللّه» کەت پێشاهیێ گوت: تو شەهرەزایی کیڤە بچین؟ گوت: هەڕە بەر قەسرا قازی، جهێ نمێژێ ل کی دەرێیە؟ گوتێ ل بەر سەرایێ. چۆن ل بەر سەرا قازی ڕاوەستان. مالا قازی و مزکەڤت هەر دو پێکڤەنە. گوت: هەی تە ئەم ئینان هەرە بوچی! گوتێ: دێ ڕاوەستە یا بوسورمان؟! تو بێهنا خو فرەهکە! تو سوند بخو ب سوندا تەمام تو بۆ خوندکاری چو وێ نەبێژی. تو بینی ب چاڤێت خو، هەکە تە گوت، تو ئێدی ترێ دگەل من ناهێیی و ئەمێ هەما ڤێ گاڤێ ڕابوین چین و ئەڤ وەغەرا ئەم پێ هاتین، سافی نابیت: کۆت: ئەهد بتن چاوا تو حەز بکی ئەز ب دلێ تەبم. گوت: هیچ بو خوندکاری نەبێژە، هەما بێژێ من چو نەدیتە، هاها بۆ (اللّه اللّه) یا سوفییا، زکرێ خو دکن، پاشی زکرێ عەیشاکرن، هەتا درەنگێ شەڤێ. هەر ئێکی لێدا قەستا مالا خوەکر.

چۆ سەر جهێ خوە. بەرێ خودایێ قازی دەرکەتە ژ مزگەڤتێ و قەستا مالا خوە کر و دەرێ مزگەڤتێ ل پشت خو گرت. چو بەر پەنجەرێ بەرێ خوە دایێ، قازی چۆ دژورڤە، کلیل ژ بەریکا خو ئینان دەری (ئینا دەرێ)و قەستا دەری کر، ل مقابلی دەرێ ئۆدا قازی. دیت چو کلیک (کلیلک) ئاڤێتێ و گوتییێ دەرکەڤت. وەختێ دەرکەتن بەر پەنجەرێ گوتییێ داخو باش دیارکەم. بەرێ خودایێ (١٥٠) سەد و پێنجی مێر کافرن ژ ئۆدا دەرگەهـ لێ ڤەکری دەرکەتن، هەمی ڕێزبوین. ڕونیشتن. گوتێ: یەللا! وەختێ گوتییێ یەللا، سفرە بو ئیناد و دەیناد بەر، نانێ خوە خوارن (خوار)، ئەز خولامی سەرا، جغارە بو ئینان جغارێ خوە ڤەخوارن (کێشان)، مان ل جهێ خو، بەرێ خودا سەعەتێن خوە گوتییێ: وەختە. گوتییێ: دێ هەڕن بگرن ژمەحلەکا باژێڕی ستامبۆلێ ژ ڕۆژئاڤا بگرن، چو تشتەکی نەهێلن هەمییێ وێران کەن، گوتییێ: بەلێ. وان ڕێیا خو گرت و چۆن. بەرێ خوەدایێ هەر ئێک چویە ڕاستێ شیرێ وی ل دەس نا، و شیر و مەتالێ وان ل دەستێ وان، هەتا هەر سەد و پێنجی بون. هنارتنە مەحلەکێ ژ باژێڕی بو کو وێران بکن، هەتا بویە دەستێ بەرێ سپێدێ مان ل وان دران. دەستێ بەرێ سپێدی زڤڕین، هاتنە مال. دەرگەهـ قوتا، دەرگەهـ لێ ڤەکر، ئەژمارتن، چەکێن وان ژێ وەرگرتن، هەر سەد و پێنجی مێر کافر ڕێز بون چۆن دئودێدا ڕونشتن خوارێ. گوتێ: تو ب چاڤێن خوە دبینی؟ گوتییێ: بەلێ. گوت: حسابا وان تەمامە. چو ل کەسێ

نەهاتە. گوتێ: دێ ڤێجا وەرە. سپێدەیە خلاس. گوتێ نەوەبیت چو بو خونکاری بێژی. گوتێ: پشتڕاست بە. وان ڕێیا خو گرت و قەستا مال کر. وەختێ گەهشتین مال، بەرێ خوەدایێ، خونکار ژ مەرەقا ددلیدا نەنڤستە، مەسینێ دەست نڤیژێ وێ ددەستیدا، چاوا چاڤێ وی ب وان کەڤت، ڕاوەستا، دەست ب پرسیارا کر، چ بو، چ نەبو؟ وە چکر؟ چ گولێ بویێ؟ کا دێ وەرن بۆ من بێژن گوتێ: هیچ مە تشتەک نەدیت. گوتێ: وەزیر، ئەو نابێژیت، تو بۆچی بۆ من نابێژی، دێ تو بێژە. گوتێ هەکە وی چو نەدیتە من ژی چو نەدیتە، ئەزێ چ بۆ تە بێژم. گوتییێ: ها...؟ گوتێ: بەلێ. گوتێ: تو هەڕە نڤێژا خو بکە، ئەوی دبێژن نڤێژا خوەکر، ئەو قەهر د دلیدا ما چو بۆ نەگۆت. پانێ وی وەزیری بو سوند خوارە. دبێژن: هەتا دویماهی ب کارێ خوندکارییێ هاتی. گوتێ: دێ کا بێژە. گوتێ: چێ نابت، ئێڤارێ دێ بۆ تە بێژم.

دبێژن ما دوان هزرادا هەتا بو ئێڤاری. گوتییێ: دێهـ! کا وەزیرێ خوە یێ ملێ چەپێ دگەل من بهنێرە. دا ئەم بچین: گوتییێ بەلێ. گوتێ: وەزیر. گوتێ: بەلێ. گوتێ: هلو ڕابە دگەل هەڕە. وەزیری خو پێک ئینا ب ڕاپێچا کوردی، شەل و شەپک کرن بەرخوە و کەتە ڕەخ (محەمەد)ی و یاالله قەستا باژێڕی کر. دبێژن، چۆن جهێ خوییێ بەرێ چۆینێ ل نک مالا قازی ڕونیشتن خوارێ. وەزیری گوتێ: تە ئەم ئینادنە هەرە چی؟ ئەڤە مالا قازییە. گوتێ: ما وەجەتا تەیە، تو بۆ چینێ دێ هندە ئاخڤی؟ تو خو کڕکە. گوهێ تە ل دنیایێ بتن کا دێ چ چێبتن. گوتییێ: بەلێ گو: تو بۆ من سوند بخو سویندا تەمام تو چو نەبێژی خونکاری. گو: ئەز سوند دخوم سوندا تەمام، تو چاوا حەزدکی ئەز وەبم. گو: بێژە ئەهد. گو: ئەهد بت ئەز نەبێژم خونکاری ئیلا ب ڕزا تە نەبت. گوتییێ: بلانکێ. گو: ڤێجارێ تو خو کڕکە. دبێژن مان: الله الله یا سوفیانە، دەنگێ زکری وێ دچیت بەر عەرشێ خودێ یێ زکری دکن، هەتا درەنگی شەڤێ، هەر ئێکی شەکالا خودا سەر پێخو قەستا مالا خو کر و چۆ. دویماهییا وان قازی دەرکەت، دەرگەهێ مزگەڤتێ ل دوی خو گرت و هات دابچیتە مال. هات دەرگەهێ ئۆدا خو ب کلیلێ ڤە کر. بەرێ خودایێ:گوتێ: یەللا. وەختێ گوتێ یەللا، بەرێ خوە دایێ سەد و پێنجی مێرێت کافر، ژ دەر ئۆدێ دەرکەڤتن و هاتن ڕێزبون، گوتێ بژمێرە کاجانێ چەندن. هژمارتن سەد و پێنجی مێر درست،. ڕونیشتن خوارێ. دەرکەت دەری گوتێ: یەللا. هو بەرێ خوەدایێ سێنیکێ سفرێ دەرکەتن ڕیزبون هاتن بەر. خوارنا وان دەیناد بەر، خوارنا خوە خوار، جغارە ژی دانێ ڤەخوارن (کێشان)، بەرێ خودان، سەعەتێن خوە، گوتێ دێ هەڕن مەحلەکی ل ڕۆژ هەلاتا باژێڕێ ستامبۆلێ وەو بگرن کاڤلکن و وەرن. گوتییێ: بەلێ. پانێ چ ئەمرێ تو بکی دێ ئەو بت. گوتییێ: بلانکێ. ئەوا ڕێیا خو گرت و دەرکەتن، هەچی چۆ بەر دەرێ ئۆدێ، شیر و مەتالێ وی ددەستێ وی نا، هەتا هەر سەد و پێنجی تەمامبون چۆن. گوتنێ هەڕن ملێ ڕۆژهەلاتا باژێڕی و وەرن ڤە. گوتییێ: بەلێ. پانی چ ئەمرێ تو بکی، ئەمێ وەکین.

ئەو ڕابون ب سەر تا خەکا لایێ ڕۆژهەلاتا باژێڕی داگرت، وە لێ کر، هەتا ژنکێ ب حالکی ژی عویرێ وان دڕاندن کوژتن. هەتا بەرێ سپێدێ ئەو زڤڕین هاتن ڤە. هێژ ئەو ل بەر پەنجەرێ نە. بەرێ خودایێ هاتن ئژمارتن. وەکی بەرێ چەکێن وان ژێ وەرگرتن تو بێژی ئێک ژێ کێم نەبویە. هەر ئێک چو دئودێ ڤە و دەرگەهـ لێ گرت. قازی دیسا دجوببێ خو پێچا، خو درێژ کرە وێ دەرێ.

ئەوا ژی ڕێیا خوگرت، گوتێ: دێ وەرە دابچین مال. ڕێیا خو گرت هاتن. هاتن، خوندکار وەکی بەرێ تنگژییە، ژڤەهرێت خودا ئەڤە چەند چۆ نەتیجە ژێ سەحنەکر، خەو ب چاڤێت وی ناکەڤتن. هاتن گوتێ: تو هێژ هشیاری؟ گوتێ: بەلێ ئەزبەنی؟! گوتێ: دێ کاجا بو من بێژە وەزیر. گۆتییێ: ئەز چو نزانم. گوت: محەمەد دێ تو بێژە. گوتییێ: ئەز ژی چو ژێ نزانم. ما چیا وەزیر دزانت ئەژی وێ دزانم. ڤێ جارێ ژی چو بو نەگوت. ئەو مەرەق ما ددلێ خوندکاریدا. یاخودێ چۆ نمێژکا خوکر. هەتا نمێژکر ڕۆژهەلات، دنیا ڕوی شرین دی، بەرێ خوە دایێ، هەیها عالەم هاتن بەر دەرگەهی، بۆ زویرە زویر، خو ڤەرو چکاندن و گری. بابۆ ئەڤە چیە چو نینە؟! گوت: چاوا چیە؟ شڤێدیترێ مەحەلا ڕۆژهەلاتا باژێڕی شاپەکا (ئیشکیەک) ب سەردا هاتە تو بێژی، کەس ژێ نەمایە، هەتا خو بچویکێن دلاندکا ژی کوژتنە. لایێ ڕۆژئاڤا ژی، شەڤا بەرترێ وە لێ کریە. گو: هەی نە؟ گو: بەلێ. هەیها خوندکار چەند عاجز بوی، وی قەسرێ نەسەرەک دزانی نەبن کاجا ئەڤە چییە و چو نینە. محەمەد تە چکر؟ کاچا بو من بێژە. گوتییێ: ئەزدێ بۆ تە بێژم. ئەزدێ ئێڤارێ بو تە بێژم. دێ بلا. دلێ وی پیپچەک هوینکر. ل سەر وان حالاڕا، ئەڤ فەقیر و ژارە هاتنە شکیایێ. ئێڤاریەکا درەنگ ڕونیشتن هەتا بویە شەڤ، شیڤ بو ئینا، خوار. گوتێ: ئەز دێ شیرێ تە دەمەڤ تە. بەرپێکێت خو گرێدە باش دا ئەز تو بچین. گوتێ: وەی ئەز تو دێ چین؟ گوتێ:ئە. گوت: گەلەک باشە، هەما ئەز ل هندێ دگەڕهم. ڕابو خو پێک ئینا ب عەشیری، شیری ل بەرخوە نا و مەتالێ خو ل سەر سەرێ خوە ڕاگرت، خو ڕاپێچا گوتێ: دێ کەرەمکە. پانێ تو خونکارێ ئیسلامێیی بکەڤە پێشانکا من ئەزێ کەڤم دویڤ تە. گوتییێ نێ ئەز نزانم دێ کویڤە چی؟! گوتێ: تو هەڕە ئەز دێ بێژم تە کا جهێ مە کی دەرە. دبێژن، خونکار کەت پێشاهیکێ ب کۆلانێدا چۆن، هەتا بر بن سەرا قازی. گوتێ: هەرێ تە ئەم ئینان سەرا قازی؟ گوتێ: دێ ئەزبەنی بێهنا خو فرەهکە و بەرێ خو بدێ ئەمێ سەبری بکێشین کا دێ چاوا دنیا چیت.

الله الله دەنگێ زکرییە وێ دچیت بەرعەرشێ خودێ، وێ زکرێ خو دکەن. دبێژن، زکرێ خوکرن، وەستیان، هەر ئێکی شەکالا خو دا سەرپێ خوە و قەستا مالا خوەکر. قازی دویماهییێ رابو دەرۆکێ مزگەڤتێ لسەر خو گرت و قەستا مالا خوەکر. هات، چاوا سەردا ژۆرڤە، دەستێ خو ئاڤێت کلیلێ ژ بەریکا خو ئینادە دەرێ و، دەرێ ئودێ ڤەکر. بەرێ خوەدایێ سەد و پێنجی مێر کافر. گوت: خونکاری وەرە بەرێ خوە بدیێ ب ڕێز ئژمارتن، سەد و پێنجی مێرێن کافر ڕونیشتن د مەزلێدا گوتییێ: یەللا. وەختێ گوتییێ یەللا، سفرە بو ئیناد، سفراخوە خوار، جغارە بو ئینان، جغارێ خوە کێشان، گوتییێ: دێ ڕابن هەڕن سەر مەحلەکی دیسا ژملێ ڕۆژئاڤا باژێڕی. ژ ملێ سەرڤە لێ بدن. تو بێژی ئێک نەهێلن هەمی ڤڕکرن، نەژن، نەمێرا نەهێلن، هەتا زاروکا ژی بکوژن. بەلێ پانێ ئەمرێ تەیە تو چاوا حەزبکی ئەمێ بوتە کین. گوتێ: دێ ڕابن. ڕابوین سەرخو، هەر ئێکی شیر و مەتالێ وی ل دەستێ وی نا ئێک ب ئێک هەتا سەد و پێنجی ب چەک کرن و دەرکەتن ژ دەرڤە. دیسا ب سەر مەحلەکی ژ باژێڕێ ستامبۆلێ ل لایێ ڕۆژئاڤا داچۆن و دابەر، هەمی بجارەکێ پرتکاندن هەتا دەستێ بەرێ سپێدێ، بەرێ خوەدایێ برێن کەتییێ زڤڕین هاتن. کۆتێ: وەرە بەر پەنجەرێ ئەزبەنی تەماشەکە. وەختێ هاتە بەر پەنجەرێ بەرێ

خوەدایێ ب هژمێر سەد و پێنجی مێرێن کافر درست هاتن دوێ ئۆدێ ڤە، شیر و مەتالێ وان ژێ وەرگرتن دانان د ئۆدێڤەو دەرگەهێ ئۆدێ لێ گرت. قازی دیسا سەرێ خو ژ دەرڤە پێچا ب کورکێ خو و درێژکر وێ دەرێ. گوتێ: وەرە دابچین. خونکار هند غەیری نەشیا خو ڕاگریت ژ کەربادا، بەلێ پاشی ب درستی زانی، کەربێ بەردا. ببەز ڤیا بگەهتە خونکار گەهێ داکو ژحەقێ ڤی مرۆڤی بێتە دەرێ. ئەڤ نەحەقاتییە ل ئیسلامەتییێ دبتن، کی بکەت قازی؟!

دبێژن چۆ ب هەر ڕەنگێ هەیی گەهشت سەر تەختێ خو، هەمی کەسێت کار ددەستدا ل خونکارییێ هایدا کرن، گوت: ها ئاها من دڤێت چار ڕەخێت باژێڕێ ستامبولێ بێنەگرتن. هند عەسکەر داننێ خاسما چار ڕەخێت سەرا قازی ب مزگەفت ڤە کو کەس ب جۆر و ڕەنگا نەشێت ژێ دەرکەڤێت، هەتاکو ب ئەمرێ من نەبت. دبێژن هەی ماشەللا نزاما ڕەشی دارێ خشکی ل پاژێڕی ستەمۆلێ چار ڕەخ لێ گرتە، سەهم بۆ هەمی خەلکێ باژێڕی چێبو. گو: کا ئەڤە چیە دباژێڕێ مەدا چێبویە؟ چار ڕەخێ باژێڕێ ستامبۆلێ گرتن و دناڤ باژێڕی ژیدا ل دورا مالا قازی، وەلێ کر، چاوا مرۆڤ بوخو سێنجەکی (پەرجانەکی تازە باش) ئاستی کەت، وان وەسا مالا قازی ژ لەشکری تەژیکر ل هیڤیا ئەمرێ خونکاری ما کا دێ چ ئەمرکت.

خوندکاری گوتێ: محەمەد، گوتێ: بەلێ. گوتێ: هلۆ ڕابە ب هەر دو وە زیرێن وی ڤە دگەل خونکاری و سەرۆکێت لەشکری هاتن ل بەر دەرێ سەرا قازی ڕاوەستان. پێ خو ل دەرگەهیدا: گوتێ دەرگەهی ڤەکە. دەرگەه ڤەکر گوت: ڕاوەستە. گوت: خونکارە. وەختێ گوت خونکارە، ڕوح چو قالب ما ژترسادا. تەپ ب سەرێ خو دادان ژ کلولوڤاندکا سەری و هەتا ل بنێ پێیا تەپ ب خو دادان. گو: ئەز ژڤێ دنیایێ خلاس. چو ل بەر دەرگەهی ڕاوەستا. ئەو دەرگەهێ ئەو کافر کرینە تێڤە گوت. ها ؟! گوتێ کلیلێ بدەڤە، گو کلیل یا دەرگەهی هندا بویە. وەختێ گوت: هندا بویە، گوت: لێ بدن، جارێ بزنگ ئێخستن ستووێ وی، تازە تازە ڕەخێ چەپێ، ڕەخێ وی، ل بەر دەرێ وی، گوت: هاها تە ب دەستێ خو ئەڤە ڤەکر. پانێ دێ چ کتن. ژبنێ هییە، دەرگەهێ ئۆدێ ڤەکر. بەرێ خوەدایێ، هەیها! سەد و پێنجی مێرێن کافر تێڤەنە، ئژمارتن درستن. هەمی گرتن، ئەمرێ سەر بڕاکر، سەرێ وان هەمیا بڕی. و قازی گرت، دەستێن وی ژ پشتڤە گرێدان دگەل خزمەچیێ وی یێ ئەڤ شۆلە پێ دکر و دا ل خزمەتا وی ڕاوەستییت دێ دەنگ لە باژێڕی دەلال هەلدێرن بێژن: هەی هێ مە شەهیانەیە، ل بنێ باژێڕی ب ئەمرێ خونکاری شەهیانەیە. دڤێت کەس نەمینت هەمی بێن وێ دەرێ. ژترسادا هەر ئێکی قەستا جهێ شەهیانێ کر، هەمی خەلکێ باژێڕی ل وێڕێ خڕڤەبوین. قازی دەستێن وی ژ پشتڤە دگەل چەند خولامێت گرێداینە ئەو ژی دگەل قازی برن. قازی ئیناد دەیناد سەر قازوخی، قازوخدان، گوت: بەرێ خو بدنێ، حەق و مستەحەقی تەیە، وە دیتییە قازیێ ئیسلامێ باژێڕێ ستامبولێ، سەد و پێنجی مێرێن کافر ڕاپێچا وان بگوهوڕێت بەردەت بوسلمانا بکوژتن. گوت: حەقێ ڤی مرۆڤی چییە؟ هەر کەسەکی ئەوە یێ کو نە حەقێ وی دایێ، جهێ نیڤا جەهنەمێیە.

دبێژن، ما پێڤە هەتا ب سەرێ قازوخی ڤە ڕەقبوی. خولامێ وی ژی قنارەکر، ئەڤە ژی ل دەڤ قازی ب

قناریێ ڤەکر. دێ زڤڕین هاتن سەرتەختێ خونکارییێ ڕونیشتن خوارێ و عەجێب مایی بون. خەلکێ باژێڕی نزانن کا ئەڤە چبو، چەوا چێبو.

خوندکاری گوتێ: «محەمەد» گوتێ: بەلێ. گوتێ: ها ئاها من دڤێت تو بچی مالا خوە، بابێ خو بینی بچیە مالا قازی من داتە. مالێ تێڤە تالانە یێ فەقیر و ژارانە، دێ ل سەر وان بەلاڤکم. گوتێ: سەد جارا پیرۆز و مبارەک بیت ئەڤ دەرە بۆ وە. ئەڤە نەکارێ منە. ئەزێ ڤەگەڕم سەر کار و کەسپا خو یا بەرێ. گوتییێ نابێت. گوتێ: ئەز هیڤی دکم وێ کوتتەکییێ ل من نەکە، من گەلەک ژتە منەتە. ئەزێ چم سەر حال و مالا خوە. یانی ب هیڤییا، هەتا دەستویرییا وی دای ب خەلاتەکێ بەرکەڤتی، گوتێ: هەڕە ب خێر و سلامەت بچی. ئەوی قەستا مالا خوەکر، هەکە چەند قوناغ بڕیبن دویماهیێ هاتە مالا خوە. خەلکێ گوندی لێ داجڕهان گوتێ: ها محەمەد مالاتە خودێ ئاڤا کر و، ئەڤە چەند ژمێژە تو نەدیاری، حالێ تە؟ گوت: هەما دەینەکە، حال و حەوالێن من بوین ئەڤە. ئەز ب ئەمرێ خونکاری چۆبوم.

دبێژن هەی ماشەللا، وەختێ بوی سپێدە و پەزێ وان بەردا دیسا سە دگەل چۆن. سەیێن وی چۆن بەر پەزی، چۆ زێرەڤانی ل سەیێن خوکر، بەرێ خودایێ خو ڤەشارت. گورک هات، پانێ گورک بوینە دەستە برایێ سان وەکی ڕۆژێن چۆیی هاتن قەستا سان کر، سان ژجه هەر دوکا ڕاهێلا گورگان بو حەفا وان نەهێلا نێزیکی پەزی بن. نەرۆژەکێ نە دووا نە سێیا، بەرێ خودایێ هیچ فعلا سەیێن وان ژی درست بوی، وەختێ قازیێ ئیسلامی بێدەنگ کری، کوژتی، کارێ سان وەکی بەرێ لێ هاتنە ڤە ئێدی زک ڕەشی دگەل خودانێ خو نەکر. ئەز هێڤە چۆم، ئەز وێڤە هاتم، ڕەحمەت ل دای و بابێت گوهدارا.

***

چیرۆکا میرزا ئاغێ ڕندکی

ژدەفتەرێت
جەگەرخوینی هاتینە
ڤەگوهازتن ١٩٦٤/٦/٢٥

میرزا ئاغا سەرمیانی(*) سێ هزار مالێ ڕندکا بو:-

ئۆمۆ: omo: دەنگبێژێ(**) وی بو.

ئۆلۆ: olo: بەردەڤکێ وی بو.

سێ سالان شین - شینی - لسەر ئێلا خودانی بو، سالاچارا - چارێ - خورت لهەڤ کوم بون(***) و گوتن: دڤێ ئەم ڤێ شینێ -یێ- ژ سەر خوە ڕاکن و، بهەڤڕە چۆنە جەم ئاغێ و ژێڕە گوتن: ئاغا هەمە

(*) سەرمیان = سەمیان samiyan.

(**) دەنگبێژ = ستران بێژ.

(***) کوم نبون = کوبون.

ژبو خاترێ دەنگبێژێ مە، ئەم هیڤی دکن توڤێ شینێ ژسەر مە ڕاکی.

ئاغێ گو: لاوۆ هەڕن دستورا وەیە. خورت چۆنە بەرکۆنێ ئۆمۆ omo و مزگینی دانێ و گوتن: لاوۆ ئۆمۆ، ئاغێ دەستورا دەف و زۆڕنێ دایە، هلا - هلو - ڕابە ژمەڕە قاسکێ گوڤەندێ لدراخە.

پشتی گوڤەندێ ئۆمۆ omo گو: ئەزێ بیستەکێ هەڕم ڕەخێ مالێ ژ خاتوناڕە حەنەکا بکم، ژ خوەڕە تشتەکی ژوان بستینم. پیرەکا ئاغێیا مەزن گو: گەلی خوها ڤایە ئۆمۆ هات ئەمێ قاسکێ ژ خوەڕە تەنازا پێ بکن. تەنازپێ کرن (Tenaz pê Kirin).

یا بچوک گو: خوەهێ هەکە ئەزم - دێ بمن کن - ئەم بەلا خوە ژ ئۆمۆ omo ڤەکن، چێتر مرۆڤێ موترب -دەلی delî- دەنگبێژ چڤا مرۆڤ دوری وی هەڕی باشە. یا مەزن گو: بخودێ ئەمێ چەند قەرف - qerf یاری - پێ بکن ئەمێ بیستەکێ بکن.

یاناڤی گو: ئەمێ ژێڕە بێژن خوەهێ.

ئەمێ هەرسێ لنگێ خوە بدن هەڤ و دور تڤکی مەگرن، ئۆمۆ چە بێژی ئەم دەنگێ خوە ناکن، هاهلا - گەلو- وێ چ بێژی؟!

ئۆمۆ کەتە دەڤێ دەری و ڕۆژ خوش دوان دا، لێ هەرسێ یا (ژی دەنگێ) خوە نەکرن و لهیڤیا گوتنا وی مان.

ئۆمۆ گو: پەک من چەکریە؟ هون هەرسێ ژی ژمن غەیدینە، هەمە بپادە ڤەگەڕیا و گو: بسوزا خودێ، ئەز ڤێ ژ وەڕە ناهێلم.

ولو گوت و بپاشڤە دەرکەت چۆ. هێ ژنوڤە هەرسێ ڕابون و پێکەنین و گوتن، لاوۆ ئۆمۆ، ئەم دبەختێ تەو خودێ دەنە، مە -نە- غەیدە، مە حەنەک ل تەکرن.

لێ ئۆمۆ لوان هەر ڤەنەدا -گوهـ نەدا- و بەرێ خوەدا ئۆدێ و چۆ.

ئاغا پالا خوە دایە بالیفکێ لسەرێ دیوانێ پالدایە.

ئۆمۆ: کەمانجا خوە دانی و بسەردە پوژنی - بهشی.

میرزا ئاغا: ها ئۆمۆ لاوۆ چما دپونژی؟(*)

ئۆمۆ: ئاغا ئەز بنانێ ڤێ مالێ مەزن بومە کێمانی یەک هاتییە سەر مالا تە ئەز پێ گەلەک تێشم.

ئاغا: تەخیرە؟ کا بێژە چە بویە؟

ئۆمۆ: ئاغا ئەز گۆری، تە شاندبو پەی من کو ژتەڕە قاسکی(**) لکەمانجێ خم، خوەدا ئالییێ مالێ، بەلکی پاریەک نان دەولەت سەرێ تەبخوم و لبەک توتنێ خوە - بو خوە بینم. هەر سێ ژنێد ئاغا لبەر تڤکی -سڤکی- ڕونیشتی بون، ئا مەزن گەرەک پێ لیە، پشتا خو دابو ستونێ ژبەر کو دخوەڕە نەددی پشتاخو بخورینی بستونێ دخوراند.

ئا ناڤێ باڤێ وێ بقولێر بخوەلیا تڤەنگێ پاقژ دکر.

(*) پوژنین - غەمگین - عاجز.

(**) قاسکی - دەمەکی.

ئا بچوک چلما -کلەمیش- پوزێ خوە بداوا خوەدا پاقژ دکر.

ئاغا ئەزبەنی همە دلی ژوا لهەڤ کەت و چاڤێ مە بار نەبو هەڕم هندرو، بسەرێ باڤێ تەکم کو ژنێ تە ئەڤ بن مال وێرانییە! میرزە ئاغا: ما ئەز چەبکم؟ توسا بەندێ من، هەکە ژتە تێ کچەکە باڤا، ژئاغایێ خوەڕە بینە.

ئۆمۆ: ئەزبەنی م (mi) ژ تەڕە یەک دیە، لێ بسەرێ باڤێ تەکم کو، تو ببینی چارە نینە تێ هەڕی ژنێ خوە بەردی.

ئاغا: کوڕو ئۆمۆ ئەڤا ولوکییە؟

ئۆمۆ: ئاغا یاکو من ژتەڕە دییە، تێلّی عەیشانا کچا عەبدولحەی بەگێ مرداسییە.

میرزە ئاغا بلەز باکرە ئۆلۆ کلکا -کەلکا- و گو: ئۆلۆ لاوۆ سواربە هەڕە بنێ کۆنێ عەبدولحەی بەگێ مرداسی بنێرە هلا کابرا کچا وی لگوڕا گوتنا ئۆمۆیە؟

ئۆمۆ: ئاغا، هەکە ولو دەرنەکەت، بسەرێ من، هەکە تە دڤێ ئەزێ ڕە پەسنێ -مەدحێ- وی بدم.

ئاغا: ئەنی هەیڤا سێ شەڤییە.

چاڤ ژ غەزالا دزییە
پۆز بلندە چلاکییە،
لێڤە سۆرن دڕان سپییە
ژ پێشڤە زراڤو بزنییە
ژ پاشڤە قەلەو مپشنییە(*)
ئەو لائیقێ وی جانییە
ئەو خاتونا ڤی خانییە ڤی کۆنییە
ئاغا هەکە تە نەدییە
لێ مە ژتەڕە ئەو دیتییە

ئۆلۆ ب چۆلستانا کەت و بەرێ خودا وەلاتێ مەرداسا. نە شەڤ و نە ڕوژا برێ ڕە چۆ. ڕۆژەکێ بسەریڤە دکۆنا دەرکەت و گوت: ئەڤ کۆنێ کێنە گەلۆ؟!

دبەرسڤا ویدە یەکی ژێڕە گو: ئەڤ کۆنێ عەبدولحەی بەگێ مرداسییە. خویایە تێ -تو نەیێ- ژڤا درایە؟

ئۆلۆ: ئەرێ بخودێ مرۆڤۆ، ئەز نە ژڤا درامە، ولو گوت ئو خو لئالییێ ئۆدێ گرتو چۆ، لێ کە ل بنی کۆنی لئالییێ ئۆدێ نەدی، خوە بەردا ئالییێ مایی، کولاڤکی(**) ڕاخستی بو، خوە بەردا سەر و ڕونیشت

گاڤا تێلی عەیشانێ چارچەڤا -دەستمالا- خوە هلدا و دی مروڤەک لبەر جینی ڕونشتییە دەنگێ خوە لێ کر و گوت: لاوۆچە کەسی؟ ژ کوڤە تێ؟ کارێ تە چییە؟!

(*) مپشنی = مەهی

(**) کولاڤ - تەحتی - تاتی - لباد-

ئۆلۆ: ئەزبەنی ئەز دێ وی -ریڤنگ- مە برچیمە. بەری خوارنێ کەس ژمێڤانا ناپرسی.

خاتونێ داخو- خوبادا- و پشت چینی -تانی- وەکە بازرگانی سالی بگومێن و خومێن برێ کەت. پڕ نەچۆ - چو پێڤە نەچۆ - جفنی یەک - فرخە سێنیەک - داگرتی - تژی - لبەر مێڤانێ خوەدانی و لهەمبەر ڕونشت.

ئۆلۆ (ی) دەستێ خوە درێژکرە خوارنێ، و چاڤێن خوە بەردانە خاتونێ، ژدیدار و ڕەوش و ڕندیا تێلی عەیشانێ پاری دقورگی ما.

گاڤا کو برێ کەت دڤێ وی هەو - ژنو - دگەڕیا، بدەستا پاتە ژێرە ئاڤێت و برێ کەت. لڤەگەڕێ دەما لبەر مێرزا ئاغا پەیابو.

لێ وە بدە شڤان و گاڤانێ گوندییە.

خاتونا بچوک: ئۆلۆ تێ چەکی، ئولوتێ چەکی

ڤایە تو ژی دەنگێ مەدکی

هەکە ئاغا ڤێ بکی، بسەرێ مەبکی

ئەمێ سەرێ تێلی عەیشێ تێخن تڤکی

خاتونا ناڤین گو: ئۆلۆ دیسا مە دیسە

ئێڤارە کەڤوک چۆ لیسە

هەکە ژ ئاغایێ خوەڕە بێژی ئەڤ چەپیسە

ئەمێ هەر سێ بدنەتە دوازدە کیسە

ئۆلۆ کەنیا و گو: داکا - دێکا - پەرێ مە بدن مە و ئەز و شیرێ(*)

خوە، هەر سێ خاتونا پەرە دانێ و ڤەگەڕیا نە کۆنێ خوە.

ئۆلۆ بەرێ خوەدا کۆنێ مەزن و دی کو ئومو لکەمانجێ دخی و ژ ئاغێرە دسترین هەمە دبەر ئاغێ دە ڕونشت و دەنگی خوە نەکر و پوژنی -غەمگین-.

ئاغا: ها لاوۆ بێژە. خویایە نە وەکە ئۆمۆ دگۆت

خاتونا بچوک گوتە خاتونا مەزن: کا ئەم خوە بەردن پێشیا ئۆلۆ بەلکی، هەمە ئەم ژنوڤە چارەکی بکن هەر سێ خاتونێن دلشکەستی، خوە بەردانە دەڤێ ڕێ، و دەستێ خوە ئاڤێنی زنگوا ئۆلۆ و ژێرە گوتن: ئۆلۆ لاوۆ ئەم دبەختێ میرێ چیدە. تە نانێ بەر دەستێ مە خوارییە، شیرێ خوە پیس مەکە، ولگورا شیرێ خو بێژە: کابرا تێلی عەیشانێ ژ مە چێترە؟!

ئۆلۆک پا ئەز ژکو زانم، هون ژی وەکە وێ و ئەو ژی وەکە وە، مە چەژێیە؟!

خاتونا ناڤێ دەنگێ خوە لێ بلندکر و گوت: لاوۆ هون بێ باڤن، یەکە ڕاست ژکەسێ ڕە نابێژن.

ئۆلۆ: هەکە ئەز بێ باڤم، بێ باڤی یا خوە بکم: و دەست پێکر و گوت:

گەلی خاتونا دلێ مە بجییە

(*) شیر - حەلال - یان نەحەلال.

ئەز بوی کم کو لبانێ وییە

کو میرزە ئاغا وی بینی مالاخوە

ژخوە تشتەکییە وەناکی

ئۆلۆ: ئاغا ئەزبەنی ئەڤ کچک خودێ پارێزی، کچا مێرایە، لێ نەیا کو بکەڤی ناڤ مالا جامێرەکی وەکە (وەکو) تە. خوە نەژن ژتەڕە پەیدا نابن؟!

ئاغا: کا بێژە چاوایە؟ چما ب کێری من نایێ؟! ئۆلۆ: ئاغا تێلی عەیشێ یە کەسەر قاڤور و بیراق درێژە، پۆر گوتو سەر برشک و پلەرەشە. ئەنجەغ ب کێری یەکە وەکە من بێ! میرزە ئاغا: دەنگێ خو هلدا و گو: ئۆمۆ لاوۆ ئەڤە ئاکو (یاکو) تە ژ ئاغێرە دییە. ماتە کەی ژمن پیستر نەدی؟! ئۆمۆ: هەکە ئاغا دەستورا من بدی ئەز گوتنەکێ بێژم، پاش ڤایە (ئەڤەیە) سەرێ من ل بەرتەیە.

میرزە ئاغا: بێژە کوڕێ من بێژە دەستورا تەیە. بەختێ من ژ تەڕە. ئۆمۆ: ئاغاتییێ ژ خوەبکە (ژبەر خوبکە). کنجێ کەمان ژنا ل خوەکە (ل بەر خوکە). تەنبویرەکێ پاڤێژە ملێ خوە، ئەمێ بەرێ خوە بدن کونێ عەبدولحەی بەگێ مرداسی (Mirdasi) تو ب چاڤێ خو ببینە. هەکە گوتنا من ڕاستە قرکا دیا ئۆلۆ کەلەکا بسپێرە من ئو هەکە درەو دەرکەت، ژخوە سەرێ م ل بەر تەیە. میرزە ئاغا گو: ئەڤ گوتناتە یا جوانمێرایە. ئاغێ کونجێ خو گوهورتن و تەمبویر ئاڤێتە ملێ خوە. ب ئۆڤە بەرێ خوە دانە ئوغرێ ب شەڤ و ب ڕۆژان (ب شەڤ و ڕۆژ) ب ڕێدا چۆن ڕۆژا دەها (دەهێ) ل بن کۆنێ عەبدولحەی بەگێ پەیابون.

ئۆمۆ کەماجا (کەمانجا) خوە دەرخست و ب ناڤ ئێلی کەت و گوت: خەلکێ ئێلی ل وان گهانە هەڤ(*). قەرەواشا - ناڤدەستکا - دیا تێلی عەیشانێ ب سەر خاتونا خوەدا ڤەگەڕیا و گوت:

خاتون دلێ من - م دەهانە. دو دەنگبێژ هاتنە ناڤ ئێلی تە مبوبرا وان ژداری خەیزەرانە.

خاتون: کچک تو وانا (وان) ناسدکی ژکونە؟

وەی ل م پۆر کوڕێ یەکی ژێ (ژوان) دەنگبێژێ مالا باڤێ منە.

خاتون ڕابو خوە ل بارکر

کەمبەر(**) ل بەژنا خوە دوتاکر

بەرێ خوەدا وان دەنگێ خوە ل واکر

دەما چاڤێ میرزە ئاغا ب خاتونێ کەت، چۆکا ئۆمۆ دادا و گوت: مانە ئەڤە لاوۆ؟

ئۆمۆ: نانا (نەنە) نە ئەڤە (ئەڤەنینە) ئەڤ دیا وێیە.

ئاغا: هەمە برە (بلا) ئەڤەبی؟

وێ (دێ) دەنگبێژی بێ (بێت)، کا چما و لوترە؟ قەرەواش زو چۆ هەر دو ئانینە بنێ کۆن (کوینی) و کولاڤ ژ وارە ڕاخستن و بالیف دانە بەر پشتا وان.

(*) ل وان گهانە هەڤ = گەهشتنە وان.

(**) کەمبەر = کەمەر.

تێلی عەیشانێ گازی کرە وان و گوت: گەلێ دەنگبێژا هلا کا جارکێ شانی (نیشا) بدن، تشتەکی ژمەڕە بێژن، خوەدێ کریبی ئەزێ وە ب دلێ وە ڕاست بکم.

میرزە ئاغا گو: ئۆمۆ نابی، ئۆمۆ نابی.

چ زانینا تە هەیە ل ڤر دەرنەخی

ئەم هەڕنە مالێ تو ژ لەپێ من خلاس نابی

ئۆمۆ: دەست ب کەمانجا خو کر و گوت:

خاتونێ بەژنا تە بلندە، ئەم هاتنە لێ بنێڕن

ئەو (ئەڤ) حەڤت سالێ مەیە، ئەم کۆن ب کۆن ل وارێ باڤێ تە دگەڕن، کاڤرێ مە بلاتە پر والی ل مە کرە، ئەمێ ڕابن هەڕن. تێلی عەیشانێ گو:

گەلی دەنگبێژا تەمبورا وە زراڤە ژ دارێ زەرە، سەدسالێ هون لێخن (لێدن) ئەم تێر نابن ژ گوتن و خەبەرا ئۆلۆ: ئاغا ئەزبەنی، ئەڤ کچک خودێ پارێزی کچا جوامێرایە، لێ نەیا کو بکەڤی ناڤ مالا جوامێرەکی

ئۆمۆ: نا کوڕۆ کچک ژڤێ گەلەک خوشکترە.

ئاغا: کوڕۆ ئۆمۆ من ئەڤ دڤێ ماتە چ ژێیە!

مرداس خاتون(*) ل هەمبەر وان ڕونشت و ڕانەبو. لێ ئێشتا نیڤرو دەنگ ل وان کر و کۆت:

گەلی دەنگبێژا دلێ م کەنە

هەسپەکە ناڤدار و چار کیس پەرێ م هەنە

عەبدولحەی بەگی نە ل مالە ژ خوەڕە ببن ئەڤ دیاریا وەنە

ئۆمۆ: خاتون نابێ خاتون نابێ

هەچی ئەڤ هەڤالێ منە ب یاریا ڕازی نابێ

خاتونێ ب دلەکی شکەستی بەرێ خوەدا کچا خوە و گوت: کچا م دو دەنگبێژ هاتنە ناڤ ئێلا مە. مرۆڤ ژدەنگێ وان تێر نابێ. من چارکیس پەرە و هەسپەک دان وا هێژی ڕازی نابن. ئەز دترسم باڤێ تە تێ بخن کودەکا کەمانجێ و ل ئودێ کوڕێ باڤا ب نەقەنجی پەسنێ باڤێ تە بدن. پاشی ئێ (یێ) وەکە میرزە ئاغایێ ڕندکی دوژمنێ باڤێ تەنە. وێ کەنیا خو پێ بکن (دێ پێ بکەنن). تێلی عەیشانێ گو: یادێ (دایێ) مەترسە خێرە، چکا باکە هەسپێ باڤێ من و دەه کیسێ پەرە ڕابن ببن ژ خوەڕە. ئۆمۆ گو: خاتونێ نابێ ب سەرێ باڤێ تەکم نابێ

هەڤالێ منێ بەد فرەیە، گو سینگ و بەرێ تەبن ب مالێ دنیایێ ڕازی نابێ.

تێلی عەیشانێ گو: گەلی دەنگبێژا ل ڤی دەمی ل ڤی دەورانی جزایێ وە کەرا مە(**)، یاقوت و کەمە ناڤ کارانێ.

(*) ناڤێ ژنێ ل دوی ناڤێ بنەمالێ دانییە.

(**) کەرامە - ماکەرامە.

ئۆمۆ، دبەر خوە دەگۆ: پوک! ڤێ چ ب سەرێ مەکر؟ میرزە ئاغا گو: لاوۆ غەم ناکی برە چیری مەبکی دبەرهنگاری مە ببی. تێلی عەیشانێ ل خوە ڤەگەڕیا (زڤڕی) و گو: من چ ب سەرێ خوکر (ئینا)؟ ئا باشی ئەوە کو ب ڕوسپی وان ژ کۆنێ باڤێ خوەراست بکم ژ لەورا هێدی ل وان کر و گوت:

گەلی دەنگبێژا دلێ من برکە

من سوندخوارییە ئەز مێرا ناکم

پشتی چاڤێ میرزە ئاغایێ ڕندکا

میرزە ئاغا نوقوچاندە(*) ئۆمۆ و گوت: پوک ئەڤ همە نەدیتی دل کەتیە من باڤۆ!

ئۆمۆ گو: دە هش (دێ هشبە)

تێلی عەیشانێ: خو نەتنێ میرزە ئاغایە...؟

لێ میرزە ئاغا ب دەنگەکێ بلند بەرێ خوە دا خاتونێ و گوت:

لێ لێ خاتونێ دەمە سەد جاری ب من دەمە

چاڤێ خوە ڤەکە، ئەز نە دەنگبێژێ تە و باڤێ تەمە

میرزە ئاغا خوەدێ یێ -خوە دیتی - سێ هزار مالێ ڕندکا ئەز ب خومە ب سەرێ باڤێ خوە و تەکم ئەز کڕیارێ بەژنا تەمە

خاتونی ژڤدیا(**) دونیایێ زو زو پەردە بەردا،

لێ میرزە ئاغا، ب زۆر پەردە هلدا (بلندکر) و کەتە بەردە میرزە ئاغا چ کریە؟

دەڤێ خوە خستییە گەردەنێ، دەستێ خوە ل سەر مەمکی گوردانییە

ڕەبەنێ ئۆمۆ تەنێ ل وێ ناڤێ ماسێوییە

قەرەواش هات و دبەرڤە بهورتییە(***) (بەهتییە)

ئۆمۆ دەستێ خوە ئاڤێتە توقا وێ و گوڤاشتییە

راموسانەک ژ هەر چاڤێ (چاڤێت) وێ گرتیە

هێ ژ نوڤە خاتر ژ میرزە ئاغا خوەستییە.

لاوۆ هەڕە ئیشێ تە ل ڤر چیە؟

وەکە تیرێ یا ژمە نێچیرا خوە گرتییە

میردیس خاتون، ژ ئالیێ مالێ هات، دی کو بەر تەلاشک (هەلبەتراشەک - زەبەلەحەک) دجەم کچا وێ دە ڕونشتییە.

گو: کەچێ پوڕکوڕێ ئەڤ کییە؟

زوی بەردی هێ کو باڤێ تە نەهاتییە.

(*) نوقوچاندن = چاڤ نقاندن.

(**) ڤدی = شەرم. ژڤدیا = ژشەرمادا.

(***) بهورتن = بەهتییە.

دێ بکی کو بچکی مەزن بنێ گوهێ وییە (پرتا وی یا مەزن هندی گوهێ وییە).
تێلی عەیشانێ گو: یادێ ئەڤ نە ترکە نە ڕومییە
ئەڤ نەشڤان و گاڤانە، نەدەنگبێژ و قەرەچییە
ئەڤە میرزە ئاغا خوەدێ سێ هزار مالێ ڕندکا دجەم مە دا ڕونیشتییە.
ئەزێ باڤ و برا و پسمام و ئێلی تەڤدە بکم گوربیا سەرێ وییە.
هێ و لو... دی عەبدولحەی بەگێ ب سەد سواری ڤە نیزیکی کۆنا بویە.
میردیس خاتون پێخواس و پشت ڤەکری پێشیا وی ڤە بەزیا (بەزی) و سەرێ هەسپێ وی گرتییە.
عەبدولحەی بەگی گو: میردیس خاتونێ بێژە حەولا تە چییە؟
میردیس خاتونێ گو: دەنگبێژەک ل بنێ گونێ تە ڕونشتییە.
م ڕەبەنا خودێ پێنج کیس پەرە و هەسپێ تە دانە وییە
لێ ب سەرێ باڤێ تەکم ژدەستێ م نەگرتییە
وێ هێ ل دنیایێ کەسێ ولو پەیایە م نەدیتییە.
لولو عەبدولحەی بەگێ وێ چلوبی وێ چاوابی؟
ب سەرێ باڤێ خوە و تەکم کو ئەڤ ولو ژبنێ کۆنێ مە رابی
وی ناڤ و دەنگێ تە ل دیوانێ کوڕێ باڤا تم بلابێ
عەبدولحەی بەگێ گو: خاتونێ ل ڤێ دەمی ل ڤێ دەورانێ
ئەز نەکەرێ تەمە، کو من بەردی ناڤ گاڕانێ
هەکە ئەزم ئەڤ میرزە ئاغایە کەتیە چیتا(*) تێلی عەیشانێ.
مردیس خاتونێ گوت: بەگێ منۆ، بەژنا مە زراڤە وەکە شڤێ.
ئەڤ چەند سالێ تەیە ب نەقەنجی تو ل دهما کچا م دپەیڤێ.
ئەزێ هەڕم، هەکە ئەوە ژخوە ڕاستە
لێ هەکە نە ئەوبی تو کوڕێ م بی من تو نەڤێ
میردیس خاتون چۆ ئو دجیدە (دجهدا) ڤەگەڕیا و گوت:
بەگێ منو، ئەزێ بالاخوە ددەمێ چیایێ میردیسا ب دار و ڕەزن
نها ویرا کۆنێ تە دنێرم کۆن و ئێل و هەسپ و بزن
ب سەرێ باڤێ تەکم ئەوە، دە ئێریشە ل سەر کۆنێ مەزن.
تێلی عەیشانێ گو: ئاغا شەڕە ئاغا شەڕە
ها ڤایە شور و مەرتالێ باڤێ م ژ تەڕە
هەکە برا تو میرزە ئاغایێ ڕندکییە ڕابە هەڕە.
هەکە باڤێ من ب سوارێ خوە زۆرا تە بینی

(*) چیت = ئەڤین.

نە ئەفرم ژناڤێ تەڕە...
میرزە ئاغا گو: خاتونێ دەمە سەد جار دەمە
ئەز ل بەختێ باڤێ تەمە مەخوە کول و غەمە
رۆژا دەست هەلینانێ، ئەز کلێ هەردو چاڤێ تەمە
ل خوشیستی ڕما قوپتنێ قرەپیتا سێ جارا ل ناڤێ خوەمە.
ئاغاییم دە لێدە دەلێدە
میرزە ئاغا خوە ب شور و مەرتالا گرێدە (گرێدا)
ئێریش برە ناڤ کوما باڤێ تێلی عەیشانێ دە.
ڤان جوان مێرا تە نەکرن
کولمصری ددەستێ هەڤدە پەرچەکرن
قولێ ڕمان دهەڤدی وەرکرن(*)
ڤرە پینە دپاخلا هەڤدە ڤالا کرن
هەڤدی دخونێدە کومیت کرن
میرزە ئاغا و عەبدولحەی بەگی وەکە کوڕن
ل هاوار و ل قیرێنێ
تێلی عەیشان دەسمال ب دەستێ خوە گرتییە دلیلینێ
میرزە ئاغا گو: خاتونێ تو دربێ من و باڤێ خو ببینێ
دۆرا کۆنێ باڤێ عیشانێ ب دار و سوسە
عەبدولحەی بەگی گو: ل دۆرا کۆن دبن قلاوزا ڤان جاسوسا
میرزە ئاغا نارەڤی گە ناسکی پڕ ناموسە
دۆرا کۆنێ باڤێ تێلی عەیشانێ ب پیبە (بیبە)
میرزە ئاغا تێلی عەیشان ب شەڤ ل پشت خوە کرچییە (سوارکرییە)
ژناڤ ئێل و کوچێ عەبدولحەی بەگی ڕەڤیە (رەڤیا)
سێ جار دیار پێ خوە خستن و ل سەر کانیەکێ داکەتییە.
کەنین و کەیف و حەنەک و گوتن و لافردیا (یە).
تێلی عەیشانێ گو: تو ل پەی م هاتیە،
وی گو: نا تو ل پەی م هاتیە
میرزە ئاغا گو: ڕابە هەڕە مالا باڤێ خوە هەر وەکو م تو ئانییە.
تێلی عەیشانێ گو: ئەڤە چ خەبەرە چ گوتنە؟
ما قەی کەس ل دونیایێ وە تەنە

(*) دەستکێت ڕمان دئێک و دو وەرکرن.

ب سەرێ باڤێ خوەکم ژ ڤروهادە(*)، ژتەڕە نابم ژنە
میرزە ئاغا سواربو و بڕێ کەت و مەشیا
تێلی عەیشانێ ژی بەرمالا باڤێ خوە ڤەگەڕیا
هنەکی چۆ لێ زو ل خوە ڤەگەڕیا و کریا
گو: ئەزێ چاوا ب سەر باڤێ خوە دە هەرم ب ڕوکێ نە سپییە؟
تێلی عەیشانێ گو: ل من خو بینێ، ل م ڕویڕەشێ، ل م سەبەبێ،
دل گەتنا من و میرزە ئاغا بویە ژانا کەزەبێ
دە ئەڤ بایە چیە ژەهرا مارارە تێدەبێ
هەمە ئەو میرە، دە برە (بلا) گوتنەکە وی ژێڕەبێ
میرزە ئاغا ژی چەند گاڤا چۆ، هێ ل خوە ڤەگەڕیا
و دبن سمبێلاڤە هێدی هێدی ب خوە کەنیا
گو: دە باڤۆ ئەو پیرەکە دارێ شکەستییە
گو: نە من بەختێ ڤێ کچکێ ڕەش کرییە

هەردو ل سەرێ دیر، ل هەڤ ڕاست هاتن. گاڤا چاڤێ تێلی عەیشانێ ب میرزە ئاغای کەت، سەرێ کرە (دانا) بەرخو و دجی دە (دجهدا) ڕاوەستا، هێ ژ نوڤە میرزە ئاغا پەیا بو و دا بەهمبێزا خو گوت:

تێلی عەیشانێ مال خرابێ دلێ من ل بانە
سۆزا خودێ ل جانێ م کەتبی ل سەرێ مەرا قوچە قرچان
ئەز تە نادم ب حوری لە عەردا و مەلائکە تێت ل ئەزمانا (ئەسمانا)
سێ ژنێ من هەنە ژبونا چاڤێ ڕەش بەلەک من بەردانە

هی ژنوڤە کەتن حەنەک و لاقردیا. میرزە ئاغا سەرێ خوەدانی سەرچۆکا عەیشانێ و کەتن خەوا شرین.

ب ساریا سبەهێرە عەبدولحەی بەگێ قیڕ دا عەسکەرێ خوە ئو ئێرش برنە سەر کۆنێ مەزن، پۆسیدە و بی زارن کو جهێ خاتونێ ڤالایە.

عەبدولحەی بەگ ڕابو ب گرانییە
کاغەز و قەلەم ب دەستێ خوە گرتییە
کاغەز ژئێل و عەشیرەتێن ل دۆرا بەلاڤ کرییە
حەڤت سەد سوار حازر کرینە
سوارێ وی ب چە کاری نە؟!
سواری بۆزی دقدقینە
سم (sim) کور و بێڤل زورنە و دویڤ تەشینە

(*) ژڤر و هادە – ژنهو پێڤە = ژئەڤر و پێڤە.

خوەدێ یێ ڕمێ سێ موڤک و دەماچەنە
ئۆ ب شورێ کەرمانینە
ب کورک و عەبایێ حەساوینە
ئو تەڤ جامێرن ژخوە پەڤدینە
ب هێڤینە ڕۆژا لوا دقەومی هەر سوارێ ب سەدینە
میرێم دەهەیدە
هەوار دەرکەت ئو ئاژۆتن ب چۆلی دە.
ڤێ هەوارێ تێلی عەیشانێ دێ ل میرزە ئاغا کر و گوت:
محانێ خۆش محانێ
عەسکەرێ باڤێ م غەلبەیە تو هلانێ
میرزە ئاغایی گو: خاتونێ ڕابە لەزکە بلەزینە
مەترسە و خەما مە خەڤینە
ڕۆژا کو بقەومی ئەز ژخوە بهێڤیمە
تێرا ڕما م دناڤ عەسکەرێ باڤێ تە نینە
ئەزێ مێرا بکوژم و تو شور و مەتالا بجەڤینە
میرێم دە وای دە وای
عەبدولحەی بەگێ قیڕدا (قیرکرە) سوارا و غار بەروای
هەڤدی گرتن ل چۆلو کەربەلای
میرزە ئاغا کەتە ناڤ وان قیڕدای
سەرێ وان خستە بەلای
ئێلا ڕندکا دورە، هەوار نەگەهای
میرێم دەهانە دەهانە
بۆ شەڕ و لێدان و فەرمانە
بۆ خوشینا دارێ ڕمانە
تیرا خوە بەردا سەر لاشێ لەشێ ئنسانە
بۆ قیڕێن و کوشتن و لێدانە
دلێ م دە دبیە
ئۆمۆ ل عەشیرا ڕندکا دگەڕیا
رابن کومی دۆرا میرزە ئاغا گرتییە
غارکی بەردن سەر کانییا
بەقچەکا ساغەکا مرییە.

هەوارا ڕندکا هاتە سەر کانییێ
دی کو سەرسەرێ میرزە ئاغا خوەش تێن دارێ ڕما
ئو شنگێن (چنگێن) ل کو ل مصرییا
میرێم دە هادە،
هاوارا ڕندکا کەتە پشت کوما وادە
وی تیریزا ل پاشڤە ل وادا
میرێمێ م دهانە،
بو قیرِ قیرِێ (قیرِا) کورِێ باڤانە
کی بەرخە کی بەرانە؟
هن دبێ شەرِێ ڕوستەمێ زالە
هن دبێ شەرِێ هەمزە پەلەوانە
هن دبێ بەرخێ کۆڤینە
ل سیپانێ خەلاتێ ل هەڤ دانە
کەس ل کەسێ نابێ خوەدێ و خوەدانە
ئێ پیسا ژ خوە کارێ وا بازدانە
مێر خاسا خوەدا پێشی و، گورزێ سمبێلێ خوە بادا گو:
باز مەدن لاوۆ ئەم ڤانە
میرزە ئاغا پکە پاک کر
رم ددەستێ خوە دە ل باکر
مێر کوشتن و عەسکەر ژهەڤ بەلاکر (بەلاڤ کر)
ئو تێلی عەیشان ل پشت خوە سوارکر
ئو ب دارێ زۆرێ ژناڤ وا خو خلاسکر
ئانی و دین کو من خوەڕا دانی و ل خوە مارکر
ئۆ باکرە (بانکرە) دەنگبێژا ب دەف و زۆڕنە گوڤەندا ل دارکر.
کۆنێ میرزە ئاغا ل کاشە
خفتانێ ل ئاغێ قوماشە
بۆ کورپە کورپا(*) دا هولێ و قیرِقیرِێ شاباشا ئاغا تەکر.
نیڤێ شەڤێ سیتلی و برێ خات و خلحەکر
سێ شەڤ و سێ ڕۆژێ ئۆمۆ قەدیان تشتەک ژئاغێ خوە فێم نەکر
ئۆمۆ باکرە پیرە قوتا گو: کچێ دە وای ئەمێ بارکن.

(*) کورپە کورپ = دنگە دنگا دەهولێ.

ئەڤ عەشیرە ب کێر من نایێ
بەرگیلێ(*) ئۆمۆ هەیە ب چ کارییە؟
چاڤێ وی کورت ئاڤا ڕەش پێدە هاتیە.
هەردو لنگێ داوە (پشت ڤە) شکەستییە
گوهێ زاروکا ژێکرییە
ستون کو ل پشتا وی کەتییە
ژنا خوە لێ سوار کرییە
راهشتە و ئاژۆتییە
ئاغێ بهیست کو ئۆمۆ مالا خوە ژ گوند بارکرییە
ئاغێ گوتە ئۆمۆ: لاوۆ چما غەیدییە؟
ئۆمۆ گو: ئاغا قەولێ من و تە قەدیا
کانێ سۆزا من و تە ل کویە
ئاغا هێ ژنوڤە کەنیا و ژنا ئۆلۆ کەلەکا ل ئۆمۆ مارکریە.
برێ سەرێ جڤاتێ ژمەڕە خۆش بی، چیرۆکا میرزە ئاغا و تێلی عەیشانێ ل ڤر قەدیا
ژ زاردەڤێ ابراهیم جمعە

***

شیخ موسا علی ئاغا

ژ دەفتەرێت جەگەرخوینی
هاتە فە گوهازتن
(١٩٦٤/٢/٢٠)

شێخ موسا کورِێ علی هەڤت برابون(**). خوەکە (خوشکەک) وان هەبو. ناڤێ وی شەمسێ خان بو. پسمامێ وان شەمدین ئاغا بو، شەمدین چەند ڕۆژان خوشکا وی ژێ خاست.ئەگەر ب ئا شێخ موسا بونا (هەکە بگۆتنا شێخ موسا کربا) وی خوشکا خو بدانا (دادەتە) مرۆڤێ خوە، لێ برایێن وی قەبویل نەکرن. ژ نەچاری هەر هەڤت برا ژناڤ ئێلی بارکرن، خوە ل قونتارا چیایێ شنگالێ گرتن و هاتن جەم کورِێ پیکان ئاغایێ ئێزدی. ئاگەهداریەک ژ کورِێ پیکان ئاغا هات و گوتن: مالەکە غەریب (رێڤینگ) دبێژنێ شێخ موسا علی خوە لناڤ و دەنگێ تە کریە و ل گەلی «کۆشانی» دا نییە.
بتنێ چەند ڕۆژان کورِێ پیکان ئاغا ب چەند سواراڤە چۆنە مالا شێخ موسا و ل بنێ کۆنێ وی

(*) بەرگیل = بارگیر.
(**) مرتضی، علی، ابابکر، کەلەش، عەڤدال.

پەیابون. شێخ ل گورا (ل دوی) جومەردیا (مەردینییا) خوە ژێرە نانکێ ب ڕومەت چێکر. ل بن کۆنی چاڤێ ئاغێ کوڕێ پیکان ئاغا ب کچکێ کەتن و نە ب دلەکێ لێ ب هەزار دلی (دلان) دل کەتێ و ژ سوارێن خوە گوت: ئەڤ کەچک بمری بمینی وێ ژجانێ م ڕەبی. لێ سوارا لێ ڤەگەڕاند و گوتن: ئاغا! ئەڤ تشت ب زۆری نابی، گەرە (گەرەکە) تو ڕێ وان ڤەخوینی (تاما دەڤێ وان بزانی) مالاخوە و چەند جارا پیلکێ (قاسدێ) وە ژهەڤڕە هەڕن و بێن و پاشی ئەگەر نەدا، ئەم کارین ب زۆری ژێ بستینن.

پشتی چەند ڕۆژان کوڕێ بیکان ئاغا مێڤانداریەک مەزن چێکر هەر هەڤت برایێ شەمسێ خانێ ئانینە سەر نانێ خوە. پشتی خوارنێ گوتێ: شێخ موسا ئاغا، ئەز دخوازم گەر هون خوشکاخوە بدن من. شێخ موسا گو: ئاغا! ئیرۆ ئەم غەریبین (رێڤنگین) م (mi) خوە ناڤ و دەنگێ تە گرتییە. ئەم موسلمان و تو ئێزدییی. ئەم نکارن خوشکا خوە بدن تە. ئەگەر تو ب زۆری دخوازی ئەمێ ژ جەم تە بارکین.

کوڕێ پیکان ئاغا گو: ئەگەر هون ب خۆشی نەدن ئەزێ ب دارێ زۆرێ ژ وە بستینم. شێخ موسا گو: ئاغا موهلەتێ بدە من، ئەزێ هەڕم مالێ پاشی پیلکەکێ خوە بشینە جەم من، یان ئەزێ بێم ئا (ئە) یان ئەزێ بێم نا (نە).

کوڕێ پیکانا ئاغا گو: هەتا ل کۆنێ منی، بەختێ من ژ تەڕە، لێ کو چۆیی مالاخوە کارێ خوبکە.

ل سەر ڤێ سۆزی شێخ موسا و برا هاتن کۆنێ خوە. کوڕێ پیکان ئاغا هەزار و هەڤت سەد سوار عەسکەر و قەو شەنێ خو دانە هەڤ و ب دەف و زوڕنا بەرێ خوەدانە کۆنێ شێخ موسا علی ئاغا.

شێخ موسا ب گازن و لوما ب ڨرکا برایێن خوە گرت و گوت:

لاوۆ (لاوین) م ژ وەڕە گوت، کو ئەم خوشکا خوە بدین پسمامێ خوە، وە ب ئا من (ئاخڤتنا من) نەکر. کوڕ مامێ وە هەڤت ژن و هەڤت کۆن ددانە وە، لێ وە وەنەکر. دە (دێ) وەرن خو ژڤی زالمی خلاس کن؟! ئەم خوەها خوە نەدن دڤێ شەڕێ کوڕێ پیکان ئاغا بکن. ئەم بدن؛ خەلکێ مە بنجا بشەوتینی وێ (دێ) بێژن: چاوا کوڕێن علی ئاغا خوەها خوە دانە یەکی ئێزدی.

هەر شەش برا گوتن: خویایە، تو ژ ئێزیدیا دترسی. ل مالا خوە و سەرێ مە و کوڕێ پیکان ئاغا ل زکی هەڤ دە.

شێخ موسا سوندخوار و گوت: ب سۆزا خودێ هەتا هون تەڤ نەهێنە کوشتن ئەز دەستێ خوە باڤێژم دارێ ڕمێ و شەڕێ ئێزدیا ناکم.

شێخ موسا قەلوینا خوە داگرت و ل سەرێ گرێ کوشانێ پالدا و هلمەک کشاند (فڕەک ل قەلوینێ دا) و یەک بەردا و تەماشەی شەڕێ خۆشمێرا دکر. لێ هەر شەش برا ب سواری ل دۆرا کۆنێ مەزن دچۆن و دهاتن و سەرێ وان کەتە چاخێ گران. شەمسێ خانێ ناڤ دبرێن خوە ددا و دگۆت:

لولو شێخ موسۆ برا لولو، چما تو دەیناکی،
لولو کارێ کوڕێ پیکان ئاغا ل گەلیێ کاشانێ لو... بلاناکی
دە وەرنێ وەرنێ لولو برانۆ لو ب هەڤڕە وەرنێ
شێخ موسا دگو: من سوند خوارییە ب خودێیە

من قورئان دانییە سەرچۆکێیە
ئەزێ بلا دقەلینم ل سەر پلێیە
دکم ناکم، شوتو دەرناکم ژ ڤێ سوندێیە،
برە چەلەنگ ئەبدال وا ئەبابەکر
خوە پاڤێژن سەر هەسپێیە
کەلەشی ئەبدال گو: شەمسێ خانێ تو لەز کەو بلەزینە
تو ژ برایێ خوە شین بۆزی ژ تەولێ بدەرینە
زین و بەرێ ڕومانی ل سەر بشدینە
تێ دربە چەلەنگ ئەبدالێ برایێ خوە ببینە.
چلەنگ ئەبدال خوە ل ناڤ سوارێ پیکان ئاغا تو دخینە
سیە و پێنج سوار دکوژە و هەرسیا ژخوەڕا تینە
ل هشیا کۆنێ مەزن چەلەنگ ئەبدال کوشتن و هەسپی ژێ دستینن
شەمسێ خانێ دگو:
شێخ موسا برا، گەلیێ کاشانێ لو، لو... ب کلیشە
عەسکەرێ کوڕی پیکان ئاغا لێ دمەشە
وللە چەلەنگ ئەبدال کوشتە هون مانە شەشە.
شێخ موسا برا، ب هەڤڕا هەڕن
لولو! شێخ موسا برا تڤەنگا دگرن و گوللا ددەڤڕا
بەلکی هون ناموسەکێ بکن ژ خوەها خوەڕا.
شێخ موسا دگو:
لێ لێ شەمسێ خانێ خوەهێ دبێژن سەر قورئانێ ئەلف بێیە
ئەز دکم ناکم پوتای دەرناخم ژوێ سوندێیە
برە هەر دو برایێ تە خوە ژسەر هەسپی پاڤێژی ئەردێیە
شەمسی خانێ دگو:
ئەز ب قوربانم سەر و سەری کەکێ منێ ئەبابەکر
ئەزێ بگۆریا سەرێ وی بم شرینە وەکە شەکر
ڕۆژا کوشتن تەدایە وەکە شێخ موسی ب سەرێ خوەکر
ئەبابەکر بان دکر خوەهێ شەمسێ خانێ: تو خوەدێ دمەبینی (مەدبینی)
تێ ڕابی ڕەش بۆزی ژکەکێ خو بدەرینی
تێ ئیرۆ عەجێبێن گران ب چاڤێ سەرێ خوە ببینی.
ئەبابەکر خوە ل ناڤ هزار و هەڤت سەد سوارێ پیکان ئاغا دوەرینی

هەڤتێ و پێنج یەختر ب دارێ زۆری ژوان دستینی
عەسکەرێ کورێ پیکان ئاغا ئێریشەکی ل ئەبابەکر تو دانینی(*)
ل پێشیا کۆنێ مەزن دکوژن و هەسپی ژێ دەرتینن.
شەمسێ خانێ دگو:
ئەبابەکر کەکۆ تشتێ تەکر کەس نەکر
تە عەسکەرێ کورێ پیکان ئاغا پەرچە پەرچەکر
لێ شیرەتا کو مە ل تەکر، تە پێنەکر.
شەمسێ خانێ دگو:
لولو...! شێخ موسا برا! گەلیێ کۆشانێ دۆر ب سنجە
ئەڤ ئەبابەکرێ برا کوشتە، هون مانە پێنجە.
شێخ موسا دگۆ:
شەمسێ خانێ، تو ناڤێ خودێ دچینە
تێ ڕابە دەنگێ برایێ خو بینە.
ئەزێ بکم کو هەڤت ئێزدیێ ب مالکی تەڤ بمینە.

شێخ موسا داکەت مەیدانێ و عەسکەرێ کورێ پیکان ئاغا ژهەڤ بەڵاکر (بەڵاڤ کر) و کوشت و ژ نوڤە هاتە بن کۆنێ مەزن و مەسینێ قەهوێ خستە ئێگر (ئاگری).

شەمسێ خانێ دگو:
لولو؟ شێخ موسۆ، گەلیێ کوشانێ
لولو لێ ب کەلەم و ب سەرە

وە لە سبێ جەوابێ ژ شەمدین ئاغا پسمامێ تەڕە وێ بێژن کورێ پیکان ئاغا سەرەکی ئێزدیا شەمسێ خان ب دارێ زۆرێ بریە ژ خوەوە.

ئای دەوەرنێ گەلی برانو لولو ب هەڤڕە وەرنێ
ئای دەوەرنێ کوما شێرا تو لولو ب هەڤڕە وەرنێ.
جواب گها ولاتێ سەرحەدی، شەمدین ئاغا گو: لاوۆ،
رابن ناموسە، سێ هەزار سوار ب خوەڕە ئانین و

هاتە هاوارا پسمامێ خوە و زۆرا کورێ پێکان ئاغا برن و شەمسێ خان ل خوە مارکر و شێخ موسا علی ئاغا کرە مەزنێ ئێلی و برایێن مایی زوماندن(**)

***

(*) تو دانینن.
(**) دل زوماندن = دل خوشکرن

بەدرخان پاشا مۆسۆ مەلکا

ژ دەفتەرێت جەکەرخوینی
هاتنە ڤەگوهازتن
(١٩٦٤/٤/٤)

بەدرخان پاشا میرێ بۆتا بو. سەد و یەک پەیا ل بەردەستێ وی بون. مۆسۆ مەلکا سەرێ هەر سەدابو. موسۆ ب خوە ژ مالا کسیری (گزیرێ) ئێدی بو.

ڕۆژەکێ دجڤاتا میردە یەکی گو: میرێ من! چما تو ژنەکی ژ مۆسۆڕە ناخوازی؟ میر گو: کورێ من، هێ من یەک ل ئەگوڕا وی نەدیە. مێرک گو: ئەزبەنی ئیری خاتونا کچا هەیتەمی تە (حاتەمێ طی) ئەنگوری(*) موسۆیە.

میرێ بۆتا ب هزار سواران ڤە ڕۆژەکێ ژ نشکاڤە ل مالا هەیتەمی تەیی پەیا بون. هەیتەم (حاتم) دەستێ بەدرخان هژاند و هەلکشیانە و ل ئۆلیا ژۆری ل سەر دوشەک و ناز بالگیا(**) رونشتن. هەتەم بەرێ خوەدا میرێ بۆتا گو: میرێ من خوەدێ خێر بکی، هێ ئەڤ جارا ب تنێیە کوتو ل مالا من پەیا دبی. کا بێژە تو چ دخوازی؟ بەدرخان گو: ئەز هاتم ئیر خاتونا کچا تە ژ سەروکێ پەیایێن خوەڕا دخوازم. هاتەم ددلێ خودا غەیدی. لێ مێڤان بو، ژ لەوڕا دەنگێ خو نەکر و هنکی - هنەکی - ب سەر خوەدا پوزنی و ما(***).

بەدرخان مرۆڤەکێ زانا بو، تێ دەرخست (تێ ئینا دەر) کو هەیتەم ب سەرخوە دکەڤی، ژ لەوڕا دی لێ کر و گوت: بەر خوە مەکەڤە (خو شاشمی نەکە)، ئەرێ مۆسۆ سەرەکێ پیایە، لێ ژ سەدێ وەکە من وتە چێترە و مێرترە.

هێ ژنوڤە دلێ وی خوەشی بو ئو گوت: هەکە ڕاست و لویە؟ من کەچا خوە ب دیاری دا تە، ببە ژ پەیایێ خوەڕە.

بەدرخان چار هەزار زێر نیشانیا وێ دانێ و ڤەڕیایە مالا خوە. پشتی چار ئینیا ب حەڤت دەف و زوڕنا ب خێلی و بەربو بوک ئانینە جزیرێ.

پشتی چەند ڕۆژا میر گوندێ کیوخی (کەڤخوێ) دا مۆسۆ و گوت: لاوۆ موسۆ، هیڤی دکم کو تو م ژ بیرنەکی. هەر سەرێ چەند ڕۆژا جارەکێ ب سەر میرێ خوەدا وەرە.

پشتی چەند ڕۆژا موسۆ تڤەنگا خوە دا ملێ خوە و بەرێ خوە دا جزیرێ. تێمور کورێ میرە خو ئاڤێتە پێسیرا موسۆ (خو هاڤێتە بەر پێت وی) و موسۆ ڕویێ وێ ڕاموسا و گوت:

ما تو نایێ ئەز ب خوەڕە ــــــ (دگەل خو ببم) ئۆلیا بانی جەم باڤی تە. کورک گو: بەلێ.

(*) ئەنگوری وی = هەڤکویفی وی.
(**) ناز بالگیا = ناز بالیف.
(***) بیستەکێ پڕ دیم سور و ناڤچاڤ گرێ ما.

موسۆ ئەو هلدا ملێ خوە و ب پلوکاڤە(*) هەلکشیا ژۆر (سلال) ژ بەرکو لاوک گران بو موسۆ دبن دە قەڕمی (شلبو) و چیر بدیا وی کرن (راکێشا بەرخوڤە).

لاوک ژیر بو، گوتنێ (گۆتێ): موسۆ پێ نەخۆش هاتن و بەرێ خوە ژێ گوهڕی (وەرگێڕا) و دەنگێ خو نەکر.

چاوا مۆسۆ کەتە دیوانێ و پا تە ژ بەدرخان ڕە ئاڤێت(**). بەدرخان بکەن (کەنین - کەنی) و دل خۆشی ئەو ل جەم خوە دانی و هور و کور ل ئیش و ئەبور و دل خوشیا وان پرسی. پشتی نیڤرو میر گو: رابە هەڕە مالا خوە، نها ژنا تە چاڤنێریا تە دکی، لێ تو میرێ خو ژ بیر مەکە.

(سالەک ب سەرڤە چۆ - سال زڤڕی -، سەرێ سالێ خودێ کوڕەک دایێ - دایە موسۆ - ناڤێ وی کرە «خەلەف». ڕۆژەکێ تێمور (Témor) ڤجور هاتە دیوانێ پشتی جڤات بەلاڤبوی. بەدرخان لنگێ خو دانێ سەر ڤجور و گوت: کوڕێ من، هنگی لنگێ باڤێ خوە مەز بدە. ڤجور لنگێ باڤێ خوە مەز دوی و بەدرخان ژێڕە سەرپێهاتی و مێرانییا موسۆ ژێڕە ب چیرۆک دگوت.

لێ ئەڤ چیرۆک ب لێوک (ل نک لاوکی) گەلەک خۆش نابینی و ڕویێ خو د قورمچینی. بەدرخان دەنگێ خو لێ کر و گوت:

چما تو ڕویێ خوە ژ چیرۆکێ (چیرۆکا) موسۆ دقورمچینی کوڕێ من؟!. هێ ژ نو ڤجور سەر پێهاتیا خو و موسۆ نان کۆر (کۆرە) وێ، بخەبتنی تە، ئێ کو مرۆڤ ل وان ئۆلە ببی.

گاڤا کو میر بهیست، هاتە سەر ناموسا، هیرز بو (پوسیدە بو) و باکرە یەکی و گوت: ڕابە هەڕە کەڤخوی ئاگەدار کە کو بێژتە موسۆ بێ (بێت). میر یەک ژ کوڕێ خوەڕە خاستییە، دخوازی تو ژی بێی دەستگیرانی (دەزگرێ). ژ ئالێکی دی ڤە، میر ل سێ جیا (جها) بۆسە خستبونە بەر موسۆ (ل بەر ڤەدابو) و گوت: چاوا موسۆ ب سەر وەدابێ گەرەکە هون ب هەڤڕا تڤنگا بەردەنێ (پاڤێنی) و بکوژن. پشتی کو پەیا کۆتنا میر ژ موسۆ گوت (گۆتە موسۆی)، مۆسۆی کاروبارێ خوەکر و ب تڤنگەک و خەنجەر بەرێ خوەدا باژاڕێ جزیرێ.

د کوزا پێشی دەرباسی جگەر نەکرن کو خوە لێ ئەشکەرە بکن و د کوزکا(***)

ناڤی دەرباس دەنگێ خو نەکرن. د ئاسیا - جهێ سێ دەرباس بو گو:

ما م چ ژێیە برە (بلا) میرێ بۆتا وی د مالا خوەدا بکوژی .

ب ڤی ڕەنگی موسۆ خو گهاندە دیوانا میر و گوت: میرێ من! ئەڤ گوڤەندەکە سار و بێ دەنگە؟ نە دیلان و نەستران و نە دەف و نە زوڕنە! میر گو: موسۆ! دونیا نە هێژایە هەمە برە ولو بی. موسۆ تێ دەرخست و دەنگێ خوە نەکر.

میر گو: لاوۆ موسۆ، تە چ گوتن ل دەرهقا (دەرحەقێ) من کرینە؟ ڕاست بێژە. موسۆ گو: ئەزبەنی، ژ

(*) بلوک = پێپەلیک.

(**) باتە ئاڤێتن = سلاڤ کرن.

(***) کۆزک - کوز = بۆسە (کمین).

سەرێ من زێدەیە (ژ م زێدەیە) کو د بوارا میرێ بۆتادا گوتن نە چ بێژم. میر گو: گەلی پەیا ڕاهێژن (راهێلنێ) موسۆ بکوژن.

پەیا خوە دادانە موسۆ و موسۆ ب قەفتا خەنجەرێ کەتە ناڤ وا و ژ هەڤ بەلاڤکرن، ئێ کو هاتن کوشتن و ئێ ب دەرڤەدا بازدان.

میر باکرە پەیا و گوت: گەلی بۆتا ڤەگەڕن، نێ ئەز ب موسۆ شا بوم. ما کەنگی ئێ وەکە موسۆ دکوژم.

موسۆ ژی ب سەر خوە کەت و دجیدا ڕونشت. میر دەف لێدا گوتە پەیا: کوڕۆ! موسۆ گرێدەن دین بویە. پەیا دەست و پێت موسۆ گرێدان و دانە بەر خەنجەرا کوشتن (کوشت).

لێ بەری کو موسۆ بکوژن گوتە یەکی خودێکی (تو خودیکی): بێژە ئەپری خاتونێ برە (بلا) کوڕی برەڤینی و هەڕی ناڤ گەرگەریا.

قەنە برە (بلا) خەلەف ل شوینا من ساغبی. ئەپری خاتونێ کوڕێ خو هلدا و چۆ ناڤ گەرگەریا و ب سال و دەمێن دۆر و درێژە دەرکەتی ما.

ڕۆژەکێ خەلەف و خورتەک پەڤچون(*) وخلف زۆرا وی بر (شیاییێ) ژ لەوڕا خورتی بەرێ خوەدایێ و گوت: باڤێ من باڤێ تە لەو کوشتییە.

خەلەف هاتە نک (جەم) دیا خوە و شور دانی سەر گەردەنا وێ و گوت: ب سوندا مەزن، هەکە تو نەبێژی کێ باڤێ من کوشتییە ئەزێ تە بکوژم. ناچارە - ژ بنێ گوهی - ئەپری خانێ گو: کوڕێ من میرێ بۆتا باڤێ تە کوشتییە. خەلەف خو د چەکادا ڕاپێچا و بەرێ خوەدا باژاڕێ جزیرێ. ل دەرێ برجا بەلەک ل قەرەواشەکێ ڕاست هات و گوت: گەلۆ میر ل مالە یان نا؟ قەرەواشی گو: میر ب چل پەیایی ڤە چۆیە چیایی گیری نێچیرا کەوا. خەلەف تڤەنکا خوە داگرت و بەرێ خوەدا چیێ (چیایی) و چۆ.

میر کەوێ خوە ڤەدایە و پەیا هاویر(**) زێرەڤانیێ ل پیوانییێ

(ل پەیا ڕێکێ) دکن. خەلەف چاوا ب چاڤ گێڕانێ میر دی، بەرێ خوەدایێ و بەزی. پەیا دەنگێ خوە لێ کرن (کازی کرێ) و گوتن: کوڕۆ! ڤردە مەوە (دڤێرەدا نەهێ) تێ (تو دێ) کەوا ژ دور ژ کەوێ میری بدی ڕەڤاندن. پاشی وێ (دێ) میر تە بکوژی. لێ خەلەف بنێڕ تڤەنگ (ستێرکا تڤەنگێ) خستە ناڤا پۆتێ میر و پەقاند. فەقەهێ تەیرا، باکرە پەیا و گوت: گەلی بۆتا ڤی میر کوشت پێ ڤەکن (ب دوی کەڤن) بەر مەدن (نەدەن).

پەیا ل خەلەف دچن و خەلەف وەکە مێرا شەڕێ خوە دکی و دڕەڤی. ل سەر پرا «زیلیێ» خەلەف ل یەکی فلە (File) ڕاست هات و پەیا ل ئێ فەلە کرە قیڕی و گوت: کوڕۆ فەلە! ڤی میرێ بۆتا کوشتییە دبەر تەڕە دەرباسی (بۆری)، خوینا میری دستوێ تەدا دمینی. فەلە ژ خەلەف گرستر(***) خوە زرکرێ (خو هاڤێتێ) و هەڤدی دانە بەر همبزا! یێ فەلە خەلەف خستە بن زکێ خوڤە، لێ خەلەف دبن زکێ وی

(*) پەڤ چۆن = بەرهنگاری ئێک بون.

(**) هاویر = ل چار کنار = ل دور.

(***) گرستر = گرتر = ب خوڤەتر.

ده خەنجەر ل ئۆرێ وی دا و دچم وەرکر (گرێل کره وێرێ) و بازدا و گها مالا خوه و ژ ئەیدی خاتونێ ره گو: دایێ من میرێ بۆتا کوشت. خاتونێ ئەنیا خەلەف ماچی کر و گوت: ئافەرم کورێ من، موسۆ کورد ونده نەچۆ (خوینا وی ب هەروه نەچو).

لێ میر نەهاته کوشتن، بەلێ تەنی لنگێ وی بریندار بو، پشتی دەرمانکری برینا وی ساخ بو.

خەلەف رۆژەکێ ئەنیا دیا خو ماچکر و گوت: دایێ ئەز دخوازم هەرم (بچم) دیوانا میرێ بۆتا، هەمه م بکوژی، من ئازاد بکی ب دلێ خویه.

خەلەف ڤرڤرێ خوه ئاڤێته سەر ملێ خوه و بەرێ خوه دا جزیرێ. چاوا کەته دیوانا میری سەرێ خوه ل بەر درێژکر و گوت: ها ڤایه سەرێ من و شورێ ته. ژ من زێدەیه، کو میرێ بۆتا بکوژم لێ من ولو کر داکو میر نەبێژی موسۆ کورد ونده چۆ. میری گوتێ ئافەرین و قاپوتەک (کورکەک) کره بەر و مالا وی ئانی و بۆ کوخێ (کەڤخوێ) ل شوینا باڤێ وی (خو) کره سەرداریێ پەیا و بەر دەڤکێ خوه.

***

سێ گا و شێرەک

ژ دفتەرێت جەگەرخوینی

هاتە ڤەگوهارتن

(١٩٦٤/٦/٥)

سێ گا مێرگەکێ دا دچەریان. شێرەک هات و رێیا خوه د وارا (دوانرا) نەدی کو ئێرشی بکی وان، ژ لەورا رونشت و گریا (گری). گایێ زەر گوته شێر: خوەدێ خێر بکی، چما تو دگری پاشا؟ شێر گو: هنگی دلێ من ب من دشەوتی (دشوژت)، هون هەر سێ وەکە برا ب هەڤرا دچەرن، لێ ئەز تنێ دکم ناکم، ژ خوەرە هەڤالکی نابینم؟! ئەز هیڤی دکم هون من ژی بکن برایێ خوه. ئەزێ تم (ئەز دێ هێم) لە قەراغا (کڤاندا) مێرگێ روینم و پێسەوانیێ (زێرەڤانیێ) ل وه بکم.

هەر سێ ل هەڤ جڤیان و گایێ رەشی ژ وانرا گوت: هەکە ئەزم (هندی کو ئەزم) ئەز دبینم براتییا شێرا ژ مەرە نایێ، ژبەرێ ده دبێژن: «ل بەختێ مرۆڤێ مەزن ئۆ لە مەیە». لێ هەر دو گایێن دی زۆرا وی برن و گوتن: ما چ کاری بکی؟ (ما دێ چ ژێ هێت بکت) دیسا ئەم هەر سێ کارن (دێ شێێن) زۆرا وی ببێن.

ب ڤی ئاوایی براتیا - براینیا - شێر و هەر سێ گا پێکهات. لێ پشتی چەند رۆژا، شێر باکره گایێ بەلەک و گوت: تو چ دبێژی ئەڤ گایێ زەر ئەڤ مێرگە ب ڤرکا (ب لوتا، ب حەبە لوتانا) خو پیس کریه؟ نە ژبەر وەبی، نها ئەزێ وی بکوژم.

گایێ بەلەک چۆ جەم گایێ زەر و گوت: مال ئاڤا تە ئەڤ مێرگ تەڤدا دڤرکی ده هشینە (شینکاتی) ئێدی ئەم نما کارن (نەشێێن) ل جیکی (جهەکی) مەغەل بێن (میخەل بین)؟ گایێ زەر گو: هەڤال چما تە رۆکە دی (رۆژەکا دی)، ئەڤ نەدا روییێ من؟ خویایه شێر ژ تەرە گوتییە. لێ گوهـ مەده گوتنێ وی،

دەخوازی مە دەردی هەڤ (مە بەردەتە ئێک - مە ڤێکرا بەردەت) داکو گوشتێ مە بخوی.

شێر ب سەر واندا هات و گو: ماقەی نە گوتنا گایێ بەلەکە (ماگایێ بەلەک راست نابێژت)؟! گایێ زەر گو: ما چ بە سەرێ تەکەتییە؟!) هەمە شێر لەپەک ل سەرێ ویدا ئۆ بۆرێن ژێ هات و کەتەسەر مێرگێ.

چەند رۆژ ل سەر هەڤ (ل سەرێک) شێر دگۆشتێ ویدا چەریا پشتی چەند رۆژا گایێ رەش و بەلەک ژی بەردانە هەڤ (بەردانە ئێک - ڤێکرا بەردان)، گایێ بەلەک ژی ب ڤی ئاوایی خوار. گەلەک د وێ ناڤێ نەچو، گایێ رەش ئاخ کۆلا ب ناڤ سەرێ خوەدا کر و بۆرێن ژی هات. شێر خو گەهاندە جەم و گوت: چ بەلا تەیە هەڤال؟ گایێ رەش گوت: ژ رۆژا کو ئەم بونە دەستەبراکێ شێرا ئەڤ ل سەرێ مە بو. شێر لەپەک ل سەرێ وی ژی دا کوشت.

***

چیرۆکا مەحمودێ هەوهەو

ژدەفتەرێت جەگەرخوینی

هاتە ڤەگوهارتن

(١٩٦٤/٦/١)

رۆژەکێ ددیوانا میرێ جزیرێ دە بو قاییش و دو بەندی. هنا گو: مێر مالێ دکن و هنا گو: نا، ژن مالێ دکن(*). ئەحمەد بەگێ میرێ جزیرێ دەنگێ خوە ل واکر و گوت: ژ هەڤ بگەرن - ژێک بگەرن -. ئەزێ نها ژ وەرە ژ هەڤ دەرخم. چاڤێن خوە بگێرن. بنێرن کی دباژارێ جزیرێ دە بێ ڤرام و پەریشان هەیە(**)بینن.

یەکی گو: میرێ من هەوهەو ژ هەر کەسی بێ ڤرام ترە. کارێ وی دزیا مریشکا، کەتنا کوخکا (کولکا) و رەڤاندنا هەڤیرێ ژنایە.

میر ئێڤاری نارنجا کچا خوە بە خەمل و خیزا ئۆدێ ڤە دا بەر دو پەیا و بژنتی (بژنینی) شاندە مالا هەوهەو.

دیا وی وێ پەریشانا رەبەن ب نانەزکی - نانوزک - کارێ دەولەمەندا دکی. دەما پیرێ چاڤ ب نارنجێ کەت، دەڤێ وێ ژ هەڤ ما(***) (دەڤێ) وێ لال بو و گوت: وەی ل م رەبەنێ، ئەم و کچێ میر؟!

کورێ من ترە دەدین (ترچەدین) برو پیرە ل کۆچ و کولانا دگەرێ، سەرسەری، دز و تەو تەو. ئەم ژ کو

(*) سەرهاتیا کوردی: مال ژنە بنیات خانی، شول جۆتە و بازرگانی، سەد رت بابێ نێچیرڤانێ.

(**) بێ ڤرام و پەریشان = دەست کورت رویت و پەریشان.

(***) دەڤ ژ هەڤ ما = دەڤ تێک ئالیان.

کارن کچێ مال مەزنا دڤێ خویانێ (خومالێ) خانیکێ خوە خوەدێ کن؟ ئەڤ نە توکارە؟! هێدی هێدی خویایە هون قەشمەری ب خوە ب مە دکن؟

پەیا گوتن پیرێ! ئەحمەد بەگی کچا خوە ب ژنتی – ژنینی – دایە کوڕێ تە. ب من نەبی تو دەڤێ خو ژ هەڤ بکی!

پیرێ هێ ژ نوڤە دا لوتکا – لوتک ل خودان و بوک دا بەر سینگا خوە و برە هندر و. هێ ولو دین کو هەوهەو ژ دەرڤە دە ب بەز کەتە هندرو و دەستی درێژ کرە تورێ بێن. پڕ جار خستە قەفتا خوە و ب دەرڤە بازدا. لێ هەر دو پەیا ئەو گرتن و گرێدان. خاتون پێشڤا ئەو هنگاڤت و پاشی سەرێ وی شوشت و تاخمەکی (راپێچەکا) سالح بەگی لێ کر (کرەبەر) و ل باژێردا بەلاڤکرن (گێڕان) و گوت: ژ ئیرۆ پێڤە ناڤێ (هەوهەو) مەحمودە، کی ب ڤی ناڤی بانگی نەکی، وێ (دێ) میر سەد زێڕی وێ بستینی. ڕۆژێ سێ جارا مەحمود ب پەیاڤە دەردکەڤی ناڤ باژێڕ و ئێڤاری نارنجێ دبەر سینگا خوە همبێز دکی.

ڕۆژەکێ مەحمود ژ دیا خوەڕە گوت: دایێ ئەزێ ژبەر دەنگی بوم.ئەز دزانم کچێ پاشا ژ کەچەلێ وەکە م ڕە نابن ژن.

دێ (دایێ) گو: ما ئەز چ کارم بکم؟ تو کاری ژ خوەڕە برەڤە.

ڕۆژا پاشتر مەحمود بارەک هنار ل بەرگیلی کر و هاتە جەم ژنا خوە گوت: دوتا میر، ڤایە کەروان دچی باژارێ ئستانبۆلێ مقایتا(*) من ل سەر بازرگان بکە. دخوازم ب وا هەڕم. نارنجێ ئینا و چۆ جەم بازرگان و گوت: ئەز ڤی کوری ب خۆش ژ تە دخوازم برە (بلا) هایا تە ژێ هەبت (تەهای ژێ هەبت).

سپێدێ مەحمود تەڤلی بازرگان بڕێکەتن و چۆن. پشتی دەه ڕۆژا گهانە چۆلەکە بێ ئاڤ و ئاڤاتی (ئاڤاهی). ژ نشکاڤە ل سەر چالا (چل گاز) بارێ خوە دانی. کی کەتیە د چالێدا ب ساغی ژێ دەر نەکەتییە. سەر بازرگان کرە قیرێن (قێڕی) و گوت: هێ کی ب کەڤی ڤێ چالێ و دەوارێن مە ئاڤبدی، ئەمێ هەر یەکی سێ زێڕا بدینێ. مەحمود دەنگێ خو هلدا (بلندکر) و گوت: ئەز ب کە ڤمێ ئەز. بەلێ سەر بازرگانی قیما خو تانێ (هزرێت خو تێدا دکرن) و گوت: کوڕێ من کی بکەڤی ڤێ چالێ ب ساغی دەرناکەڤی. بەلێ مەحمود وەکە مێرا بەن (شلیتک) ل توقا(**) (پشتا) خو گرێدا و خو بەردا بنێ چالێ.

چەوا گها بنێ تەبالێ (زێندیەکی) ژ هندوری ئەرمغانی (دیارییا) مەحمود ڕەڤاند و برە هندوری ئۆدەکێ. مەحمود ل دوی چۆ چ نێری؟!

دی کو کو کچەکە ب شەوق و شەمال دەسمالکی د توزین. تەبایێ چاڤ بلۆق و سەرکەڤر (هشک) و ددان قیچ باکرە مەحمود و گوت: ژ من و ڤێ کچکێ کی چێترە؟ مەحمود گوت: ئەرێ کچک ژ تە خوشک ترە. لێ هێ (هێژ) کەسێ نەدییە کو ژن ژ مێران چێتر بن.

گاڤا ولو گوت: ژنکێ قیرکدا (کرقێڕی) و ژ هەڤ بەلابو. ئەو خوشکایی هاتە سەر تیا و ژنک

(*) سەر بازرگانی ڕاسپێرە دا چاڤێ ل من بیت.

(**) لوتق = ناڤ تەنگ

وندابو. وی تەبایی گوتە مەحمود: تشتەک ژ من بخوازە. مەحمود گو: ئەز دخوازم جارەکا دی ڤەگەڕم سەر ڕویێ ئاڤێ و دەوارێت خو ئاڤ بدم. هندی (ژ تەمەت)(*) گرێک گەوهەر دانە دەستێ وی و گوت: کەس تە نە خاپینی. ئەڤ دیاری گەوهەرن من دانە تە. مەحمود کرن باغلا خو و باکرێ (گازیکرێ) و گوت: دەولێ باڤێژن دا ئەز ئاڤێ بدم وە.

دەولە بۆ ئاڤێتن، ئاڤ کرێ بازرگانا دەوارێن خو ئاڤدان و مەحمود دەرکەت ژ چالێ. مەحمود پاشی پەرێ خوە ستاندن، سەرپێهاتیا خو ژ سەر بازرگان ڕە هور و کور ب دارڤە کر و گوت: هەر سێ گرێک تەبا (گەوهەر) دانە من، ژ بەر تو ل شوینا باڤێ من کا بێژە ب چەندن چەندێ تینن؟

سەر بازرگان گو: لاوۆ ئەڤ نایێنە کڕین ب خوەڕە هلینە ڤەشێرە. د وێ ناڤێڕا کەروانەک ژ ئستانبولێ ڤە دهات و دچۆ باژاڕێ جزیرێ. مەحمود گوتە سەر بازرگانێ ئستانبولێ: ئەز هیڤی دکەم ناڤێ ژنا من نارنجێیە، ل باژاڕێ جزیرێیە ڤان پەرا و ڤان هەر سێ گرێکا بدە ژنکێ. چاوا پەرە گهان دەستێ ژنکێ دی کرە قیرێن گوت: کوڕێ من دینە پەرێن خوە دانە ب ڤان هنارێن کزری. لێ کچکێ گو: نانا، کوڕێ تە نە دینە، تو دکاری ل باژارێ جزیرێ ئێکی ژ ڤان هناران بکڕی.

بازرگانێ جزیرێ گها باژارێ ئستانبولی و ل دەورا باژاڕی دانی. سەر بازرگان مەحمود ب خوەڕە هلانی (راکر) و چۆنە جەم سولتان و دین کو وەزیر و بەردەڤک و جڤات تەڤڕا دل نەخۆش و پۆزنی (لمبویس شویر) کەس دەنگێ خوە ناکی (متبو). ژ لەوڕا مەحمود ژ وان پرسی و گوت: چ بویە؟ هون تەڤ و لو گومڕ (مت و مەلویل) و دەنگێ خوە ناکن؟!

یەکی گو: باڤۆ کوڕێ پادشاه ل بەر مرنێیە، دکن ناکن، نکارن دەرمانێ وی پەیداکن. گوتێ: دەرمانێ وی چیە باڤۆ؟!

گۆت دەرمانێ وی هنارا فنکێیە. لێ ئەم نزانن فنک ل کویە. مەحمود گو: من ببن جەم پادشاه ئەزێ کوڕێ وی ڕاکم.

هەمی ب جارەکێ ب شادی و خۆشی و هەلگرتن، برن جەم پاشاه و گوتن: پادشاهێ سەربلند ڤایە دەرمانێ کوڕێ تە. پادشاه گوت: کوڕێ من! هنارێ فنکێ (Finikê) ل جەم تە پەیدا دبن؟ گوتێ: بەلێ پادشاهێ من.

هاها چو ژوارە هارن (هنار) ئانین و هات. چاوا هنار دانە لاوک، چاڤێ خو ڤەکر و ڕابو.

ل باژاڕ بۆ شاهی و گوڤەند. پادشاه ژ وەزیرێ خوەڕە گو: ئەز چ بدم ڤی خورتی؟ وەزیر گو: پادشاهێ من گەرەکە تو کچا خوە بدی وی. پادشاه کچا خوە دا مەحمود وا وەکرە زاڤایێ خوە. پاشی چەند ڕۆژا مەحمود ل جەم ژنا خوە ما. ڕۆژەکێ وەلات هاتە بیرا وی (هێستر) ڕوندک ب چاڤێن ویدا هاتن خوار. کچا پادشاه ژ باڤێ خوەڕە شاند و گوت: دخوازم (من دڤێت) زانیم کا چما ئەڤ خورت دگری؟ پادشاه باکرە(*) مەحمود و گوت: کوڕێ من چ بویە؟ چما دگری؟ مەحمود گو: پادشاهێ من، دەولەت سەرێ تە تشتەک ژ من کێم نینە. لێ کورمانج دبێژن: «شام شەکرە وەلات شرینترە». وەلات هاتیە بیرا من لەوا

(*) باکر = بانگ کر.

ئەز دگریم.

چەند ڕۆژ چۆن پاشی کاروبارێ کچا خو کر ئو دەستەک کنجێ پادشاهی ل زاڤاییێ خوەکر و ئێ (یێ) وەزیرا دا نە کچا خو ئو چەند تیپ لەشکر دانە وان و شاندن باژاڕێ جزیرێ.

نارنجێ کنجێ -جلکێت - وەزیرا ل خوە کرن و ب شەڤ گها (گەهشتە) مێرێ خوە و بۆ وەزیرێ ملێ چەپێ و ب هەڤڕە بەرێ خوە دانە باژاڕ.

دەنگ ب ئەحمەد بەگێ گها کو ڤایە پادشاهێ دینێ ئیسلامێ هاتە جزیرێ. ئەحمەد دەرکەتە پێشیا وان و پشتی (پشتا) دەست ڕاموستن (دەستێ وی ماچیکر)، هاتە «برجا بەلەک» جهێ وان چێکر و دەست بە خوارنێ کر.

پشتی خوارنێ میر ب دەستێ خوە ڤیا ئاڤ ل دەستێ مەحمود و ژنا وی کر، لێ کچێ نەهێشت (نەهێلا) باڤێ وێ ئاڤێ ل دەستێ وێ کی (بکەت) و گوت: باڤۆ تو زانی ئەڤ پادشاه کییە؟ ئەحمەد بەگ گو: نانا ئەز نزانم.

گو: باڤۆ مەحمودێ هەوهەوە. وەزیرێ ملێ ڕاستێ کچا پادشاهێ ئیسلامێ ژنا وییە و ئەز کچا نارنجێ مە.

هێ ژ نودە (ڤێجا ژ نوی) ئەحمەد بەگی دەزگرا مەحمود و کچا پادشاه و کچا خوە ل دارخست ئو ئەو کرە وەزیرێ خوە و چیرۆکا مە ژ وەڕە خوەش.

***

چیرۆکا حوسێن ئاغا دەرباس

ژ دەفتەرێت جەگەرخوینی

هاتەڤەگوهازتن

(١٩٦٤/٤/٨)

حوسێن ئاغایێ دەرباس باڤێ حەڤت کوڕ و کچەکێ بو. ناڤێ برایێ مەزن مستەفا بو ناڤێ کچکێ نارنجێ بو. نارنجا بەژن زراڤ لهەڤهاتی برندی و جوانی ناڤ ژ کەسێ ڕە نەهشتبو.

میر مەحمودێ کولاڤانی حەڤت سالا دا پەی - بدو کەت- کر نەکر نەبخۆشی و نەبزۆر نکاربو بستینی. کەتە سالا (حەشتا) - (هەشتێ)، نان گرانیەکە مەزن بسەر وان دە هات و، حوسێن ئاغا تەڤلی ئێل (êl) و عەشیرێن خوە بەرێ خوەدانە وەلاتی ڕهایێ (Rihayê) کا چڤا - چەند چو. ڕۆژەکێ ل مێرگا باژاڕێ ڕهایێ ڕاستهاتن و کۆنێ خوە دانین -ڤەدان - و وارێ خوە ڤەگرتن.

سبهێ بەر دەستێ تاهیر بەگێ میرێ ڕهایێ بسەربانێ قەسرێ کەتی هەیها چە بنێرن! کوچەرەک مەزن خوە بەردایە مێرگێ نەسەرییە نەبنییە - نەسەر هەیە نەبن - بسەر بەگێ خوە بازدان و گوتن: تاهیر بەگ شڤێدی ئێلەکی ل مێرگا مە دانیە نەسەرییە نەبنییە، دڤێ ژئیرۆ پێڤە گا و گولکێنی مە ژ باژێڕ دەرکەڤن.

تاهیر بەگ گو: لاوۆ هەڕن بپرسن بەلکی کوچر و (ڕێڤنگ) بن، یان خوە ل مە گرتنە، دڤێ ئەم ژوان ڕە

بهنا فرەهبکن. سالەکە و جارەکە وێ - دێ - خودێ قەتینی، تم کارێ جوانمێرایە خوە بخواتن مێرا دگرن. درهەڕن بپرسن کاییێ کێنە؟!

بەردەستێ تاهیر بەگ ژشڤان و گاڤانێ - نێت - ئێلی پرسین و ل بەگێ خوە زڤڕین و گوتنی: تاهیر بەگ ئەڤ ئێلا حوسێن ئاغایێ دەرباسییە، سالەکە گرانی بسەر وان هاتیە، خوەلناڤ و دەنگێ تەگرتنە.

تاهیر بەگ گو: وەی سەر سەرا، سەر چاڤا، دە ڕابن، سواربن. ئەم هەڕن سەردانا وان. دونیایە، هەیە، ئەم ژی خوە ل جوانمێرکی ولو بگرن. لڤێ دونیایێ مێر محتاجی گاڤێن(*) دبی. ب چل سواراڤە بەریا نیڤرو - تێشتەگەه -(**) لبن کۆنێ حوسێن ئاغا پەیابون و چونە لەپ و روێنی هەڤ و تاهیر بەگێ دەست پێ گرو گوت: حوسێن ئاغا وەلاتێ ڕهایێ بجارەک لبەرتە بر دای و ئیلاغی ترش و تالانێ وەیە، ناموس تەنێ نا، وەکی دی تو دخوازی ژ دەستێ تە نائێ گرتن.

حوسێن ئاغا: دەولت خودێ و سەرێ تە تشتەک لمە کێم نە کەتییە، تنێ دوبێ سالێ ڕەش بی برێ وی نەخۆش خویا دکی. سالەکە و جارەکە من خوە ل خودێ و بناڤێ تە گرتییە. ئەم دخوازن هون ڤان هەر چار مەهان بهنا خو ل مە فرەه بکن، هەکە ئەم جوانمێربن، ئەم قەنجیاتە ژبیر ناکن، هێ گوتنا خوە نە قەدادا بو، سفرە، خوارن کێشا ئالییێ ئۆدێ - کۆنێ - تاهیر بەگ و مێڤان کێشانە سەر.

نارنجێ لپشت پەردێ ڕاهشتە دارەکی و زەندی کالە بۆزە سپی ڤەمالتن (Vemaltin) و درێژی دەڤێ کون کر و گامێش دانە بەرخوە ژ دەرێ ئۆدێ دورخستن.

گاڤا چاڤێن تاهیر بەگێ بنارنجێ کەتن، پارێ د قەرکا - قرکا - وی دە ماو بەزی گوتە بەردەڤگێ خوە: ئاگر بخانییێ باڤی کەتۆ، هلا تو بپرسە ئەڤ بوکە و کچە و ژنە. بەلکی ئەز ژ خوەڕە بخوازم.

بەردەڤک گو: بەگێ من ئڤە نارنجێ یا کچا حوسێن ئاغا دەرباسییە. تاهیر بەگ گو: پا ب خودێ ئەڤ بمری ژ ئاخێ ڕە، وبمینی ژڤی جانی ڕەیە.

پشتی خوارنێ تاهیر بەگێ باکرە حوسێن ئاغا و گوت: وا حوسێن ئاغا، هلا - نهو - م mi - نانێ خوە خوار مالاتە ئاڤا، لێ ماتو نابێژی گەلی مێڤان هون بچە هاتنە و هونێ بچە هەڕن.

حوسێن ئاغا: وەی سەرسەرا سەرچاڤا، تاهیر بەگ همە تو بچە هاتبی ئەز ژ دەستێ تە ناگرم. کابێژە بەگ، تو چە (çi) دخوازیی: تاهیر بەگ گو: ئەگەر ژ مەڕە نەبی کێمایی و لە ئەز هاتمە ب مروڤانی نارنجێ یا کچاتە - نارنجا کچا تە - دخوازم.

حوسێن ئاغا گو: ئەڤا جوان مێرایە، لێ تو زانی، ئەز نە ب دەستێ خوە مە، حەڤت براییێنی وێ هەنە، ئەزێ ژوان بپرسم، ئەگەر هرێ بکی(***) وەی سەرسەرا، سەرچاڤا ما ئەزێ بدمە یەکێ ژتە چێتر!

حوسێن ئاغا ڕابوو چو ئالییێ مالێ و باکرە هەر حەڤت کوڕێن خوە و گوت: لاوین - لاوینو - تاهیر بەگ هاتیە بدوستانی خوەها وە دخوازی هون چە دبێژن؟

(*) گاڤێن = گاڤان.

(**) تێشتەگەه.

(***) هری کرن = قایل بن - ڕازی بن.

مستەفا برایێ مەزن ڕابو و گوت: ئاغا هەتا سەرێ تە ساغبی کەس ژ مە نکاری بەرسڤا تە بدی. همە هەڕە بێ بێژە – تە چەکریە، مەژی کریە. ئاغا هاتە ئالیێ ئۆدێ و گوت: تاهیر بەگ وەرە دەستێ من، من کچە خوە داتە.

تاهیر بەگ گو: نانا ئەزبەنی بارکی باڤێژە سەر من هەکە ئەزبەنی کاربم هەلگرم ژخوە ئەزێ بێمە دەستێ تە، لێ کو ئەز نکاربم دبن دە ڕابم ژخوە ئەز مالا خوە و تو لمالا خوە.

حوسێن ئاغا سەرێ خوە خستە بەر خوە و پاشی سەرێ خوە ڕاکر و گوت: تاهیر بەگ ما ئەزێ چە بێژم. حەڤت برایێنی وێ هەنە، حەڤت ژن و هەسپ و شور – شیر – و مەرتال و ڕم ژوارە. حەڤتێ گامێش ماز مازانێ – بێریڤان – ژ دۆشانا مالێ رە و حەڤت سەد هێستری قەرمانی ژ بارکرنا کوچی ڕە. و حەڤت هزار لوکی دڤا –دەڤا– ژ باڤێ وێ ڕە. و حەفتێ بارێن خورما ژ شیرانیا وێڕە. و حەڤت سەر کیسێ پەرا ژ بەردەستی و قەرواش. ناڤ مانێ ڕە. و سێ جارا کچا من بەربەری –لبەر– زێڕا بکی وەکی من تشتەک ژتە ناڤێ هەمە ژ ب خوە بهەروە – بەلاش – ببە، من تشتەک ژتە ناڤێ.

هەمە تاهیر بەگ بەزیا(*) دەستێ وی و گوت: مالا خودێ ئاڤا، ئەڤ تشتێ کو تە خوەست هەمی ژ مالا من دهێ – تە ئەز پیتڤی نەمەردا نەکرم.

مستەفا گو: تاهیر بەگ ئەز هیڤی دکم. دڤی دەربێ – دەراڤێ – تەنگ دە، تێ خوە ل مە بگری، هەتا ئەم ڤەگەڕن وەلاتێ خوە، پاشی بسەربلندی وەرە دەست گرتیا – دەزگرا – خوە بگوهێزە.

تاهیر بەگ گو: وەی سەرچاڤا، ئەڤ گوتن یا جوانمێرایە، بێهنا فرە ما خو دونیا ڕۆژ و گاڤەکە. بهارا خوە قەداندن و کوچا خوە – مالێت خوە بارکرن، بەرێ خوە دانە وەلاتێ خوە. مەحمودێ کولاڤانی بهیست کو تاهیر بەگی کچا حوسێن ئاغا خوەستیە. باکرە زیرەک و بەردەڤک و ڕی سپێنی خوە و ژوانڕە داخوازا خوە گوت: یەکی گو: میر مەحمود هەکە تو دخوازی نارنجێ ژ خوەڕە بینی، دڤێ حڤت –هەفت– هزار سوارا ئەم بخوەڕە ببن. ولناڤ ئێلا حوسێن ئاغا پەیابینی، ژ نیڤێ –نیڤا– شەڤێ پێدە مستەفا بکوژن و ب چیلی نارنجێ بگرن و برەڤینی. میر مەحمود ئەڤ گوتن خستەسەری و سوارێن خوە جڤاندن بەرێ خوەدانە ناڤ ئێلا دەرباسا دچۆل و چیا و دول و نەوالاڤە دەرباس بون قوناغەک هلانین و یەک دانین، ڕوژا حەشتا ب ئێڤارەکی وە لناڤ ئێلا حوسێن ئاغا پەیابون. سوار بناڤ دە بەلاڤبون ومیر مەحمود و ب گرگرێن خوەڤە لبن کۆنێ مەزن پەیابون هەتا نیڤی – نیڤا شەڤێ مستەفا لبەر مێڤانا کومی جغارا کرن لو دو فنجانێن ددەستێ وی دە دگەڕیا.

میر مەحمودێ کولاڤانی ژ قەنجی و جومەردیا مستەفا د خوەڕە نەدی کو بێبەختیا لخەزووری خوە بکی وبساریا سبەهێ ڕە لسوارا کرە گازی و ژناڤ کۆنا دەرکەتن دەڤکێ وی گهایێ و گوت: میرێ من، ما ئەم هاتنە ل نانێ زکێ خوە دگەڕن.

میر مەحمود گو: ولە لاوۆ، گوتناتە ڕاستە، لێ بخودێ ژ قەنجیا ڤی جوان، دەستێ من لێ نەگەڕیا کو ئەز ب بێبەختیی وی بکوژم.

(*) بەزین – بەزیان.

بەردەڤک گو: ئەڤ کارێ جوانمێرایە. دەنا خوە کا ئەم لتالانێ واخی، بڤێ نە ڤێ وێ – دێ مستەفا ژ کۆنا دەرکەڤی، سوارێ مە پڕن وی چاغی تو کاری لکۆنا ڤەگەڕی ب چیلێ – بتنێ – نارنجێ بگری و برەڤینی، هەتا مستەفا بتە ئاگاه ببی – هاژ تە بت – تێ خو بگەهینی مانێ. سوارا ل تالانێ دەرباسادا، وکش کش لدەڤێ دەرێ حوسێن ئاغا هشتنی و هەوارا کۆنا دەرکەت و مستەفا وەکە شێرەکێ برنجیر دپێشیا سوارا دە تۆزێ بسەرسەرێ خوە دخی.

سێ شەڤ و سێ ڕۆژان لسەر هەڤ کوشتن ولێدان – لێکدان –، قیرینێ کوڕێ باڤان – قیرنێن کوڕێ بابا – ناڤ تێدانی ڕشکالان، قیرێن شوار –شیرا – ورەقێنێ – ڕەقێنا – مەرتالان ئەو چۆل و چیا داگرتبون(*) Dagirtban – تیر د سەر بریندارا ڤە دچۆن و دهاتن، لیلە – لیلی کچ و بوکا مول قلسە میران ڕادکرن.

ئەڤ ڕەنگ لێدان، مەیدان ژ میر مەحمودێ کولاڤانیڕە ڤالا حشتبو، میر مەحمود ژ سوارا ڕا قەتیا و بەرێ خوە دا کۆنێ مەزن و ب چیلی نارنجێ گرت ئاڤێتە پشت خو و بەرێ خوەدا وەلاتێ کولاڤانی و زوردا داشینێ بوزی و چەند دیار و زنار و دەشت و نەوال دانە پشت خو و چۆ. مستەفا تالانێ خو ڤەگەڕاند و بسەر بلندی بسەر کۆنا دە ڤەگەڕیا و هات ولبەر باڤێ خو پەیابو و دەستێ وی ڕاموسا.

لێ باڤێ کال دبن سمبێلاڤە کەنیا و گوت: هەتا تە تالانێ خوە ئانی خەلکێ تالانێ باڤێ تە ڕەڤاند. هەمە مستەفا سواربوو بەرێ خوەدا زوزانێ کولاڤانێ و زەنگو دانە هەسپێ، قۆناغەک هلانی و یەک دانی، ها لڤر ها لوێ ناجارەکێ ژبا شڤە خوە بزاڤێ ڤەگهاند و گوت: لاوۆ میر مەحمودێ کولاڤانێ نارنجێ دەینە و ڤەگەڕە حسابەکە مە بهەڤڕە هەیە، ئەمێ ببینن و پاشی ئوغراتە – وەغراتە – یا خێری بی. میر مەحمودی نارنج ژ پشت خو ئاڤێت و زۆردا هەسپی و بو کوتکوتا(**) دلێ وی و گەلەک چهول و نەوال و بەستەک بهەڤڕا دقفازتن – دبڕین – و پێشی خوە نە دنێڕی.

جارەکێ لخوە زڤڕی دی کو نە نارنج و نە مستەفا دیارن، هێ ژنو بهنا خوە بەردا – بهنا وی هات –، و هێدی هێدی بەرێ خوەدا مال.

هێ ژ نوڤە میر مەحمودێ کولاڤانی، ئێل و عەشیرەتێن کولاڤانا لهەڤ جڤاندن وبحەڤت دەف و زوڕنا بەرێ خوە دانە وەلاتێ دەرباسا و برێکەتن.

مستەفا نارنج ئاتی مالێ – مال – و هێ ژ نوڤە کاغەزەک ڕەشکر و شاندە باژاڕێ – باژێڕێ – ڕهایێ. هاها برە تاهیر بەگ بکوچ و ئێلی ڤە دهەوارامە بێ، هەکە نا ئەو پشتا ستوێ خوە ببینن، نارنجێ هەو دبین. میر مەحمودی کولاڤانی بکوچ و ئێلێن(***) خو بحەڤت دەف و زوڕنا کارێ خوە کرییە و دخوازی بدارێ زۆرێ نارنجێ ژ خوەڕە بینی.

عەسکەرێ میر مەحمودێ کولاڤانی نەسەرییە، نەبنییە – (نەسەر هەیە و نەبن هەیە).

(*) داگرتبون تژی دەنگ کربون.

(**) کوت – کوت = قوتە قوت.

(***) کوچو ئێل.

حەڤت دەف و زوڕنا بسەر كۆنێ دەرباسدە گرتییە ،
گوتنەک ژ مستەفا ئاغا شاندییە
هەکە تو خوەها خوە بدی من، بدە بقەنجییە ،
هەکە نا – نە – ئەزێ چرا دەرباسا ڤەمرینم ژ بنییە
گاڤا مێرک ولو ژ مستەفارە گوتییە ،
مستەفا گو: لاوۆ گوهی و دەنگێ تە کەتییە
هنکی ڤردە وەرە بێ داخوازا تە چییە ؟
ئەز نزانم ژکو هاتییە تو ژ کوییە
گاڤا مێرک بسەر مستەفا دە بەزییە
ئاغێ بهەردو چەنگی وی گرتییە
پوز و چنگ و هەر دو گوهێ وی بڕییە
ئەو کول و کولک بسەر مەحمودێ کولاڤانی دە شاندییە
گاڤا میر مەحمود چاڤ لە پەیایێ خوە کرییە
گو: مالا وی ئاڤا قاپوتەکی سۆر ل پەیایێ مە کریە
گاڤا ڕەبەنو هات – ڕەبەنو هات و بو ل ملحەما دەڤێ وییە
گو سەد جاری پک بخودی ڤی حسابێ – با – خوە کرییە
سەرێ سبهێ مستەفا کاروبارێ خوە کرییە
خوە ڕاپێچا و داکەتە پێشیا عەسکەرێ وییە
عەسکەرێ مەحمودی کولاڤانی بێ سەری وبێ بنییە
هێ ژ نو کوڕێ باڤا فێهرس و عەگیدا هەڤ گرتییە
ستی شەڤ و ڕۆژا هەر دبەندا هەڤدی گرتییە
مەیدان جهێ مێرایە نەبی ئەول وب، ببەختییە
قرێنێ سوارا، نالە – نالێ بریندارا و کەتی یایە
کرن نەکرن یەکی زۆرا یەکی نەبرییە
مێرم لوادە لوادە
شورێ کەرمانی ددەستادە
مستەفا کەتە ناڤا وادە
عەسکرێ کولاڤانی شکەست و کەتە دکونادە
کولاکێ میر مەحمود هیە: دونگژی عرەبە
سوارەکێ چەلەنگ و مێرخاس و بکزەبە
لمەیدانێ وکە چرخ و لەولبە

میر مەحمود بانکری(*) گو: برە مستەفا ژ تەڕەیە
دونگژ دەستێ خوە ئاڤێتە سەر ڕمێ
گو: میرێ من دۆرا منە ئەزێ بچمێ
توگوهـ مەدە لقیرێن و حم حمێ
ئەگەر خودێ بێ ئەرێ، ئەزێ ژ مەیدانێ بەر دەمێ
مریم قیرێنە و هالانە
لهەر دو فێرسا تەنگ – تنگ – بو مەیدانە
شڕ شڕێ فێرس و شێرانە
بو ملقێن قلوچی بەردانە
مستەفا باکرە دونگژ بگرانی
گو: دونگژۆ تو فیهرس و پەهلەوانی
لاوۆ گونەهێ خوە مەخە ستوێ من مروڤەکی بیانی
ئەڤ نە مەیدانا تەیە تو شەڕێ مستەفا نزانی
دونگژ گو: ئاغا ئەڤ چە گوتن وخێرە
ئەڤ مەیدانە بکری خوە وەرە
بەختێ من وباڤێ من ژ تەڕە
نارنجێ بدە من ئەز تە ناکوژم بیم ژئاغایێ خوەڕە
ئاغا دە وایێ، دە وایێ
کەکێ نارنجێ ژ نوڤە دادایێ
هەڤدی داخستن کر بەلایێ
سەرێ مستەفا ژ نوڤە کەتە بەلایێ
مستەفا لمەیدانێ بەزیا
و کەلاتک بگندرێ ژ چیا
دەنگ کەتە نەوال و گەلیا
رمەک ئاڤێتە دونگژێ عەربە ڕەڤیا
ژ مستەفا وەرە کو دونگژ کوشتیە
دونگژ ژی دورکەت و کەنیا
گو: ئاغا بەسە، دورا من هاتییە
سەرێ شلفێ(**) ل رانێ چەپێ خستیە

(*) باکری – بانکری: گازی کریە

(**) شلف، ئالاڤێ شەرییە

مستەفا بریندارە د مێرگێ دە
وکە گوڕی کەتە ناڤا کومێ دە
نارنجێ بچاڤێ سەرێ خوەدە
گو: دونگژ ڕمەک لبەری دە
نارنجێ بانکر: عەمەرۆ لاوۆ بلەزینە
ڤێ کاغەزێ بخوەڕە هلینە
خو ب باژاڕێ قوچە ڕهایێ بگەهینە
هانا – هانهو – تاهیر بەگ ژمەڕە وەرینە – بینە –
ئاغا عومەرێ بحەکارییە
چیم ژ زلکێ دەزییە
وتۆق ژ غەزالێ کرییە
و بازدان ژ بای گرتییە
قوناغەک هلانی و یەک دانییە
خوە ل باژاڕێ ڕهایێ گرتییە
تەڤێنی ژ دەرێ باژێڕ(*) ئانییە
لمالا تاهیر بەگی پرسییە
گو: تاهیر بەگ نەلماله، زەینەل بەگ لشونا وییە
هێدیکا عومەر کاغەز ددەستا دە دانییە
زەینەل بەگ کاغەز بدزی خوندییە
بسەرێ لێڤا –لێڤی – بعومەرڕە کەنییە
عمو کاغەز ژ دەستا گرتییە
گو: بگەیم – بەگێ من – کەلەها هومانی ل کوییە؟
وی خێر دڕوی زینەل بەگ نەدییە
بەرێ خوە دا کەلەها هومانی و بەزییە
زەینەل بەگ بناڤ باژێڕ کەتییە
چل پێنجی سوار صابون فرۆش گرتییە
هێ ژنوڤە بئالیێ مالێ ڤە بەزییە
خورجە زینا خوە ژکوتلک و شامبورکا تژی کرییە
زەینەل بەگ مروڤکێ باژاڕێ ئەفندییە
هێ دعەمرێ خوە دە نەشەڕ و نەسواربون نەدییە

(*) تەڤێن ژی ئینان = گەهشتنی.

لشونا هەسپێ کەحیل بەرگیل ئانییە
کەتە پێشیا سوارا و مەشییە
بەگێ منۆ ڕهایێ د وێدە
بەرگیلێ زەینەل بەگ ناچی بڕێدە
کو بەلکی تی(*) بویە ئو بریە بسەر ئاڤێدە
چقا بزەنگوا لێدا حرمی – هەرما – دوێدە
بەگێ منو بهارە بهارە
زەینەل بەگ مروڤەکێ سرت(**) و دوژوارە
قەلتی بەرگیلێ خوە بقامچیا بدارە
بزوری ئەو گهاندە ناڤ سوارە – ڕا –
ئاغایێ منو دەهانە، دەهانە
لسەرسەرێ مستەفا شنگێنێ شورانە – شیرانە
قیرێن و ناڤ تێدان و لێدانە
هالان و لێلان و تالانە
نارنجێ دەرکەت و لژێر نێڕییە
چاڤێ وێ ل تیپەک سوارا کەتییە
گو: ئەڤ زەینەل بەگە پێشیا هەوارێ کەتییە
لێ ڕەبەنو باژاڕییە، وی شەڕ ب چاڤا نەدییە
گاڤا زەینەل بەگ چاڤ لکوما سوارا کەتییە
رهەک ژ ناڤا دلێ زەینەل بەگی قەتییە
گو: جانم ئەڤ قرەبالغ هەمی ژبو چییە؟
یەکی گو: میرێ من ئەڤ شەڕێ کورمانجییە

***

گاڤا سوار لڤیان بەرگیلێ زەینەل بەگ بەزییە
بسەری ڤە خوە لکوما دوژمنا گرتییە
ژ خەلکێ وەرە کو زەینەل بەگ ئێریش کرییە
هەسپێ زەینەل بەگ لئرخەکێ تەرپلی(***) و کەتییە

(*) تی Ti – تی بون – تێهنی – بون
(**) سرت Sirt.
(***) تەرپلی – هەلنگڤتن.

كوما دژمنا(*) دورا زەینەل بەگ گرتییە
یەکی ڕمەک لدەرزکا پشتێ ختییە
بهنا -بێهنا- شامبورکا کوتلکا دمێرگێ نورییە
تەیرا لسەر تەرمێ زەینەل بەگێ ڕستییە(**)

***

زوزانێ دەرباسا ب کانی یە
ئەمێ بێنە سەر تاهیر بەگ، حەسوێ بەلەکا، عەلی لاوا خالێ وییە
عومەر خوە دکەلها هومانی گرتییە
کاغەز ددەستێ تاهیر بەگ دانییە
گاڤا تاهیر بەگێ کاغەز خوەندییە
پێچا و د بەریکا خوەدە دانییە
گو: خالۆ بخاترێ -را- وە کارێ من لمال دا کەتییە
گو: لاوۆ بێژە کا کارێ تە چییە؟
تاهیر بەگێ بخالێ خوەڕە کەتییە
خالێ وی کەنی وی فەهم کرییە - ئەو تێ گەهشتییە -
کاغەز ژ دەستا گرتییە
گاڤا کو خوەند هەر تشت زانییە
حەسەن بەلەکا گو: ئاپو دە ڕابە هاتە سەر ئاپاشییە
عەلی یێ لاوا چو سەر بەربەر رها خو بڕییە
بەربەر گو: ئاپو کورکرنا ڕهاتە چییە؟
تو ئیرو سێ ژ مالا خودی هاتییە
بازاڕێ ڕهایێ خوشە بگێڕە
بو ئەزێ هەرم جەنگێ ڕهێ بەردم ژکییە
عەلی لاوا بڕێ کەت و حەسەن بەلەک و حەڤت سەد سوارێ پێڕە
دەرباسبون دبەر باژاڕێ ڕهایێ ڕە
تاهیر بەگێ هزار سوار ختنە ناڤ تاوادە
بەرێ خوە دانە گەلی و چۆل و چیادە
سەرێ وان سنیورێ شر و کونادە
تاهیر بەگێ ب عەسکەرێ خوەڤە لوادە

(*) دژمن - دوشمن.

(**) ڕستن Ristin = نیشتن ڕستن = تخثر Ristin = غزل

کۆنێ مستەفا گران و بگیرە
حەسەن بەلەک گوتە علی یێ لاوا: ئاپو تو ڕونە بنێرە
ئەز برازیێ، ئەز ژبەر خوە و تەڤە هەرم شەڕە
تو بالا خوە بدە شەڕێ عەگید و فێهرس و خوش مێرە
علی یێ لاوا گو: برازێ تە وایە نەوایە -وەیە - نەوەیە
ژبەرێ دە دبێژن ئارئاری قورمایە - ئاگر ئاگرێ قورمایە.
هەچێ شەڕە ب خاپ و فن و حیلایە
ئەڤ ڕوژا ئاپێ تەیە، نەرۆژا پەسن خورتایە؟
حەسەن بەلەک گو: ئاپو لمن و لڤی گری
عەسکەرێ تاهیر بەگێ گرانە ئێ و دبهوری
من گو قەی تێ بنێ کۆنێ مستەفاووتێ ل برازێ خۆ نێری. لێ خویایە تێ پەسن و خورتێ خوەدکی،
ناخو تو ژمن چێتری
حەسەن بەلەک و ئاپێ خو چەکرن
دارێ ڕما - ڕوما دهەڤدی وەرکرن
ملێ هەڤدی بکز بدارانا کول کرن
کرن نەکرن زۆرا هەڤ دی نەبرن
نارنجێ ژ کۆن دەرکەت بگرانییە
بەرێ خوە دا حەسەن بەلەک و عەلی یێ لاوا ئاپێ وییە
گو خوەدێ پارێزی تو خوە دکی هەڤالێ ڤی کاییبە
مەدگو: بەلکی تو هەوارا مە هاتییە
حەسەن بەلەک بەرێ خوە دا هەوارێ و بەزییە
عەلی لاوا بەرێ خوە دا زۆزانێ کولاڤانێ بێ دەنگییە
مالا میر مەحمود و تەرشێ وەلاتی وی ئانییە
و هێ ژ نوڤە خوە بەردا کوما بێ سەری و بێ بنییە
بو نالنالێ بریندارا و برین ڕشکال وڕێ سپیایە
کوشتن و تالان و شەڕە بێ داوییە
عەلی لاوا کەتە ڤی ئالییە، حەسەن بەلەک کەتە وی ئالییە
عەسکرێ میر مەحمودێ کولاڤانی شکەستییە
کۆنێ مستەفا مەزنە بگیرە
کوڕێ باڤا هەڤدی گرتن وەکی پەزە(*)

(*) پەز Paz = پز Piz.

سوارا لدۆرا میر مەحمودێ کولاڤانی کرن گیرە
دەنگێ ڕەشکا
قیرڕێن خورتا هالانی کوڕێ جوامێرایە
نارنجێ ڕابو ژکۆنی مەزن دەرکەتییە
ب سێ دەنگا ژسوارا لەیلاندییە
سەرێ مەحمودێ کولاڤانی دسەرێ مستەفا دەرکەتییە
گاڤا چاڤ لێ کت گو: هم ها وەرە ڤەیە.
ژنشکا سەرێ وی و حەسەن بەلەک لهەڤ کەتییە
دیسا بپاشدە بلەز بازدا ڤەگەڕییە
سەرێ وی وتاهیر بەگێ لهەڤ کەتییە
ژبەر وی و علی لاوا کالێ مێر خاس لهەڤ کەتییە
علی گو: بخودێ تو خلاس نابی ژڤی لەپییە
هەر چار فێهرس کەتن سەر پشتا وییە
هەر چارا ڕم بهەڤرە ل موڤکا(*) پشتاوی خستییە
سەرێ وی ژێکرن بکول مصریایە
ژ نارنج خاتونێ ڕەکرن دیارییە
کوما کولاوڤانا بجارەک شکەستییە
مستەفا داوەتا تاهیر بەگێ لدار دانییە،
بو قیرِ قیرِێ موترب و قرە چیایە
مستەفا هەر یەکی پرواک لوا کرییە
حەڤت شەڤ و حەڤت ڕۆژ داوەتا خوەکرییە
روژا حەشتا بەرێ خوەدانە ڕهایێ کالکویە
چیرۆکا نارنج خاتونێ لڤر قەدیا
برە خوەش بی سەرێ جڤاتێ دگوندیا

***

(*) موڤک = movik موریک morîk.

تەحتە بیش(*)

ژدەفتەرێت جەگەرخوینی
هاتە ڤەگوهازتن

کاڤلێ تەحتەبیش، دناڤبەرا دارێ و کورک دە هەتا ئیرو ژی ب ڤی دمینی. تەحتە بیش ژ کلیش (کلس) پێڤە تشتەکێ دی لێ دەرناکەڤی. ژ خوەڕە (ئەوب خو) دسەرێ چیاکی دەیە. ب زۆری ڕێ پێ (پەیاڕێ) دکەڤی. جارنان شڤان بزنێ خوە لێ دچەراند.

تەحتە بیش جیکێ نەخۆشە، لێ ب خوەدێ (بو خودانێت) خوە گەلەک شرین و گران بهایە.

جارەکێ ژجاران، یەک ژ خوەدێ (خوەدانێ) تەحتە بیش ب ڕوتی و پەریشانی و ڕێنجەری گهایە باژێڕێ ستانبولێ، ئو ل وێ دە ب سالا و دەما کار و خەبات کریە. پشتا وی ژبارێ دەولەمەندا کول بویە، لێ چارە ژ خوەڕە نەدییە. هەر ب ڤی ئاوایی چەند سالێن دور و درێژ پەریشان مایە.

رۆژەکێ کچە باڤەک (کچەکا بابێ خو) لێ ڕاست هاتیە، خویایە (خودانا) سەر و چمچ، سەر و سکەهێ وی پاکژ و بژین و ئەو ب خو ب دار و بەر (بەژن و بالابو) کچکێ ئەو ئەڤینانییە (حەژێکریە).

یان ژی ئەختیار (کالو) ژ بێ نەفسی، پیری و ژ بێ کەسی، هەر دوا لە هەڤ پرسی، هەر چاوا بو هەر دوا ئێک و دو ئەڤاند (هەباند) و پاشی هەڤدی مارکرن.

ژنک خوەدێ مال و خان و خاندان بو. مێرک ژی ب دار و بەر و کێم دیدار بو. ب ڤی ئاوایی چەند سالان ب هەڤڕە ب دلخۆشی و گەردەن ئازادی و سەربلندی ڕابوراندن. ئەو گیرها دەستێ وی ژی هاتە شوشتنێ، لنگێ (پێت) وی یێت ب چاروخ (ب کالک) کەتن قوندرا، ئەو کنجێ زیتورێ زیڤاری ئەو جلکێت پەڕتی یێت دەروزیێ) یێت لێ (لبەر) هاتن گوهارتن. برچی (برسی) بون بو دەولەمەندی و ڕێنجبەری پێکەتن هاتن فروتن.

هەر چاوا بی لێ شرینیا وەلات ژ بیرا وی ناچی. هەر چ قاسی «تەحتە بیش» نەخۆش دبی، ئەڤ ئاڤانی (ئاڤەدانی)یە ئەڤانی یەکە بلند ئاڤاکرییە.

ژ لەوڕا ڕۆژەکی لسەر پشتا قەسرێ دچۆ و دهات، بەرێ وی کەتە کوردستانێ و «تەحتە بیش» هاتە بیرا وی، کەلا گریێ داسەر و هێسترا (روندکا) دچاڤا ڕە ئاڤێت (دچاڤادا گورکوڕ هاتن خار) ژنکێ باکرێ و گو: «کورۆ چ هاتیە بیراتە، کو تو دگری، خودێ خێربکی (خێرکەت)؟ تە تشتەک ل دۆر من دییە؟ یان تو ب سەر گوما کەتی، ڕاست بێژە کا دەردێ دلێ تە چیە؟

مێرک گو: نا ولە، ئەز گەلەک ب (ژ) تە دل خۆشی دبم و تە ب چاڤێ خوە نادم، لێ وەلات شرینە. هاتیە (هاتە) بیرا من دلێ من دشەوتی (دسوژی).

ژنکێ گو: حەیران، هەکە وەلاتێ تە هەو قاس خۆش و شرینە، برا (بلا) ئەمێ ب هەڤڕە هەڕن،

(*) تەحتە بیش، دیارە تەحتا بویشییە و لێکدایە.

(پێکڤە چین) وەلاتێ تە.

رۆژا دی (پاشتر) دەست ب فروتنا خان و مان (خانی و ناڤ مالی) و هور و مورێن خوە کرن و فروتن. پشتی چەند رۆژن بازرگانێ خوە باکرن (گازیکرن) و بەرێ خوە دانە وەلاتێ کوردستانێ و هاتن «تەختە بیش».

لێ چاوا گهانە ناڤ کاڤلێن «تەحتە بیش» مێرک کنجێ خوە ئاڤێتن و خوە دناڤ گیایێ وێ دە گەڤراند و گوت: ئاخ تەحتە بیش! ژنکێ گو: کورۆ مال خرابۆ قەی وەلاتێ تە تەحتە بیش ئەڤە (ئەڤەیە) ؟! کۆ: ئەرێ وله، ژنکێ جهێ باڤ و کالێ منە، کەڤرێ پێشیا جهی کو ئەز لێ هاتم دونیایێ، ئەڤە، ئەڤ تەحتە بیشە!

ژنکێ ئیڤاری کێر دا قرکا وی و سەرێ وی ژێکر و دناڤ کاڤلێ «تەحت بیش» دە ڤەشارت، و ب مال و بازرگانێ خوەڤە رێ گرت ڤەگەریا وەلاتێ خوە.

ژ وێ رۆژێ دە (وەرە) ملەتێ کورد، ڤێ چیرۆکی ژهەڤرە دبێژن: «ئاخ تەحتە بیشی».

***

چێرۆکا ڕوڤی و کوسی (رویڤی و کویسەلەی)

ژ دەفتەرێت جەگەرخوینی

هاتە ڤەگوهازتن

١٩٧٤/٣/٣١

جارەکێ ڕوڤی و کوسی بونە هەمپارێ هەڤ و ب هەڤرە دەخلا (دەخلێ) خوە چاندن. وێ سالێ خودێ چێکر گەلەکی دەخلا وان باش هات و رۆژا بارکرنێ هەر دو هەمپار (هەڤبەر - هەڤپشک) ل هەڤ رونشتن و گوتن: ئەمێ ئیسال چاوا ل هەڤ پارکن (لێک ڤەکین).

روڤی گو: ئەمێ بکین دو کوما و هەرو هەرن نەوالێ و بازدن، کی بەری گهایێ (گەهشتێ) ئەوێ ژخوەرە پارا (باهرا) خو بەری بگری. کوسی داخوازا ڕوڤی ناسکر (زانی) و گوت: باشە برە ولوبی. لێ ئێڤاری ڕوڤی هاتە مال دلخۆشی و ڕوی گەشی گوتە ژنا خوە، هێدی وەرە، تو دزانی من چ گریە، بێدەر (جوخین) هەمی وێ (دێ) ژ من ڕە بمینی.

تەنێ (بتنێ) کوسی چۆ جەم هەڤالەکێ خوە و ژێرە گو: «هەی مال وێران ڕوڤی دخوازی دەخلا (دەخلێ) من تەڤی ژخوەرە بدزی، و چیرۆکا خوە ژێرە گوت. کوسی گو هەڤالێ خوە: تو زانی (دزانی) ئەمێ چ بکن ب سەرێ وی؟ تو پێرە (دگەل) هەرە نەوالێ (نهالێ) و ئەزێ بکەڤم ناڤ کوما مەزن، کەنگی هات، ئەزێ دەرکەڤم و بێژم، ئەڤ کوم من ژخوەرە گرتیە، ئەز بەری تەهاتمە.

سپێدێ هەر دو هاتن سەر بێدەرێ و ب هەڤرە چۆنە نەوالێ و بازدان، لێ ما کەنگی کوسی کاری (دشێت) بگەهی ڕوڤی؟

روڤی دی ژێ کر (بەری ڕاکر - پێشکەت) و هاتە سەرکوما مەزن، لێ هەڤالێ وی گو: هی من ئەڤ

کوم ژ وردە (ژوێرێ) ژ خوەڕە گرتییە، هێ (هێژ) تو ل نەوالێ ئەز گهامە ڤر (ڤێرە).

روڤی دەڤ ل لێڤا خوە کر (لێڤا خوگەزت) و گو: بخودێ چیرۆک دوژوارە و چاڤێن خوە گرتن و هن (هندەک) خاپینێ (فند فێلێت) دی ئانینە بیرا خو و گو: نا (نە) ئەز وە ناکم ب نیربی، کی ژ مە سالێ وی پڕ دەرباسی بونە (داکەڤتی ترە) برە کوما مەزن ژێرەبی (بو وی بت).

کوسی گو: بنێرە هلا تو کیژان سالێ هاتیە دنیایێ؟

روڤی گو: دسالا کو ئادەم هاتیە دنیایێ ئەز چێ بومە.

هەمە کوسە پوژنی و هێسترێن وی هاتن خوارێ. ڕوڤی گو:

برا تە خێرە دگری؟

کوسی گو: هی برا گۆریا سەرێ تەبی، دوێ سالێ دە کوڕگێ (کوڕەکێ) من خورت چاردە سالی، سەرێ خوە دانی و مر.

رۆڤی بەرێ خودایێ و گو: تفو ل ڕویێ تەبی، من زانی بو ئەڤ قرمچونکێ ستوێ تە نەئێ ڤا سالانە.

***

چیرۆکا کەلەبابا غای(*)

ژ دەفتەرێت جەگەرخوینی

هاتەڤەگوهازتن

(١٩٦٤/٥/٥)

رۆژەکێ پیرێ دانێ خوە دکوتا. کەلەبابی (دیکلی) ژی هات و نکلوکەک (نکلەک) لێدا و چاڤەکێ وی ڕژاند (پەشاند) کەلەبابا (کروس)(**) ڕابو و بەرێ خوەدا چۆلی و چۆ چۆ و چۆ ل کێچەکی ڕاست هاتن (راست ئێک کەڤتن).

کێچێ گو: تێ هەڕی کو ئاپێ کەلەباب (تو دێ کیڤەچی مامێ کروسی؟ قوزلقورتا باڤێ کەلەباب، لێ ئەز بێژم چ (چ بێژم)؟ بێژە کەلەبابا ئاغا؟!

کیچێ گو: تێ هەڕی کو کەلەبابا ئاغا؟

کەلەباب گو: ئەزێ هەڕم چۆل و چۆلستان، بەڕی و بەڕێستان (بەڕستان) شار و شارستان بینم کومەکە گران، پیرا بێ دران (ددان)، چاڤێ م دەرانییە (ئینایە دەر) ژبو لێکدان.

کێچێ گو: ما تو م ژی ب خوەڕە نابی؟

کەلەباب گو: چما نابم. هەر دو ب هەڤڕە چۆن، چۆن ... گهانە مارکی (مارەکی). مار گو: تێ هەڕی کو (تو دێ کیڤەچی) کەلەباب؟ کەلەباب گو: قوزلقورتا باڤێ کەلەباب؟

(*) چیرۆکا دیکل ئاغایی ژی تێتە گوتن.

(**) ئەڤ سێ ناڤە دزمانێ کوردی کرمانجی (کەلەباب، کروسی و دیکل) ب کارتێن و ب سۆرانی (کەلەباب و کەلەشێر)

مار گو: لێ بێژم چی (پا چ بێژم)؟

کەلەباب گو: بێژە کەلەبابا ئاغا.

مار گو: تێ هەڕی کو (دێ چییە کیرێ) کەلەبابا ئاغا؟

کەلەباب گو: ئەزێ هەڕم شار و شارستان و چۆل و چۆلستان بینم کومەکە گران سەر پیرا بێ دران، چاڤێ مە دەرانییە ژ بۆ لێکدان(*)

مار گو: ما تو م ژی ب خوەڕە نابی؟ گو: بەلێ. چۆ. چۆن... ل گوندورەکی ڕاست هاتن.

گوندور گو: ها کەلەباب!

کەلەباب گو: قوزلقورتا باڤێ کەلەباب؟

گو: ما چ بێژم؟!

کەلەباب گو: بێژە کەلەبابا ئاغا.

گوندور گو: تێ هەڕی کو کەلەبابا ئاغا؟

کەلەباب گو: ئەزێ هەڕم چۆل و چۆلستان، شار و شارستان بینم کومەکە گران، سەر پیرا بێ دران، چاڤێ من دەرانییە ژ بو لێکدان.

گوندور گو: ما تو م ژی ب خوەرە نابی؟

کەلەباب گو: چما تە نابم. چۆ چۆن... ل تاژیەکی ڕاست هاتن.

تاژی گو: ها کەلەباب.

کەلەباب گو: قوزلقورتا باڤێ کەلەباب؟

تاژی گو: لێ ما چ بێژم؟

کەلەباب گو: بێژە کەلەبابا ئاغا.

تاژی گو: تێ هەڕی کو؟

کەلەباب گو: ئەزێ هەڕم چۆل و چۆلستان، شار و شارستان، بینم کومەکە گران لسەر پیرا بێ دران، چاڤێ من دەرانییە ژ بو لێکدان.

تاژی گو: ما تو من ژی ب خوەڕە نابی!

گۆ: بەلێ. چۆن چۆن. ل ڕیخەکێ ڕاست هاتن. ڕیخێ گو: ها کەلەباب؟ گو: قوزلقورتا باڤێ کەلەباب.ڕیخێ گو: لێ ما بێژم چی؟

گو: بێژە کەلەبابا ئاغا.

گو: ها کەلەبابا ئاغا، تێ هەڕێ کو؟

کەلەباب گو: ئەز هەڕم چۆل و چۆلستان، شار و شارستان، بینم کومەکە گران ب سەر پیرا بێ دران، چاڤێ من دەرانییە ژ بو لێکدان.

گۆ: ما تو م ژی ب خوەرە نابی؟ گو: بەلێ.

(*) ژ بو لێکدان = ژ بو شەڕی.

ب هەڤرە (پێکڤە) ڤەگەڕیان و هاتن ئێڤاری ب سەر خانیێ پیرێدە گرتن. کێچ کەتە بەر دۆخینێ (مال دۆخینێ). ماری خو ل ستونێ پێچا. ڕیخ کەتە تفکی، گوندور چو سەر دەڤێ دەری (سەرەدەرێ) تاژی ل بەر دەری ما. کەلەبابی گو (کر) قی قی.

پیرێ گو: قوزلقورت، هێ ب دلی (دەمێ) ئێڤاریە بانگ ددی؟

کێچێ زۆر دایێ لاشێ (لەشی وێ خوراند و دەڤ ل کر (لەق لێدا). پیرێ گو: ئەو تویی. ئەز ڕابم ئاگرەکی بکم، تە بگرم، تە بکوژم. گاڤا دەستێ خوە خستە تفکی دەستێ وێ ل (ب) ڕیخێ کەت. پیرێ کر کو ب ستونێ پاقژکی، ماری پێڤەدا. دەرکەتە دەرڤە کرە هاوار گوندور بسەردە کەت.

تاژی خوە چنک (موت) کری ژ هەڤ ڤەوەشاند و کەلەباب ژی ب نکولا ب چاڤێ وێ کەت و ڕژاند و تولا خوە ستاند (ژێ ستاند).

***

هەتا عەقل ناسکر مال خلاسکر

ژ دەفتەرێت جەگەرخوینی هاتەڤەگوهازتن

(١٩٦٤/٤/٣)

شێرۆ کوڕێ خانەدانەکا پڕ مەزن بو. ڕۆژا باڤێ وی سەرێ خوەدانی. گەلەک مالێ دنیایێ ب شون خوڤە هشت. لێ شێرۆ خورت و دل بژوکی کر و گوڤەند بو ب سەدان هەڤال، تۆلاز، سەرسەری، بێ ئومک (بێبەخت)، نان کۆر، ل دۆرا خو چڤاندن و مالێ خو ل وان خەرج دکر (دمەزخاند). هەر شەڤ، جڤات، ستران، دیلان گر و گوڤەند و خوارن و ڤەخوارن. دیا وی گەلەک جاران ژێڕە دگوت: «کوڕێ من دەڤ ژڤی ئاویی بەردە، لێ شێرۆ بێ دلیا دیا خو دکر و دەڤ ژ کارێ خوە بەرنەدا (دەست ژێ بەرنەدا) و هێ (هێژ) پێتر پێدە چۆ. دەیکا وی ڕۆژەکێ دەستێ خوە دابەر ڕوییێ خوە و پورین و گوت: «گەلۆ دێ داوییا (دویماهییا) کوڕێ من چ بی؟ ئەزانم (ئەز دزانم) کو ئەڤ قرێژا دۆرا وی، وێ (دێ) شەپرزە بمینی. ئەز هنگی چ کارم بکم. دڤێ ژ نها ئەز هوستاییێکی بکم. دێ وەکە مێرا کەتە ناڤ مالێ خوە. سندوقەک پەرە (پارە) گرێدا و ڤەشارت و دەستورا کوڕێ خوە لێ لێ د (دا) و گوت: کوڕێ من، تشتەکی ددلێ خوەدە مەهێلە (نەهێلە). ژ خوە دونیا ئەڤە هەتا تو ساغی، سەربلند و دلخوەش دەرباسکە، مالێ باڤێ تە پڕە، هنگی ساغی بەسی تەیە.

شێرۆ وەکە مێرا مالێ خوە وە ڕەشاند، لێ تەڤ خستە دەڤێ تەرەسی و نەمەردیدا. چەند سال دوێ ناڤێ چۆن، بەلەنگازی (بەلەنگازیێ) سەرێ خوە لێ هلدا و پەریشانی ب سەردا هات، ڕۆژ ب ڕۆژ بەر بکو تالا ڕەبەنی و پارسکی ڤە دگەندری.

ئەو هەڤالێن کو ل سەر سفرا(*) مەزن دبون، هێدی هێدی خوگرتن (دەستێ خوگرتن) و دەولەمەند بون. ئێدی دۆری وی دچۆن و کەنی پێ دکرن (تڕانە پێ دکرن)، هەر کەسی ناڤێ وی ب نەزانی هلددا، ڕوییێ

(*) مێرێت پاری بون هەڤالێت وی.

خوه ژێ دقورمچاند (چاڤێت خو ژێ دگرتن و یاری پێت خو پێ دکرن). کرمانج دبێژن: کو گور پیر دبی، دبی قەشمەرێ کوچکا (هەکو گورگ پیر دبیت دبیتە پێ ترانکێ کوچکا).

جارەکێ شێرۆ بهیست کو هەڤال هەمی چۆنە گەشت و سێرانێ، دڤیا بو ئەو ژی، تشتەکی بو خوەڕە ببی. چڤا ل (د) خو خەبتی لێ. ژ قروشەکی پێتر ب خوەڕە نەدی. ڕابو بیست پەرە دا ب ماست و ئێدی ب نان، ئو بەرێ خوە دا رێ چۆ. ب ڕێ دە کا ماستێ خوە دانی و دەستاڤەک ڕژاند (چو دەستاڤێ) و ل ڤەگەڕێ دی (دیت) کوچک ماستێ وی دخوار، ڕابو ڕژاند (رشت) و چۆ جەم هەڤالێن خوە و نانێ خوە بورساند و هێستر دقرکا ویدا چۆنە خوار. هەڤالێن وی، هەڤالێن بێ باڤ (شیر حەرام) لێ گهانە هەڤ و ژێڕە گوتن: مال خراب کا تە چ ئانیە ژخوەڕە؟ وی گو: من ژ خوەڕە هنەک ماست ئانی بو، لێ کوچکی چەلپاند (هەرماند)، من ڕژاند (رشت) هەمب هەڤالێن نانو هەڤالێت پاری ب هەڤرە کەنیان (کەنین) و گوتن: چاوا کۆچک بخوی! ب هەڤرە کرن قیرێن و دەست ب کەنیێ کرن، چاوا کوچک ماست بخوی! کەسێ تشتێ و لو نەدیە. هێ پێتر پۆزێ (دفنا) شێر شەوتی (دفنا وی شکەسن) و ڕابو ژ وێرێ دا رێ و هاتە جەم دیا خو و گوت: «دایێ ئەز گەلەک ل گوتنێن تە گوتینە من پوشەمان (پێشەمان) بوم.لێ چ بکم، «هەتا من عەقل ناسکر مال خلاسکر». ئەز هیڤی دکم تو شیرێ بەرێ خوە دروست بکی. نها ئەز دخوازم هەڕم خوە ژ دەردێ ڤان تەرەزان (تەرەسان) بکوژم، قە نەبێ (چو نەبیت) برە (بلا) گونەهێ تە کەڤی ستوێ من! دێ (دایێ لێ نێری و گوت: کوڕێ من چما تێ هەڕی خوە بکوژی، (چەوا تو دێ چی خو بکوژی) ئەز ناخوازم تو خوە بکوژی، لی تەنێ دخوازم خوە ناسبکی (خو بنیاسی) ئەز دیا (دەیکا) تەمە، هێ (هێژ) تێرا تە ل جەم من مایە، ئەگەر تو دکاری دەستێ خوە بگری بەسی تەیە.

شێرۆ ئەنیا دیا خوە ماچکر و گوت: سەد مێرێ خراب ب قوربانا (گۆری) ژنەکەجی (تێگەهشتی) بن، ژیرۆ پێڤە ئەزێ گەلەک ل خو مقاتەبم (ئەز دێ گەلەک هشیاری خوبم).

دایکێ دەڤی (دەرێ) سندوقێ ژێڕە ڤەکر و دەستورا وی لێدا گوت: ها ڤایە (ئەڤەیە) مالا (مالێ) تە، ئێدی ئەز ب کێری تە نما بێم کوڕێ من. لاوک ڕابو هەر تشت وەکە بەرێ ل مالا خوەدانی و ڕۆژا پاشی باکرە هەڤالێن خوە و ژوانڕە گوت: گەلی هەڤالان هون تەڤ ڕۆژا چارشەمبی ل جەم من مێڤانن، لێ ژوان وە نەخوارن و نە ڤەخوارن چێکر و دانی بەروان.

بەری هەر تشتەکی چیرۆکا ڤەشاردنا مالێ خوە ژ وان ڕە هور و کور ب دارڤەکر و گوت: گەلی هەڤالا تشتەک کەسێ نەدیتی دڤێ چیرۆکا مە دە دەردەکەڤی. باڤێ من هنک Hinik نان و هنک ڕساس د ئۆدەکێدا هلانی بون، گدیانینۆ، مشکا ڕساس خواربو و هێ نان دجهێ خوە دەبو. هەمیان ل هەڤ نێری (بەرێ خودا ئێک) و گوتن: «راستە مشک بێ باڤە، کاری (دشێت) ڕساسی بخوی (بخوت) بەلێ کاری بخوی. هەمە (هەما) شێرۆ دەستێ خوە ئاڤێتە دارێ خو و ڕپاندە (ڤەوەشاند) وان و گوت: هەی تەرەسینۆ، چما ب بەلەنگازی کوچک نکاری ماستێ من بخوی، لێ ب دەولەمەندی مشک کاری ڕساسێ من بخوی؟!

***

گوڕیێ سێوی

ژ دەفتەرێت جەگەرخوینی

هاتەڤەگوهازتن

(١٩٦٤/٥/١٥)

گوڕی سێوی(*) و چەپەل و بێ تۆرە و کەلەش بو. ڕۆژێ سەد جاری (جارا) گوندی پێڤکەڕا درێژی بەر دەرێ دیا وی دبون. ڤی دگو: مریشکا من دزییە وی دگو، سەرێ زاروکێ مە شکاندیە. ئێ دی دگۆ زیانا مەکرییە.

ڕۆژەکێ پیرا دیا وی بەردایێ و گو: هەڕە جەم مالا خالێ خوە چەند ڕۆژا بێهنا خوە بەردە (بدە)، بەسە تە ئەم چرساندن (گێژکرن) هەی خودێ نەهشتۆ. نەچار کوڕی دا سەری و ئێڤاری خوە گەهاندە مالا خالێ خوە و ل بەر تفکی (سفکێ) ڕونیشت. خالێ وی ڕۆژا دی ئەو ب خوەڕە برە جوت. چەند ڕۆژ دەرباس (دەرباز) بون، کوڕێ تێ دەرخست کو ژنخالا وی ب یارە.

ڕۆژەکێ خو ل مال ڕاگرت و ڤەشار (ڤەشارت). یارێ ژنخالێ هات و گوت: کچێ بێ باڤێ، ئەڤ قاسی قازێ وە هەنە، هەمە ڕۆکێ مە ژێ نەخوار؟! ب درووا تو دبێ (دبێژی) ئەز دل بژوکێ تەمە؟ ما وێ (دێ) چ ببی (ببت) کو چارەکێ قازەکە (کا) داگرتی ژ منڕا بینی سەرجۆت و ئەز و تو خوەڕە قاسکی حەنەک و لاقردەیا ژی بکن و، ڕاموسانەک ژ ڕوییێ وێدا و گوت: ئەز لهیڤیا تە مە، گایێ من بەلەکە، هەمە خوە ل گایێ بەلەک بگرە وەرە. ژنخالێ بەرسڤا وی دا گوت: ئەز قازێ و خوەدێ قازێ تەڤدە (پێکڤە) ب گۆریا سەرێ تە دکم گدیانۆ. چڤا (چەند) تو دلێ مروڤ بخوە دشەوتینی (دسوژی)، ئەزێ ڕابم نها قازکێ سەر ژێکم و ئەزێ تاشتیا تە بینم، برە (بلا) گوڕی و خالێ خوە ژەهرێ بخون.

مێرک دا ڕێ و ژنکێ بەرێ خوە دا سەر ئاڤێ. گوڕی دەرکەت و چۆ جەم خالێ خوە و کراسێ خوە ژخوە کر (ژبەر خوکر) و گوت: خالۆ گایێ مە سارە، ئەزێ کراسێ خوە ل گایێ خوەکم. هەی! خال پێ کەنیا، لێ وی کراسێ خوە ل نوقا گایێ خوە گرێدا و ژنخال قازا داگرتی دانی سەر دەستێ خوە دا چۆلی. چاڤێ وێ ژ دورڤە ل گایێ بەلەک گەڕاند، ژگایێ مێرێ خوە پێڤە تو گایێ بەلەک نەدیتن، هەمە خوە لێ گرت و چۆ. لێ گاڤا نێز کایی لێ کر دی کو مێرێ وێیە. هاتە بیرا وێ کو هاتیە خاپاندن، لێ چ بکی؟ درەوەک ئانی بیرا خوە و چۆ خوارن لبەر مێرێ خوە دانی و گوت:

مێرکۆ، ئیرۆ قازەکە مە مر نزانم چ بەلا وێ بو، دە بخوە وێ (دێ) پوشەمان بی. خال و خوارزێ کەتن سەر قازێ و خوارن.

ڕۆژا دی مێرک هاتە مالا خالێ وی و گوڕی دیسا خوە ڤەشاردییە و گوت: هەی بێباڤ م زانیبو تو درووا ل من دکی، قازێ دبی ژمێرێ خوەڕە و دبێژی، من ژ تەڕە سەر ژێکرییە، ئاخ ژ لیستیکێ – حیلێت– وە ژنا. ژنخالێ گو: «گدیانۆ تشتێ کو ب سەرێ من هاتیە. وی تەرەسێ خوارزیکێ

(*) سێوی ب کرمانجییا بەهدینا ژ بو دای مری تێتە گوتن و ب کرمانجی بوتا ژ بو باب مری.

(خوارزاکێ) وی، کراسێ خوە ل نوقا گایێ مەگرێدا بو ژ دورڤە من چقا (چەند) چاڤێ خوە گەڕاند، ژ وی بەلەکتەر من تو گا نەدیتن. ئەزێ ڕابم یەکە دی ژ تەڕە چێکم، لێ دڤێ نیشانەکە (کا) دی ژمن ڕە پەیداکی.

یارێ ژنخالێ گو: نیشانا من؛ ئەزێ ل دەڤێ (سەرێ) ڕێیا خوە نوکا برژینم (پێ وەرکەم)، هەمە بدە پەی شۆپا نۆکا، تێ (تودێ) ڕاستا ڕاستا (راست و ڕاست) بێی با (نک) من لێ دیسا حەنەکێ خوە ب من نەکی، تە دوهـ (دوهی) ئەز بێ خوارن هێشم (هێلام). مێرکێ یارێ وێ چۆ، و ژنک ژی چو دەرڤە.

گوڕی پاشلا (پاخلا) خوە ژ نۆکا دا گرت و دا ل سە (دا ڕێ) نوک ب سەر داکرن (نۆک ب ڕێکێ وەرکرن) ڕێز و ڕەشاندن و چۆ جەم خالێ خوە چاوا ژنک دا سەر ڕێ (دەمێ ژنکێ دا ڕێ) دا سەر شۆپا نۆکا و دی کو هاتە جەم مێرێ خوە، هەما ساربو، ژ شەرمادا گوت: مێرکو نەخۆشیەک ب ڤان قازیێ (قازێت) مە کەتیە، ئیرۆ ژی یەک مر نزانم چ ب وان (ل وان) هاتیە؟! خال و خوارزێ خوارنا خوە خوارن و ژنک ڤەگەڕیا هاتە مال.

ڕۆژا دی (پاشتر) گوڕی خو ڤەشاردبیە، دیسا مێرکێ یارێ ژنخالێ هات و گوت: «وەی بێباڤ من نەگو تو حەنەکێ خوە ب من نەکی؟ ژنکێ گوت: ئاخ ئەز دلێ خوە بقەلشینم (بکەلشم)، تو ژ من باوەر ناکی، پا ب خودێ، ل سەر ڕێیا جۆتێ مە ب کولما (مستا) نۆک ڕەشاندبون. ئەز نزانم کی ولو (وە) کربو؟

مێرکێ یارێ وێ: کچێ ئوجاغک دناڤ زەڤیا مە دە هەیە، خشر و خالێ خوە (خشر و چەکێت) ببە تێدە دینە و ژێ هیڤی بکە و بێژە:

ئەز هیڤی دکم ئەز ساڤارکێ چێکم خال و خارزێ بخون. مێرک دا ڕێ و ژنک دەرکەت دەرڤە. گوڕی بازدا چۆ کەتە ناڤ وێ ئوجاغێ خو ڤەشارت.

ژنکێ خشر و خالێ خوە دانە هەڤ و برن دانینە بەر دیواری و گوت: هیڤی دکم ساڤارکێ چێکم، خالی یەکی دەڤی و بێژی: ئای خوارزێ ئەز مرم و، خوارزێ بێ: ئای خالۆ ئەز مرم. ژنک ڤەگەڕیا و گوڕی خشر و خالێ ژنخالا خوە ئانی و هاتە جەم خالێ خوە و گوت: خالۆ ژنا تە ب یارە و ژ سەری دە (ژسەری ڤە) چیروک ژێرە گوت: گو هەکە ئەم چۆنە مالێ وێ ژ مەرە ساڤارێ چێکت، گاڤا تە خوار، بێژە ئای خوارزێ ئەز مرم و ئیش تە تو نەبی (تە چو ژێ نەبت). خال و خوارزێ هاتن مالێ و ژنکێ ساڤارا وان دانی بەر وان و، خال کەڤچک لێ خست (لێدا) و گو: ئای خوارزێ ئەز مرم. خوارزێ گو: ئای خالۆ ئەز مرم و، هەر دو گێژ بونە (گرێلبونە وێرێ) سەر پشتێ و دین (دیت) زرە قیتک (زەلام) ژ هندر و بازدا و گوت: هەی هەی، خوارزێ گوت: خالۆ ڕابە سوارا ئەم (هێلاین). هەر دو ڕابون، پەڤرا ژنک و و مێرک کوشتن و ژ گوند بازدان و چۆن.

هەر دو هاتن بەر گوندەکی، خوارزێ گو: خالۆ تو ڕونە ئەزێ هەرم نانێ ژ خوە و ژ تەڕە بیم. خوارزێ ل ناڤا گوند، ژ خوەڕە گەڕیا هنەک ئارد (ئار) دا هەڤ و ل مالکێ ڕاست هات دی کو خورتەک ل قورچکی (قورنەتێ) ڕونشتیبە، گورزێ سنبێلا باددی و ژنەکە جوان ل بەر سێلێ نان چێدکی (نان د پات)، هەمە

ببەرڤە چۆ و گوت: ژنخال، ژ بو خاترێ (خاترا) خوەدێ تێ ڤێ ئاردێ مە ژێ بکی نان، ئەز برچیمە.

ژنکێ گوت: گوڕی ژ خوەڕە نانکی ببە و هەڕە، ئەز نکارم نانێ تە چێکم، کارێ من هەیە.

گوڕی گو: خودێ ڤی مێرکی ژ تەڕە بهێلی، تێ ئاردێ مە چێکی ئەز گونەمە (گونەهـ ژ من تێ)، خالۆ ژ دەولەت سەرێ خوە ژێرە بێژە برە (بلا) چێکی. ئێ خورت ژێرە گوت: دە فرەک ئاڤ بەردە سەر ئاردی (ئاری) و بکە دوتا، نان ژێرە، برە دبەر گونەهێ مە کەڤی. ژنک گو: گوڕی دە کا ئاڤ بەردە سەر ئاردێ خوە ئەزێ چێکم.

گوڕی ل شونا چەنگەک ئاڤ (چەنگەکێ ئاڤێ) چۆ گویز هەمی بەردا سەر و ئارد (ئار) هەمی ب سەر ئاڤێ کەت و گوڕی دەست ب گری کر گوت: ئاردێ من، ئاردێ من. هێ ولو دین کو خوی مالێ (خودانێ مالێ) ل دەرێ دەری (دەرگەهی) گو: شوش (ئۆشە) و بارێ خوە دانی.

مێرک و گوڕی ب هەڤرە بازدانە هندرو خوڤە شارتن. ژنکێ نانێ خوە ل جەم دانی و هات. ها ببستەکێ ما، گوڕی گو: ئەزێ ڕابم ژ خوەڕە ل عەرەبانێ خم (ل دەڤێ دم).

خورت یێ دگەل، هەی مال وێران مالخو وێ مە هەر دووا ژی بکوژی، هەکە تەنگێ تە بکی (دەنگێ تە گولێ بت).

گوڕی گو: ئەز برچی مە. خورت ژێرە هنەک هنگوڤ و پەنیر خستە ناڤ نێنی (نانی) و پێچا و خستە پاشلاوی و گوت: ئەز دبەختێ خوەدێ دە، دەنگێ خوە مەکە (دەنگی ژخو نەئینە)، لێ گوڕی دەستێ خوە ئاڤێتە لەگەنێ و بۆ دەنگ دەنگا وی و چۆ مال خوێ مالێ هات و گو: ژنکێ دەنگێ دەرویشا ژ بەر مالامە تێ، ڕاهێشتە بڤرێ خوە و ب ناڤ مالێ ڤە چۆ ل گوڕی ڕاست هات. گوڕی گو: خالۆ یارێ ژناتە ڤایە (ئەڤەیە)، خوە ڤەشاردیە، ئەز ب خوە ڕەبەن و پایسکم (سێولکەمە). مێرک بەرێ خوەدا یارێ ژنا خو؛ و گوڕی بازدا هاتە جەم خالێ خوە و گوت: ڕابە خالۆم ئەڤ در ژێ دروسکر و هەر یەکی ب جیکیدە بازدان.

***

چیرۆکا عەلۆیێ قەهوەچی

ژ دەفتەرێت جەگەرخوینی
هاتەڤەگوهازتن
(١٠/٢/١٩٦٤)

ڕۆژەکێ ئەز ل بازاڕێ ڕهایێ لبەر قەهوا خوە ڕونشتیمە. کاغەز هاتە دەستێ من و م کاغەزا خوە داخوەندن.

ئاپێ من ل بازاڕێ حەلەبێ مریە و مالەکێ پڕ و کچەکە بێ هاڤل ژێ مایە. ئەز ڕابوم چۆمە بازاڕێ حەلەبێ و من کچا ئاپێ خوە مارکر و سەر مالا وی دە ڕونشتم. کچا ئاپێ من نەخۆشک و رند بو (جان نەبو)، لێ گەلەک ب تۆرە و دلۆڤان و ڕێزان بو. جارەکێ ژ منرە گوت: عەلۆ پسمام نەبێژە ئەڤ مالێ کچا

ئاپێ منه نەخوشكم (خوشیمانک نینم)، هەکە دلێ تە دبێژی ددنیاییێ ژ خوەڕە توکێ ببینی، ئەز دلێ خوە ژ تە ناگرم لاوۆ. تو وارێ (شوێنەوارا) باڤێ منی. ئەز ناخوازم دل نەخۆش بمرە، ب ڤی ئاوایی بمینی.

هەڤالەکێ من هەبو ب شەڤ ب ڕو (رۆژ) ب مەڕە دگەڕیا وەکە برا، ئەم هەڤالێ هەڤ بون، ڕۆژەکێ بەرێ خوەدا من و گوت:

عەلۆ لاوۆ کچا ئاپێ تە ناغەیدی، ژ خوەڕە ژنەکە جوان وەرە بینە نەحەیفە تو ئەڤ خورتێ دەلال و ل هیڤیا ڤێ ژنکێ بمینی و، ژنک ب خوە ژتەڕە دبێژی، ژخوەڕە یەکە دی بخوازە. دەڤێ م ژی شاش بو (لال بو). م گوت: ماکا ئەو ژنا خوشک (خوشیمانک) و باش ل کو پەیدا دبی؟

عەلۆ: ئەڤە قوچە حەلەب. هەڕە تەخلیت ژن لێ پەیدا دبن. خودێ زانی (دزانی) کچەک هەیە ژهەیڤێ ڕە دبێژی: وێ دە هەڕە (وێڤە هەڕە) و ئەرزانە ژی. باڤێ وێ مرۆڤەکێ ب ڕومەت و جوانمێرە، ئەگەر تو ب ئا من دکی (هەکە تو ب من دکەی)، ئەمێ هەڕن ژتەڕە بخوازن.

ڕۆژا دی مە دەستێ هەڤدیگرتن، ئەم چونە مالکێ و مە کچک دی و خوەست. ب ڕاستی براژنێ وەکە وێ ل دونیایێ هێ (هێژ) من نەدی (دیت) بون. چەند ڕۆژ دوێ ناڤێ چۆن، من کچک گوهازتە مالا مە و ئەز بومە زاڤا. لێ کچا ئاپێ من دەنگێ خوە ناکی، ب دلخۆشی و ڕوگەشی دبەرمەڕە دچی وتێ. چەند مە (mih) دەرباسبون لێ هن ب هن، دلێ دوتماما من نەخۆش خویا دکر، تەنێ دەنگێ خوەناکی.

ڕۆژەکێ ئەزچۆمە کەروانی و ژ بازاڕێ حەلەبێ دەرکەتم، ل دەرێ بازێڕ هاتە بیرا من: چما کا ئاپێ من ئەڤ چەند مەهە ما دتە خۆش و دەنگێ خوە ناکی، ئەز کەتم گومانا و من دایەر هەڤ (من هزرێت خو کرن)، هاتە بیرا من و من گوت: هەبە تو نەبە (هەبت نەبت) بەلاکە ژنا من هەیە، لێ دوتماما من ناخوازی ژمنڕە بێژی، ژ لەوڕا دل گرتی و سەر دبەرە (سەرشۆڕە، چاڤ دانایە)، دەنگێ خوە ناکی. ئەز ڕابوم ڤەگەڕم ل ژنا خوە گوهداری بکم، هەلا (کادێ) پشتی من ڕە چ دکی (دێ چ کەت)؟ ئەز ب پاشڤە بەرمال ڤەگەڕیام و هاتم بەر دەرێ مالێ، من کلیتا (کلیلا) خوە هێدی ل دەری دا (دەریڕا کر) هەیە ئەز چ بێژم، دوتماما (مێ) چرا خو ڤەمراند، لێ ژنک و هەڤالێ وێ ب تەنا (ب تەنکا) کراسێ شەڤێ هەڤدی داودن ددن بەرهمبێزا ڕادکشینی بەرخوڤە و کەیف و حەنەک و لاقردا ژ خوەڕە دکن.

پا ئەز عەلومە، هێدی من شەش (شەژ) ئەگەرا خو دەرانی (شەش درب) و ئەز چۆمە ژۆر، گاڤا پێژنا من کرن، هەڤالێ حەسەن کەتە ئۆدەکێ و ژنک ما ل وێ ناڤێ. چاوا ئەز کەتم هندرو، ژنک ڕابو ژپیاد (رابو ژ پێڤە) و لبەر من ڕاوەستا و گوت: عەلۆ مال ئاڤاوۆ من مەکوژە، هەتا ب هیڤی ژی کێماتە لێ هەیە.

عەلۆ: دە ڕابە گەورێ کوبارێ ل مە دەرکەتی ستێرا سبێ. دەستەک کنجێ (بوکاتی) گرێدە گەردەن گازی ستو بەیی هندەک مایە ئەزێ چاڤێ ڕەشبەلەک وندابکم.

قەنەیێ بەلکی چاڤێ بەلەک، بەژنا بلند لبەر مەڕە تێ دبیرا مەبی.

ژنک: عەلۆ مال خرابو وەبی سەد جار وەبی

من لبەر دەستێ خوەدێ و پێغەمبەرا و لبەر دەستێ تە توبەبی.

لاوۆ عەلۆ بالا خوە بدە هەتا هیڤی ژی کێما نەک هەیە ئنسانێ سەر ڕەش نابی

کو کێماتەک (کێماتیەک) تێ تو نەبی،

عەلۆ: گەورێ سە باڤێ ڕابە شەڤ دچاڤێ مە دە ڕەش و تاری.

ستێر ل ئەزمانا دقورژن (دبرسکن) ئەگەر ب سەر من و تەدە خۆشی دباری.

تو ڕا بە سەریکی دبەر چاڤێ مرە ب نازداری

هەڕەو وەرە بەری کو کوچەر بارکن ژ ڤێ جهی ژ ڤی واری

ژنک: عەلۆ لاوۆ سەرێ قورئانێ ئەلیف و بێیە

بەژنا من زراڤە، چاڤێ من ڕەشە وەک ستێرا تو هلێیە

سۆزا خودێ ل جانێ م کەتبی هەکە تو م نە کوژی

ئەز لبەر دەستێ تە تۆبەکم وەکە سوختێ بەر مەلێیە

عەلۆ: لێ لێ گەورێ مال خرابێ بەسە تو لاڤلاڤێ وەلوبکە

تو ڕابە سندوقا ئەورەرومێ ڕونە (ڤەکە)

دەستەک کنجێ بوکانی ل خوەکە

ڕاموسانەکی(*) ژ وان چاڤێ ڕەش و بەلەک ل م کەرەمکە.

برە ددلێ م عەڤدالێ خوەدێ دە نەمینی ڕاموسانا چاڤێ ڕەشبەلەکە

***

ژنک: عەلۆ لاوۆ ڕێ ژدلا ناچی دلا

بولبول دخوینی لسەر دارا ناچی لسەر گولا

ژسەد باڤێ خوە ڕەبی بتنێ من بکوژە

گەلەک جوامێرێ وەکە مرن ژڤا دەردا ژڤان کولا

عەلۆ: من ئەو دا بەر خەنجەر، ژ هەڤ بژلاند و کەتم ئۆدا دی و من دێ ل هەڤالێ خوەکر و گوت: هەی تەرەس هەڤالیا تە ئەڤە کو تو ل دۆر ژنا بگەڕی و من ڕاهشتە شەش ئوگرێ (دربێ) و لێ کر قیرێن و گوت:

لاوۆ عەلۆ من مەکوژە، بهێلە ئەز ژ تەڕە بێژم.

من دی هێستر ژ چاڤان هاتنە خوارێ (تژی چاڤا ڕوندک بون) و گوت: «عەلۆ مال خرابۆ ئەڤ ژنک ژنا من بو، بچویکایی باڤێ وێ دابو من و ئەو ب خوە ژی کچا ئاپێ منە، ڤێ پاشییێ ئەز ژار بوم، ئاپ ل من دەڤ گوهڕی و گو: ئەز نادم تە. چارە ددەستێ من دا چ مابۆ؟ من نەزانی چ بکم، ئاپی بچویکایی دابو من، لێ دەڤ ل من گوهری. ڕابون ژ نەچاری من ئەڤ لیستک کر (یاریەکر).

خودێ تۆپەکێ تێخی مالا خوەدی فەقیری و دل گرتنێ (ئەڤینێ). مرۆڤ ژ هەر تشتی ڕە ستوخوار دکن (سەرشۆڕ دکن).

(*) ڕاموسانکێ.

لاوۆ عەلۆ، ئەز ب تەرە نەبێ بەختم، لێ ئەز چ بکم من نکاری بو ژ تەرە بێژم، ئیجا (ڤیجا - ئیڤجا) تو من دکوژی بکوژە.

ئەز ڕابوم چومە ئۆدا کچ ئاپا خو (کچ ماما - دوتماما) خوە، و من دەستورا خوە ژێ خوەست و ئەز پێ شێوریم.

کچ ئاپا من گو: عەلۆ لاوۆ بکوژە هێ تو خوە پێکریە.

ئەز ڕابوم لێ ڤەگەڕیام و من ئەو ژی کوشت و ئەز ڕەڤیام

ژباژێر دەرکەتم نها ئەز هاتمە عەسکەرییێ ڤایە ئەز دمرم

ئەز هیڤی دکم، کو تو سترانا من بێژی، ڤێ جارێ وی مێرکی ژ مەرە هەر گاڤ سترانا وی دگوت و خۆش دگوت.

ب ڤردە من سترانا وی باش ب دارڤە نەکریە.

ئەگەر ڕۆژەکێ من یەک دی کو کاربی (شیابت) ژ من دەبێژی ئەز دوماهیێ پێ بینم.

***

چیرۆکا قوچە بەقچەغاس

ژ دەفتەرێت جەگەرخوینی

هاتەڤەگوهازتن

(١/٢/١٩٦٤)

کوڕێ خوندکارێ جزیرێ ب چل سوارێ خوڤە هەرۆ دچۆنە نێچیرێ. ڕۆژەکێ خەزالەک ڕاکرن و ل هاویرا وێ کومبون و محەمەد باکر و گوت: «مرۆڤێ ئەو خەزال د بەرڤە دەرباس ببێ؛ لێ خودێ ولو چێکر کو خەزال دناڤ لنگێ مە هینا (هەمیا) وی ڤەرا دەرباس بو. محەمەد داپەی پشتا نێچیرێ و سوارا داپەی شۆپا وی، ها ل ڤر، ها ل ور، سوارێن وی هەمی ژ پاشڤە مان و محەمەد و خەزال ژبەر چاڤێن وان کەتن و سەر هەڤ ونداون (لێک بەرزەبون).

هەر چ قاس (چەند) محەمەد زۆر دا ماهینا خوە. لێ خەزال خو ب جندک ل پێشیا تاڤێت. ها ل ڤێ گەلی، ها لڤی دیاری، لبەر پالی، جارەکێ ژ نشکاڤە دی کو کەتە بنێ کۆنەکی. محەمەد ژێ گو چنک و ل دەڤێ کۆن پەیابو. کالەک دەرکەت و سەرێ مەهینا وی گرت و گوت: «وەی سەرسەرێ من و باڤێ من هاتی مێڤانێ دەلال. لێ محەمەد لێ ڤەگەڕاند و گوت: ئەز نە مێڤانم ئەز نێچیرڤانم، نێچیرا من کەتیە بن کۆنێ تە، ئەز دخوازم بدی من، ڕیا من دۆرە نکارم ڕاکەڤم.

کالۆ گو: وەی خوەدێ ڕوینێ کچا من سپی نەکی، وێ هەرۆ ولو ب سەرێ جامێرەکی بکی. هێ ولو دین (وی هند دیت) کو کچەک رند و سپەهی دەرکەت و گوت:

نێچیراتە ئەزم، من سوند خوارییە، ئەز مێر ناکم، ب تنێ ئەزێ وی مێری بکم کو کار بێ (شیابت)

پشتا من بدی ڤادێ (دانت سەر ئەردی). ڤایە مەیدان (ئەڤە مەیدان) ئەگەر دخوازی ئەز و تو، ئەمێ هەڤدی بیستەکێ ل سەرپشتا هەسپا بگرێێن، ئەگەر تە زۆرا من بر، خوە تێ من ژ خوەڕە ببی، لێ هەکە من زۆرا تەبر تێ کور پۆشمان ب سەر هەڤالێ خوە دە ڤەگەڕی.

محەمەد گو: ئەڤە ئا جامێرایە. کچک ڤەگەڕیا هندرو، دەستەک کنجێ مێر ل خوەکر و شور و مەرتال ئاڤێتن ملێ خوە ئو ل هەسپەکی سواربو و ژ محەمەد ڕا (ژ بو محەمەدی) دا کەتە مەیدانێ. هەڤدی گەلەک برن و ئانین لێ پاشی کچکێ محەمەد ئاڤێتە خوارێ و سەرێ شورێ خوە دا پاشیا وی گوت: «هەڕە ئێ وەکە تە نکارن لسەر سینگا کچێ جامێرا بکەڤن».

محەمەد ڕابو سەر دبەردا (سەرشۆڕ) دل نەخۆش بسەر هەڤالێ خوەدە ڤەگەڕیا، لێ هەرچەند گاڤا دچی (دچو) ل کۆنێ باڤێ غەزالێ ڤەدگەڕی (دزڤڕی) و کەسەرەکە گران هەلددی و دچی. هەڤالایێ سوار ژێ پرسی: کوڕۆ چ ب سەرێ تە هاتیە؟ توز ل تە نەمایە! محەمەد گو: ئەگەر ب کۆنێ باڤێ غەزالێ سەرپێ هاتیا من ب کەڤرێ چیادە نەباری و چیرۆک هور و کور ژوارە ب دارڤەکر و گوت: لێ سوارا ژێ باوەر نەکر و بدزی ژ هەڤڕە دگوتن: ب خودێ ئەڤ دین بویە.

ب سەرێ دیارکی (بلندکێ) کەتن، دارەکە مەزنا بلند لسەر وی دیاری بو. محەمەد گو. گەلی هەڤالا هەسپا من (ماهینا من) بگرن، ئەزێ هەرم سەرڤێ دارێ بەلکی بەری مرنا خوە دیسا ئەز کۆنێ باڤێ غەزالێ بینم. هەڤالا سەرێ ماهینا وی گرت و محەمەد هلکشیا سەرێ دارێ بو ئو ژ هەوا دە (ڤە) هاتە خوار چقلێ (چەقەل) دارێ دبن دە شکەست، محەمەد ل هێلینا قرتلکی ڕاست هات، ئاییەنک تێرە هێ (هێژ) ل هەوا. گاڤا محەمەد چاڤ لێ کر (تەماشاکر)، دلێ وی ژێ چو (دلێ وی چۆیێ) و ب سەرڤە هاتەخوار. هەڤالا ئاڤ ل سەر و چاڤێن وی کر و لاشێ (لەشێ) وێ مزدان؛ چاوا چاڤێن خو کر (ڤەکرن) قیری و گوت: گدیانۆ: ئەو ئاییەنە ل کویە؟ هەمە هەڤالا دانە وی (ڤێ) و گوتن: چڤا دل تەنگی؟ تە غەزال ژ بیرکر، دلێ تە کەتە خوەدێیا ئاییەنی (خودانا نەبینکێ) ئەم نکارن ب تەرە بن (ئەم نەشێن دگەل تەبن).

محەمەد ئاییەنا خوە خستە بەریکا خوە و سواربون و هاتن مالێ. ڕۆژ بۆ ڕۆژێ دەردێ دلێ وی گرانتربو؛ نەخوشیەک پێکەت (نەخوشیەکێ گرت) هۆزان و ژیەکێ باڤێ وی کرن نەکرن تو «چو» چارە ژێرە پەیدانەکرن، لێ هەڤالەکێ ژ هەڤالێن وی ڕابو چۆ جەم باڤێ وی و گوت: ئەزبەنی سەرپێ هاتیا وی ب ڤی کاری (ڕەنگی)یە:

هی نو (ژنوی) باڤ و وەزیر و هۆزان(*) و زیرەک ب هەڤڕە چۆنە ئۆدا وی و ژێرە گوتن: هەکە برادەردی (خوباتی) بی ئەڤە هالو (هوسا) نابی، یا ڕاست ئەڤە کو ئەم وێ ئاییەنێ ب دەرێ باژارڤە دەینن و پێوانی (زێرەڤانییێ) لێ بکن و ناسیکی ئەمێ مزگینی و دیاری بکێ لێ کن و پاشی ئەمێ هەڕن ژ تەرە خوەدێیا ئاییەنێ بخوازن.

(*) أ- هۆزان: ئاخڤتن خۆش و دل گەشکەر ب- هۆزان: گوتن و بێژە بێت ڤەهاندی و لێک ئێنای. ج- هۆزان = تور (ئەدەب).

ب هەڤـڕا هاتن دەرێ باژارِ و ئايينە ب سـەر دەرێ بەدەنی ڤـە داچكاند؛ پێـوانەك (زێرەڤـانەك – پاسەوانەك) لبەر دانین و گوتن: كی هات و لێ نێڕێ ژێ بپرسن ئێ كو ناسبكی (بنياسيت) ئەمێ چ بخوازی (بڤێ) بدمێ. بێژە چەند ڕۆژا ما؛ ڕۆژەكێ خورتەك هات و كرە قیرِێن و گوت: «وەی ئەڤە ئايينا منە. هەمە پێوانا زێرەڤانا ب قرکا وی گرت و برە جەم خوندكار و گوتن: پادشاهێ مە، ئەڤە خوەدێ ئايينێ. خوندكار ژی پرسی و گوت: «كوڕێ من كا بێژە، (ببێ) تو چ دخوازی ئەزێ بدمە تە، لێ دڤێ تو بێژی (ببێی) كا ئەڤ ئايينا كچا كێیە؟ ژ كیژان (كیژ) وەلاتییە چاوا گهایە تە؟

كوڕی گوتێ: خوندكارێ من، ئەز يادگار و دياريا خوازم، تێ ئەز دخوازم ئايينا من بدەتەڤە من، ئەڤ چەند سالە ئەز ل پەی دگەڕم و لێ چاوا گهایە من، ئەزێ ژ تەڕە بێژم.

ئەز كوڕێ مـيرێ شـەهرەزورێ بوم، خـورت چاڤ ل خـوە بوم، هەڕو باڤێ من ب سـەدا بەر ئۆدا من ڤـە دەرباس دكـرن، دا ژ خـوەڕە يەكێ ژێ بگرم، لێ ژ چاڤ سـوری، من بەرێ خـوە ب وانڤـە نەدكـر (من ب دويێ چاڤی ژی بەرێ خو نەددایێ) ب ڤی كاری ناڤ و دەنگێ من بەلا بو (بەلابون – بەلاڤبون).

شەڤەكێ ئەز ب سەر كتێبا خوە دە خوار بومە دخوينم، ژنشكاڤە من دی چرايێ من هێدی هێدی هور دبی (ڕوناهیـیـا وی كـز دبی) و ڕوناهيكە (كـا) مـەزنتـر هندور ل من داگـرت؛ هەی ها ئەز چ بنێـڕم خوندكارێ من كچەكە (كـا) ب شەوق و شەمال و ديدار ل قەراغا دەڤێ دەری پالا خوە دايە شيفەكی و ل من تەماشاكی. هەمە من خوە دی، دنيا كو من دی، ڕۆژ ل من هاتيە تاشتكی (تێشتەگەه) و كتێبا من كەتيە وێ ناڤێ و ئەزێ لسەر قادێ گیر بومە تانابێی ناڤلی (بسپور) بەردەستی هاتنە كو دەری ڤەكن، تاشتيا (تێشتا) من ئانيە، لێ دەری (دەرگەه) ل وان ڤەكر، لێ هەمی ل ڕويی من تەماشا دكن، هور و كور تەماشا دكن، لێ نە وێرن بدن ڕويێ من. من دەست و ڕويێ خوە شوشتن و تاشتيـا خوە ژ دەسـتی گرت. لێ كی كاری بخوی ديسا ولو ڤەگەڕاندن (ڤەگەڕاند). ئەز چ سەرێ تە كێژ بكم (كم)؟ سێ شەڤا ب ڤی كـاری ئەڤ كـچك هاتيـە ئۆدا من، تەڤ جـارا من باكـری و گـوت: كـچێ بەسـە تە ئەز كـوشـتم تو هوڤی، مـرۆڤی، پەريیی، ژمن ڕە بنێـڕە، هەكـە برا دل بژۆكی منی (هەژێكەرێ منی) وەرە قـاسكی (هەيامەكی) ڕونە، ئەم هەڤدی باخڤین و هەكە نا (نە) بەسە تە تشتەك بەدەنا (لەشێ من – هناڤێ من) دا نەهشت.

كچك كەنيا (كـەنی – كركەنی)(*) و گـوت: قۆچە بەقچەغاسی، ئەز كچا شاهيانێ پەری ل باغێ ئيرەمێ، ئەز هاتمە حەيف و تولا كچا تە هلينم. من بهيست كو تو ل خوە دانايينی (ژ خو ناگری) ل كەسێ بنێڕی دا تو زانيبی (بزانی) ژنێ ژتە سپەهيتر هەنە و ئەز نكارم ل جەم تە ڕونم؛ تنێ ڤايە ئايينا من ب دياری ژتەڕە، دا هەر گاڤ تو دبەر دەفتەرا خوەڕە نەچی.

خوندكـارێ من، من ژی هەر گـاڤ ژ خـوەڕە داتانی (داتنا – دادنا) سـەر قـەسرێ و لێ تەمـاشا دكـر؛ ڕۆژەكێ قـەرتلەكێ مـەزن هات و خـوە دادایێ و ڕەڤـاند و بر من ژی سـوند خـوار كـو ئەز لێ بگـەڕم هەتا پەيداكم.

(*) كەنيا = كەنی، كرەكەنی، ژ ژێدەران (كەنيان، كەنين، كرن كەنين) = پێكەنی (پێكەنين).

خوندكارێ جزيرێ پەرۆك پێڤەكر و ئايينا وی دایێ و ئەو ڤەگەڕيا مالا خوە و خوندكار باكرە كوڕێ خـوە و چيـرۆك ژسـەری ڤـە ژێرا ب دارڤـەكـر و گـوت: كـوڕێ من تـو زانی (تو دزانی)، باغێ ئيـرەمێ، پايتەختێ ميرێ پەريانە و كەس نكاری ب سەمتا (سەنتا) وی كەڤی (بكەڤت)، دەستێ خوە دەينە سەر كـچا پاشـاكی، خـوندكارەكی ئەزێ ژتەڕە بخـوازم، بەسـە دەڤ ژڤێ ژنكێ بەردە، ئەم و پەری چ ژ هەڤـڕە دبێژن، ڕونيا چاڤێ بابێ خوە (كوزيكا) باڤێ خوە. محەمەد سەرێ خوە هلدا و گوت: باڤۆ تەنێ تشتەكی ژتەڕە دخوازم هەكە دەستوری بدی ئەز بێژم؟

بێژە كوڕێ مـن، دەسـتورداییی: هەكە ئەز ڤێ كچكێ نەئينم ئەزێ بمرم (ئەز دێ مرم). يا قـەنج ئەوە ئەز ژخـوەڕە ب دنـيـايێـدا هەڕم، يان ئەزێ وێ بينم و يان وێ(دێ) بهنا من دەركـەڤی (هێت). ئەزێ هنگی پۆسمان ببم، بەلكی ب ساغی ل باڤێ خوە ڤەگەڕم.

خوندكار، بابێ كوڕێ ژ هۆزان و ڕێزان و ژيركی خوە پرسی و تەڤا (هەميا) ژێڕە گوتن، دەرمانێ دەردێ دلێ وی تەنێ ئەڤە.

مـحـەمەد ڕابو دەسـتێ باڤێ خـوە ڕامـوسا و بەرێ خـوە دا ئوغرێ و پشـتا خـوە دا فـەلەكـێ ب دنـيـايێ كـەت و چۆ. ب ڕۆژا، ب مـەها، ب سـالا، ڕۆژەكـێ ب سـەر باژارِەكـيـدە هاتە خـوار، و بنێـری هاڤـينێ (هێـڤـێنێ) مـرۆڤـا لێ پەيدا نابی. باژارِ ئاڤـا و تژی دەولەت و پەڕتال و زێڕ و زيڤـە هاوير چاڤێ خوە گەڕاند چ بنێری! لسەرێ چياكی دوومانە (دوكێل) بلند بی. هەمە محەمەد بەرێ خوەدا جيی و برێ كەت و چۆ. دی كـو خـەلكی باژارِ ڕەڤـيـانە هاتنە سـەرێ ڤی چيـایی، ژوان پرسی و گـوت: «چ ب وە (ل وە) هاتيە، وە باژارێ خوە بەردایە هون ڕەڤيانە؟!

وان گـوتێ: «مـارك هەيە مرۆڤ خوەرە كەتيە سلبا مە، هەڕو ئەم ژێڕە دبن و ددن بەردەڤی، وێ گـاڤا ئەوێ وێ كـچكێ بـخـوی، هنەك ئاڤ ژمەڕە دهركی (تێ)، كـاتبێ بڤی ئاوايی ئەم تيـسـتـا (سوبێ) خوە دشكێنن.

محەمەد كەنيا و گوت: «ئيشـەڤ دێ كچا كێ بین ژێڕە، ئەزێ پێڕە هەڕم (ئەز دێ دگەل چم) وێ كـچا پاشێ (پاشای) بین. تـو نابينی لبەر دەرێ پاشێ گوڤەند و ديلانە؟! مـحـەمەد خو گەهاندە جەم پاشێ و گوت: ئەزبەنی ئەزێ ب كـچا تەڕە هەڕم (دێ دگەل كچا تەچم). پاشێ كچا خوە كاركر و مـحەمەد دابەر سينگا (سينگێ) خوە و شورێ خو تازی (ڕويی) كر و چۆن. گاڤا مارێ ڕەش چاڤ ل وان كر، هێديكا خوە بەردا و هات. كچك ژترسا خوە دابەر سينگا مـحەمەد و گريا. لێ مـحـەمەد شورێ خوە بەر سينگا كـچكێ ڤە برە و بەر ب ماری ڤە چۆ. چاوا دەڤێ خوە درێژ كرە كـچكێ مـحـەمەد (ی) شور دابەر دەڤی و هەرچقـا (چەند) مـار خـوە داپێـشـيێ و شـور بناڤ دلێ وی دە چۆ هەتا كـو مـار بو دو پەرچە (پرت) و ل هەڤ بو كـول و ڕومر (خو سەروبنكر و گەڤزاند). مـحـەمەد كـچك دا بەر (ی) خوە و ڤـەگەڕيا سەرێ چيێ (چيایی). كـچكێ خو ئاڤێتە پێسيرا (بەرپێت) بابێ خوە و گوت: «ئەز دخوازم تـو من بدی ڤی خورتی، ڤی گـەرنـاسی (پێگوتی)، ب چ مـێـرانی ئەز ژ كـورتالا مـرنێ ڤـەگـەڕاندم. دە هەڕن ئەڤ زۆرە دهەركی، ئێدی هون كـارن بەغچا ل بەراڤ بون. پاشی كچا خوە لێ ماركر و گوت: كوڕێ من خوەڕە ئەز دكم بمرم،

ڤـايه وەلات و باژارِ و خـان و سـەرا دەڤـدە ب تە دمـينى، ل شـونا من تاجـا (تاجێ) گـەوهەردار دينە (دەينە) سەرێ خوە و فەرمانداریێ وەلێت بە.

مـحەمـەد گوت: باشە کچاتە دەخوازم، لێ تاجێ وەلات ناخوازم، رِيا من دۆرە ئەزێ پێدە هەرِم، هەکە ڤەگەرِيام، ئەزێ کچا تە ل خوە مارکم، لێ کو ئەز چۆم ژخوە، ئەو ب دلێ خوەيە، ژخوەرِە کێ دکی (ژی ب کێ ب کەت) برە بکی.

کچکێ گو: سۆزا خودێ بی ئەز ژتە پێڤە دەستێ مێرێ مرۆڤ لسەر سينگا خوە نابينم. هەکە تو هاتی ژخوە ژنا تەمە، لێ کو نەهاتی، ئەز تو (چو) مێرا ناکم.

مـحەمـەد زو (زوی) دا رِێ و چۆ. ب سـالا، ب دەمـا ب رِێدە چۆ. رِۆژەکێ لسـەر کـانيـەکێ رونشت و هاتە بيـرا وی، گەلۆ چمـا ئەز لاشێ لەشێ (لەشێ) خۆ ناشۆم؟ هاها کنجێ خوە ژخـوە کر (ژبەر خـوکر) بەردا ناڤ ئاڤێ و لاشێ خوە چی (چاک) شوشت و دەرکەت. چۆ بە نەينيکی (نەينيکێ) ل خوە نێرِی، دی کو بويە خورتەکی چاردە سالی، هنگی دلێ وی خۆش بو تـەنبورا خوە دانی سـەرچۆکا خوە و خورتانی پێ خۆش بو، دەست پێکر و گوت: گە (هند) ب ساز و گە بئاواز و گە بکەن و گە بگری، هێ و لو دی کو دو «دهوێن» (دێوێن) مەزن دسەر سەرێ ويدا رِاوەستايينە، هەر دووا بچـنـکی (جنگلێـن) وی گـرتن (گـرت) و ئەو برن. ژ نشکاڤـە خـسـتنە ئۆدەکێ، ژنەکـە هەمی گـەوهەر و زيڤ و زێرِ لسـەر تەختـەکێ گـەوهەرِی رِونشـتـيـيە. لێڤ گرس (ستـوبر)، سەر مـەزن و رِوکرێت، مـار و توبشـک (دوپشـک) دناڤ قرميچوکێ (کورشکێ) رويێ وێدا و ندا دبون. رِەش دران قيچ و چاڤ بلوق، وەيسەکی شالا ل پشتا وی ناگەهی هەڤ. گاڤا هەلما خوکشاند (بێهنا خو تينا و دبر) محەمەد دترسا کو وی بکشينی پۆزی (دفنا) خوە.

گاڤا ژنکێ چاڤ ل بەژن و ديدارا محەمەد کر ب سەد دل کەتی و گوت:

«هێ مـحـەمـەد ئەز دخـوازم تو من مـار بکی (مـار بکەی)، ئەڤ تاج و وەلات و دەولەت هەمی بەردەسـتێ تەبن، ئەزێ وەکە ناڤ مـالکی (بسـپـۆر ناڤ مـالێ) لبـەر دەسـتێ تە، ئەزێ هەرِم بێم، تەنێ ئەزێ تێر ل ديدار و نازداريا تە تەماشەکم.

محەمەد کەنيا و گـوت: خاتون ئەز نکارم ژنا مـارکم و، نە دل بژوکی تاج و دەولەتم، رِێيا من دورە، داخوازا من گرانە، نکارم ل جێکی (جهەکی) رِاوەستم.

ژنکێ گوت: ئەزانم تـو دخوازی هەرِی باغێ ئيـرەمێ کـچا شاهيانێ پەری قـوچە بەقـچەغاسی ژخوەرِە بينی، لێ تو ب خەونێن شەڤا نابينی، وەرە بيا من بکە (گوهێ خو بدە من) ئەژ تەرِە (ئەز ژتەرِا) چێژم. محـەمەد کـەنيا و گـوت: ئەز دخـوازم بمرم، لێ ناخوازم (من نەڤێت) ل رِويێ تە تەمـاشـا بکم. هێـديکا ژنکێ شڤەک ژبەر پشتا خوە دەرانی و رِپاند (داوەشاند) ناڤ ملێ (ملێن) وی و گوت: هەرِە ببەکەر برە بتە کەڤرا (بەرا) بکشينن (بکێشن)

ژنشکاڤە مـحەمەد بو کەرەکێ سپی و کەڤـەر برا هەڤسـار خستن سەرێ وی و کشـاندن ئاخور، هەرِو کەڤرا پێ دکێشين و کەڤرا دخن تورێ وی (جهـۆرِێ وی) و ب سـەرێ وی ڤەدکن. چەند رِۆژ بڤی ئاوايی

محەمەد خوە ل مرنێ دانی (خودان مرنێ) و، رِۆژا دی (پاشتر) رِێنجبەرا ئەو کشاندە سەر سەرگو (سەر کويفانک) و کـوچـک لێ بونە کـوم، لێ هێ (هێژ) نەمريە، گوهێن خوە لهـەڤ دخی (ددەت)، ناهێلی وی بخون. کوچک دۆری وی نەوێرن (ناوێرن) خوە بدن سەر.

هێ ولو جـوتـەک کـەڤـوک هاتن دسـەر رِە، دسـەر سـەرێ (گـوپـتـک) دارەکێ دانين، يەکێ ژ هەڤالا خـوە پرسی و گـوت: خـوەهێ تو ڤی کـەرێ مـری ناسـدکی؟ بەلێ خـوەهێ ئەڤ مـحـەمـەدێ کـورِێ خـوندکـارێ جزيرێيـە، دخوازی هەرِی کچا شاهيـانێ پەری ژخوەرِە بينی ڤێ ديلێ ئەو ژ رِێيا وی ب پاشڤە هێشـتـە (هێلايە). هەکە من زانبونا (زانيبا) کو دێ من ژی مارکی منێ ئەو ساغ کربا.

هەر دووا خوە بەردانە سەر لاشێ وی و ژێرِە گوتن: ئەمێ تە رِاکن، لێ تێ مەژی مـاربکی. مـحـەمـەد تەنێ گوهێن خوە ل با دلی (دلڤينی).

کەڤوکێ شڤەک ژبەر پشـتا خوە دەرخست و لناڤ ملێ وی دا و گوت: «رابە سەرخو» هەمە محەمەد رِابو و بو (ڤ) مرۆڤ و دەستێ خوە دا کچکێ (کەڤوکێ) و گوت: ب سوز ئەزێ ڤەگەرِم ڤێ دەرێ رِۆژا ئينی ئەزێ تەژی ژخوەرِە ببم و لو گوت و بەرێ خوە دا رِێ و چۆ. ها ل ڤر و ها ل ور. جارەکێ گاڤا خوە ئاڤـێت و دی، دونيـا لبـەر چاڤی وی تاری بو و بورەش (رِەش بو)، هەر چڤـا (چەنـد) ب پـێـشـڤـەچۆ تاريـان و رِەشاهيـيـە (تاری و شـەڤرِەشـەيە). هێ نو (ژنوی) کـەتە وەلاتێ تارەيانی و سـەرێ وی کـەتە خـەمێ گران و رِێيا وی دژوار بو. جـارەکێ لنگێ (پێ) وی ل سنگێ کونا کـەتن و رِونشت و دەست بە تەنبورا خو کر و قرِێندا، شەبە (شاپە) بو ب دەست و لەپەقوتێ خو ڤەگرت و کرە قێرِی، ژنشکاڤە دو دەهوا (دێو) دەسـتێ وی گرتن و برن بن چادرەکێ، يا کچەکـە (کا) سپەهی و ب خەمل و خێـز، لسەر تەختەکی رِونشـتـيـيە. محـەمـەد ژێرِە پاتە ئاڤێت و سەرێ خوە رِاکر. ژنکێ گو: هێ محـەمـەد ژبونا ژنەکێ تە هو ڤا سال بەرێ خوەدايە وەلاتێ تـارستـانێ، دە وەرە، من ژخـوەرِە مـار بکە و ئەڤ وەلات هەمی ژتەرِە دمينی. ب سوز ئەزێ تە ب کەهينمە سەر قەسرا قۆچە بەقچەغاس کچا شاهيانێ پەری.

مـحـەمـەد گو: هەکە تو کـاربی (دشـێی) ڤی تشـتی بکی ب سوز ئەزێ تەژی مـارکم لێ پشـتی ئەز وێ ژخوەرِە بينم، کچکێ گازی کرە، دو دەهوا و گوت: ئەز دخوازم هون ڤی خورتی لسەر قەسرا کچا شاهيانێ پەری دەينن. لێ بايێ ئەزمـانا لێ بدێ ئەزێ سەرێ وە بپەچقينم (بپەرجقينم). هەر دووا ب چنگلێن وی گرتن و هلفرِاندن ئەزمانا و هێدی ئەو لسەر قەسرا قۆچە بەقچەغاس دانين و ڤەگەرِيان.

مـحـەمـەد خوە بەردا خـوار و دی کـچـک لسـەر تەختێ خوە رِازايی حەڤت تمرت ب رِويێ خـوە دە کـرنە، هەمی ژی هند و درو ژ شەوڤا رِويێ وێ رِوهن دايە. هێدی لبەر سەرێ وێ رِونشت و هێـستر ژ چاڤێ وی هاتن خـوارێ، دلوپەک (رونـدک) بەسـەر رِويـێ کـچـکـی دە گندری، کـچـک ڤـەجنقی و گـوت: کـورِۆ، تو هۆڤی، مـرۆڤی، پەری، کابـێژە، دەردێ دلێ تە چيـە؟ چمـا لورکا (گلورکـا) دبارينی و کـەس خـوە تێـربێ (دخوەرِا دينی) ب زۆر کـاربی دڤان درا دە دەرکەڤی؟ ئەڤ رِێزان کێ دايەتە و ب چ دلێ تە خـوە گەهانديە ئۆدا من. لێ من دەنگێ خوە نەکر و لورکێ (روندکێت) خوە باراندن.

کچکێ ل بەژن و سەر گورێ (سەر و بەرێ) وی تەماشاکر، شۆپا تەنگی و تالی درويێ ويدە ديتن، ژ

لەورا باکرێ و گوت: خورتۆ هێڤە، تو چ کەس ژمن رەبێژە، بەختێ خوەدێ دناڤبەرا من و تە بی، چ دارخازا تو پێ هاتبی ئەزێ ژتەرە پێک بینم.

محەمەد باکرێ و گوت: هەرێ خاتونێ من هندەک زۆر و دژواری ژ بونا ڤان چاڤێن ڕەش بەلەک دیتنە، ما تو نزانی؟ نە ژ بونا بەژن و دیدارا تەبی کەس بەرێ خوە نادی ڕێیا مرنێ.

کچکێ گو: هەرێ کابێژە: ژ کوی (کی) کوڕێ کێیە، چما هاتی؟!

– ئەز محەمەد کوڕێ خوندکارێ کوردستانێ مە، هاتمە ل بەژن و دیداراتە دگەڕم. ئەڤ هەڤقاس سالێ منە ئەز ب ڕێدە تێم. تشتی کو ب سەرێ من هاتیە، کتێبەک ژێرە دڤێ. ناکا (نهو) لبەردەستێ تەمە؛ من بکوژی، بگری، هەر تنێ توزانی.

کچکێ گو: پا ب سۆزا (وەعدا) خودێ بی چاوا کو تو هەو ڤاس سال ژبونا من هاتی و ئەڤ ڤاس دوژواری و پەریشانی هاتینە سەرێ تە، ئەز ژی، ژتە پێڤە مێرا ناکم، یان بنێرە تێمە کوشتن و یان ژتەرە دبم ژن. لێ تەنێ تشتک هەیە دڤێ ئەم ژ دیا من ڤەنەشێرن، کو دیا من هەڤالی (لا) مە دبی، ئەمێ زۆرا باڤێ من ببەین. ئەزێ تە ڤەشێرم و بنێرم هەلا (کا) دیا من چ دبێژی؟

کچکێ محەمەد ڤەشارت و ڕۆژا دی (پاشتر) گوتە دیا خوە: «یادێ ما قەی چاڤێ لێیە، شور و مەتالەک پاڤێژی ملێ من، بەلکی باڤێ من بیر نابی (ناهێتە بیرێ) لێ تو دیا من چما ژێرە نابێژی بەسە پۆرێ من (پۆرا من – سەرێ من) سپی بویە ئەزێ ژخوەرە مێرکی بکم.

دایکێ لێ ڤەگەڕاند و گوت: کچا من هێ ڕۆژەکێ من ئەڤ گوتن ژتە بهیستییە؟ ئەڤ ڤاس گەرناس و گەرد و ناڤدار، تە دخوازن، ڕۆژەکێ تە دلێ خوە نەبژاندە پێرا؟ ئیرۆ چیە؟ چ ب سەرێ تە هاتیە؟ تو دۆزا (دارخازا) مێرا ل من دکی؟!

کچێ گوت: یادێ ژتە ناڤەشێرم (ژتە ناهێ – نایێ ڤەشارتن)، خورتەک بڤی ڕەنگی هاتیە جەم من، تشتێ کو ب سەرێ وی هاتیە، زمانێ من لبەر دایە گرێدان، ژ جیکێ دورێ دەست وەلاتێ کوردستانێ، باژارێ جزیرێ، ژ مەرە ئێدی چێ نابی، ئەز وی ڤالا کو پوشمان ڤەگەڕینم، یان برە باڤێ مە تەڤدا بکوژی، یان من بدی بژین.

دایێ گو: کچا من ئەزێ وی بینم. هەکە ل گورا تەبی (ل دوی دلێ تەبی) ژخوە (ژخو) ئەزێ ئاری وەبکم، لێ هەکە نە ل گورا تەبی، ژخوە وێ باڤێ تە مە هەر سێیا ژی بکوژی.

کچکێ دا پێشیا دیا خوە و محەمەد شانی (نیشا) دا، لێ نێری و گوت: وەی لاوۆ هون ژهەڤرە پیرۆز بن، چڤا ژ من بێ (چەند ژمن بێت) ئەزێ ئاری وەبکم.

چەند ڕۆژ دوێ ناڤێدا چۆن، دێ ژباڤێرە گوت: بەسە کچا خوە بدە مێرکی (بدە شوی).

بابێ گوت: یەکی ل گورا (ل ڕێروا) وێ بی بینە ئەزێ بدمێ. دایێ گوت: ڤایە خورتەک ژ وەلاتێ کوردستانێ هاتیە کچا تە دخوازی و کچکێ هەرێ کرییە (کچکێ ڤیایە – حەژێ کرییە).

بابێ گو: باشە ئەزێ ببینم هەکە ل گورا مەبی (ل ڕێزا مەبی) ئەزێ بدمێ. لێ هەکە نا ئەزێ وە هەرسێیا بکوژم.

سەفرە بانو (کچا وی) محەمەد تکوز (بژوین) و پاکژ کر و دەستەکێ کنجێ شاهانی ب سەر بەژنا وی بەردا و ئانی جەم شاهیانێ پەری.

گاڤا شاهیان ئەو دی سەرێ خوە ژێرە هژاند و گو: «لاوۆ وەرە دەستێ من، من کەچا خوە داتە».

محەمەد بەزیا دەستێ وی و ژێرە تەمەنا ئاڤێت (خو ژبەر شکاند) و ب تۆرە دجهێ خوە دە ڕاوەستا.

هەر دو بوک و زاڤا ڤەگەڕیانە قەسرا خوە، چەند ڕۆژا بڤی ئاوایی مان، ڕوکێ بوکێ گوتە باڤێ خوە، ئەی شاهنشاهێ تارستان، زاڤایێ تە ژی کوڕێ جوانمێرەکییە ما بابێ خوەدییە، ئەو ژی دخوازی هەڕی وەلاتێ خوە.

رابو شاهیانێ پەری خەمل و خیز و دیاری ژوانڕە کارکرن و لەشکرەکێ گران دا وان و ڕویێ هەر دووا ڕاموسا و گوت: خوەدێ ب وەڕا ئۆغرا (وەغەرا) وە هەلێ کوڕێ من، من دەستورا وە دایە، هەڕن وەلاتێ خوە.

ڕۆژا دی هاتن جەم کچا دی ئەو ژی مارکر و کۆن و لەشکرێ وی دانە ناڤ کێ خوە و چۆن چەند ڕۆژ نەچون گهانە باژارێ ژنکێ و ل بن دارا کەڤوکێ ڕۆژا ئینی ڕاوەستان. کەڤوک ژی هات و پوستکێ خوە، ژخوە کربو و ببو کچەکە شرین و محەمەد ئەو ژی ل خوە مار کر.

بەری بدن ڕێ، محەمەد گوتە هەرسێ ژنێن خوە، هوە ل ڤر بن ئەزێ هەڕم تۆلا خوە ژڤێ ژنکێ بستینم. هەی چ ڤاس لبەر دان (چەند هیڤی ژێ کرن نەچیت) چارە نەبو. گاڤا محەمەد کەتە هندر و ژنکێ گو: هەم تە دیلی ئانی و تو هاتی هەمە لنگێ خوە لێدا. دینا (دیت) کو محەمەد دی، دی کو ل باژارکییە هێ دخەونێ شەڤادە نەدییە.

گاڤا هەر سێ ژنا دینی کو محەمەد نەهات، ژ هەڤرە گوتن: محەمەد ژ دەستێ مە چۆ، ڕابن ئەم لێ بگەڕن، هەر یەک ژ خوەڕە لێ بەلابون.

کەڤوک جارەکی دی کو وایە (وێ هەیە) لبەر دوکانا یەکی فرەنجی، محەمەد ناپێژی دکی کەڤوکێ باکرێ (گازیکرێ): هەی محەمەد تە ئەم هەمی ژبیرکرن و تو بزکێ خوە ڤە مایی! هێدیکا خوە جنک کرە چپلی (چنگلێ) محەمەد و ئەو ئانی.

لێ دیسا محەمەد سوندخوار و گوت: دڤێ ئەز هەڕم تولا خوە ژێ بستینم. کەڤوکێ گو: دەنا خوە ژتەڕە ڤێ شڤێ ب خوەڕە ببە، کەنگی وی چاڤ لێکر نەما کاربی شڤ بگری، ئێدی تو ڤێ شڤێ لێ بدی و چ بێژی دی ولو (وەسا) بمینی.

محەمەد شڤ بخوەڕە بر و چۆ. گاڤا ژنکێ چاڤ لێکر، دجهێ خوە دە سارما و دەنگێ خوە نەکر، هەمە محەمەد شڤ لێدا و گوت: ببە نیڤ هۆڤ محەمەد دی کو ژنک بو نیڤی (ژنیڤێ ڤە) مروڤ و نیڤ هێستر. محەمەد هەڤسارەک خستە سەرێ وێ و زین لێکر و لێ سواربو و هات پێشیا کومێ و برێکەتن. چەند ڕۆژ نەچۆن (پێ نەچۆن) گهانە باژێڕێ مارێ مرۆڤ خوەر، ئەو کچک ل خوە مارکر و دانە ڕێ. دانە ڕێ هاتن مالا خوە دلخوەش و ڕوگەش و چیرۆکا من ژ وەڕە خوەش.

***